SÖZ

Haftalık Haber Yorum Dergisi

TARİH: 1 MART 1997 • SAYI: 107 • FİYATI: 100.000 TL (KDV DAHİL)

• ALMANYA 4 DM • İSVİÇRE 4 Sfr • FRANSA 14 FF • İNGİLTERE 1.7£ • HOLLANDA 5 Hfl • AVUSTURYA 28 AS • ABD 3$

Solda yeni bir yayın ihtiyacı

Solda yeni bir haftalık dergi projesi üzerine bir süredir harıl harıl çalışılıyor. Geçen sayımızda okurlarımıza bu haberi çıtlatmış ve 'nasıl bir yayın' tartışmasını gazeteciler arasında başlatmıştık. Bu sayımızda da aynı tartışmayı ÖDP temsilcileri arasında sürdürüyoruz. **Ufuk Uras, Bülent Forta, Saruhan Oluç, Erdal Kara, Yıldırım Kaya, Atilla Aytemur, M. Emin Sert, Tektaş Ağaoğlu, Masis Kürkçügil, Gençay Gürsoy, Metin Çulhaoğlu**'nun konuyla ilgili görüşleri.

Sayfa 8 - 9'da

Muhtıra ordudan, imza Demirel'den

12 Mart ve 12 Eylül'de iki kez ordu tarafından iktidardan uzaklaştırılan Demirel bu kez çok dikkatli. İki kez 'muhtıra' alan Demirel görüldüğü kadarıyla bu defa 'veren taraf' oluyor.

Çatışma değil, faşist saldırı

İstanbul Üniversitesi'nde ülkücü faşistlerin saldırıları devam ediyor. Faşistler şimdi de öğrencilerin sürekli aydınlık eylemine saldırdılar.

Bülent Yoldaş ve Mehtap Başar'ın haberi

6 ve 7. sayfalarda

Paşalar'ın Fujimori'ye oyunu mu?

Peru ordusunun MRTA baskınını önceden bildiği halde başkana bildirmediği söyleniyor. Japon Elçiliği'nde eylemlerini devam ettiren gerilla liderleriyle Peru 'MİT'i görüşüyor.

13. sayfada

Rembetiko sanatçısı Neyarhos ile söyleşi

İşçi sınıfının, marjinal kesimlerin, serseri takımının kendisini ifade ettiği bir müzik türü olan rembetiko Yunanca 'avare, berduş' anlamında bir sözcük...

Sezai Sarıoğlu'nun haberi

16 ve 17. sayfalarda

'Kahraman itfayeciler'i kim öldürdü?

Ozan Umut yazdı

18. sayfada

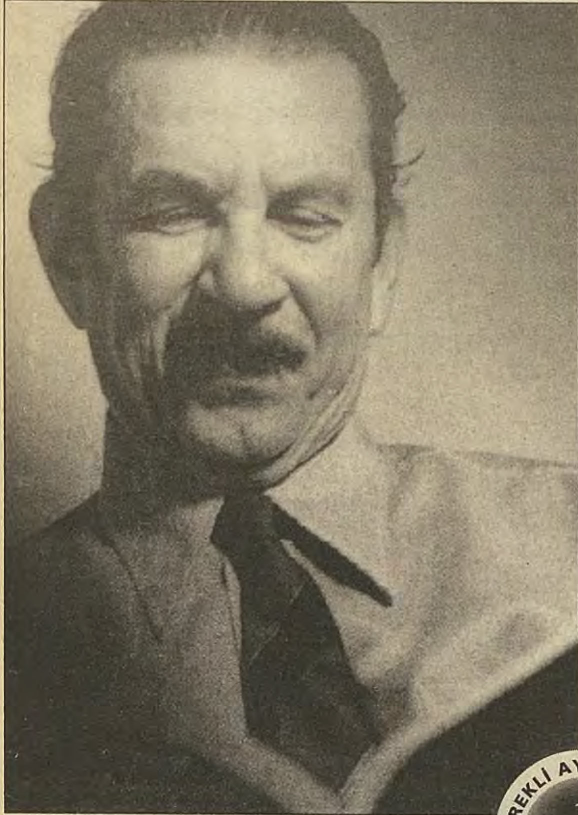
HAFIZA Feza Kürkçüoğlu

Sosyalist şair A. Kadir'in ölümünün 12. yıldönümü:

Mutlu olmak varken bu dünyada...

A. Kadir, asıl adı İbrahim Abdülkadir Meriçboyu (d. 1917, İstanbul - ö. 1 Mart 1985, İstanbul) 1940 kuşağı toplumcu şairlerinden...

A. Kadir, 1917'de İstanbul'da doğdu. Babası subay olan A.Kadir, Kuleli Askeri Lisesi'ni bitirdikten sonra, Kara Harp Okulu son sınıf öğrencisiyken 1938'de Nazım Hikmet'e karşı açılan "komplo davada" yargılandı. Nazım Hikmet'le birlikte hapis yattı. On aylık hapisten sonra askerliğini er olarak yapan A. Kadir, askerden sonra İstanbul Hukuk Fakültesi'ne girdi. Geceleri gazetelerde düzeltmenlik yaparak yaşamını sürdürdü.1943'te *Tebliğ* isimli şiir kitabı ile savaşa karşı çıkarken, yoksulların seslerini taşıdı mısralarıyla insanlara. *Tebliğ* yasaklanarak, toplatıldı. İstanbul'dan diğer sakıncalılarla birlikte sürüldü. Muğla, Balıkesir, Konya, Adana ve Kırşehir'de dört buçuk yıl sürgün kaldı. Istanbul'a döndükten sonra bir

bisküvi fabrikasında işçi olarak çalıştı. Sürgünden döndükten sonraki yılları şöyle anlatıyordu A. Kadir, Militan dergisine 1976'da: "Bir ara boş gezdim. Ne iş bulsam yapacaktım. Ama iş neredeydi? Bütün kapılar kapalıydı. Günde bir iki liraya bir bisküvi fabrikasında çalıştım. Sonra en pespaye patronların yanında musahhihliğe (düzeltmenlik) başladım. Olanca gücümle ve çok ucuza çalışarak kendime tek laf söyletmedim. Polis çalıştığım yere geliyor, benim işten çıkarılmamı istiyordu. Ama patron ne kadar aşağılık olursa olsun, kendisine ucuza çalışan ve işine çok yarayan adamı elinden kaçırmak istemez. Ben de bundan yararlandım, aç kalmak korkusu içinde, kendimi harcamayı göze aldım. O sıralar öyle bir baskı vardı ki, değil bir kitap, bir tek şiir bile yayınlamak hayaldi..."

1965'ten sonra kendi kitaplarını yayınlayarak, yazarlığını sürdürdü. A. Kadir şiir yazmanın yanı sıra şiirler de çeviriyordu. Azra Erhat ile Homeros'un *İlyada*'sını ve ardından *Odysseia*'sını çevirdi. *Bugünün Diliyle Mevlâna, Bugünün Diliyle Hayyam, Bugünün Diliyle Tevfik Fikret* isimli kitapları ile eski şiirleri sadeleştirerek bize aktaran A. Kadir ayrıca *Dünya ve Halk Demokrasi Şiirleri* isimli üç ciltlik çalışması ile bizleri dünya şairlerinin dizeleri ile buluşturdu. 1968'de bütün şiirlerini *Mutlu Olmak Varken* isimli şiir kitabında topladı. *1938 Harp Okulu Olayı ve Nazım Hikmet* isimli anı kitabında ise bize o günleri bütün çıplaklığı ile anlatır. 1938'ler... Alman faşizmi azgınlaşmıştır; Harp Okulu'nda kitap okumaya meraklı bir avuç genç ve 37 yaşındaki şair Nazım Hikmet "askerî isyan" suçlamasıyla yargılanırlar ve Nazım on beş yıla mahkum olur. İlk duruşmadaki sorgusunu A. Kadir'den dinleyelim:

"Sıra geldi bize. Hakim:

- Abdülkadir Meriçboyu, dedi.

Ayağa kaktım.

- Savcının bütün iddialarını reddediyorum, dedim.

- Reddediyorsun ama, okuduğun kitaplara baksana, dedi hakim.

- Ne var benim okuduğum kitaplarda, dedim. Siz ne okumamı istiyorsunuz benim? Ben gerçekleri öğrenmek istiyorum, gerçek hayatı. Halk çocuğuyum ben, babasız büyüdüm. Çocukluğum perişanlık içinde geçti. Tatillerde sepetçilik yaptım, kahveci çıraklığı yaptım, mahalle aralarında kurabiye sattım, karpuz sergilerinde çalıştım, gelecek yılın kitap, defter parasını çıkarayım diye. Mahallemizdeki zengin çocuklarının yaşamlarını gördüm. Biz kuru fasulyeyi çok zaman zor bulurduk. Ben askerî okula fukaralık yüzünden girdim. Fukara olmasaydık belki de doktor, mühendis okuluna girerdim. Ne okumamı istiyorsunuz benim? Halit Fahri'leri, Orhan Seyfi'leri, Yahya Kemal'leri mi? Elbette ki Gorki'yi okuyacağım, Nazım Hikmet'i okuyacağım. Ama bunları okuyorum diye isyan falan mı düşünüyorum sanıyorsunuz? Askerî isyan nerede, ben nerede?.. Bizim aklımızın ucundan geçmiş değil böyle şeyler. Bedava yedirdiğiniz yemekleri kursağımızdan çıkarmak istiyorsunuz bakıyorum. Nedir bu dünyada zenginlik, fakirlik, diye düşündük mü, hemen komünist deniyor. Ben zenginleri sevmiyorum. Komünistlik mi bu sizce? Soruyorum, komünistlik mi?.. Zenginleri sevmemek, fakirlere acımak, Nazım'ı okumak ve sevmek komünistlik mi? Eğer komünistlikse bu, komünistim ben işte, ne yaparsanız yapın.

... Dedim ve olanca gücümle elimi sıraya vurdum ve oturdum. Daha önceden kararlıydım böyle hızlı konuşacağıma, ama gene de şaşıyordum, nasıl söyleyebilmiştim bu kadar lâfı koca mahkemenin önünde? Mahkeme heyeti yumuşayıvermişti. Baktım, zabıt kâtibi gözlerini bana dikmiş, yanaklarından yaşlar akıyor, bayağı ağlıyor zavallı! Önümde Fuat Ömer, Nazım'ın avukatı, şaşırmış kalmış, öyle bakıyor. Nazım'a baktım, yüzü bana dönük, gözleri yaşlı, bir baba şefkâti ile gülümsüyor. Arkamda bir ses duydum, döndüm şöyle bir, baktım Naci Fişek, içini çeke çeke ağlıyor. Hay Allahım, neden üzdüm ben bunları böyle? Diye düşünmeye kalmadı, hakim:

- Mahkemeye ara veriyoruz, dedi."

Yirmi yaşındaki A. Kadir'in bu savunması herkesi etkiler, ama yine de kurulan bu komplo davada -Fevzi Çakmak'ın baskısı sonucunda- on ay hapis yatmaktan kurtulamaz.

Onlar öyle bir kuşaktı ki, acılarla, hapislerle, sürgünlerle ama "düşleri" ile yaşadılar. Ne diyordu şair:

"Mutlu olmak varken bu dünyada,
geceler geldi dayandı kapımıza,
olduk acımızla sarmaş dolaş,
bekledik düşümüzle koyun koyuna."

Marjinaller de karanlıktan kurtulmak istiyor

Baki KOŞAR

"Sürekli Aydınlık İçin 1 Dakika Karanlık" kampanyasına, toplumun en çok ezilen, baskı gören ve hakları çiğnenen kesimlerinden birini oluşturan eşcinsel ve travestiler de yoğun destek veriyor. İstanbul Cihangir'de, travestilerin yoğun olarak yaşadığı ve bu nedenle özellikle Refahyol hükümetiyle birlikte sayısız olayın yaşandığı Ülker Sokak'ta, tüm engellemelere ve güçlüklere rağmen yaşama mücadelesi veren travestiler, her akşam saat 9'da çeşitli etkinliklerle bu kampanyaya destek verdiklerini gösteriyorlar.

Travestilerin politik sözcüsü Demet Demir, "Özellikle Refah Partisi'nin güçlenmesiyle birlikte bizlere inanılmaz baskılar uygulanmaya başlandı. Kapılarımız kırılıyor, camlarımız taşlanıyor, arkadaşlarımız saçlarından sürüklenerek polis arabalarına bindiriliyor. Dayak, işkence ve gözaltı, artık bizim için sıradan olaylar haline geldi. Evlerimizde karanlıkta oturmaya, ışıklarımızı kesinlikle açmamaya zorlanıyoruz. Bu karanlıktan kurtulmak için biz de bu kampanyaya sonuna kadar destek veriyoruz," şeklinde konuşurken, Ebru ve Beste, "Şeriatın ısrarla getirilmeye çalışıldığı, demokrasi ve insan haklarının şiddetli biçimde kaldırılmaya çalışıldığı bir ortamda, herkese eşit muamele adına 'Sürekli Aydınlık İçin 1 Dakika Karanlık' kampanyasına tüm çabamızla destek veriyoruz," dediler.

Ülker Sokak'ta her akşam saat 9'da Demet, camını açıp bir çan çalıyor ve bunu "Çanlar Kimin İçin Çalıyor?" esprisiyle açıklıyor. Kampanya, bir dakika olarak planlanmış olsa da onlar, heyecanlarını dizginlemeyerek, ışıklarını açıp- kapama, tabak - çanak çalma şeklinde beş dakikaya kadar uzatıyorlar.

Marjinallerin de Türkiye'nin bir parçası olduğunu ve karanlıktan kurtulup aydınlığa ulaşmak yolunda bu kampanyanın gönüllü birer ferdi olduklarını vurguluyorlar. İşin ilginci, hemen hemen tüm Ülker Sokak, bu kampanyaya destek veriyor. Olağan zamanda travestilere düşman olan diğer sokak sakinleri, bu kampanyada bir bütün oluyor, birlikte dayanışma gösteriyorlar.

"Sürekli Aydınlık İçin 1 Dakika Karanlık" kampanyasına eşcinsel ve lezbiyenlerin oluşturduğu Lambda Grubu da açıkça destek veriyor.

Hem kadın, hem feminist, hem de Kürt!

Roza, 2 ayda bir çıkan bir Kürt kadın dergisi. Çıkışından bu yana Kürt ve Türk okurlarca ilgiyle izleniyor. Mart 1996'da yayın hayatına başlayan Roza bugünlerde birinci kuruluş yıldönümünü kutlayacak. Şimdiye dek 6 sayı çıkan derginin ilk sayısı hariç bütün sayıları toplatıldı. Derginin sahibi ve sorumlu müdürü Fatma Kayhan'a 2. sayıdaki bazı yazılardan dolayı 14 ay hapis cezası ve 700 milyon lira da para cezası verildi. Geçen hafta 3. sayıdan dolayı yine DGM'ye çağrıldı Roza'cılar. Başından beri toplatılan bütün sayılar için hazırlanan iddianamelerde "bölücülükle" suçlanıyorlardı. Buna şaşırmadığını söyleyen Kayhan şöyle diyordu: "Düşünce özgürlüğünün kırıntısının dahi olmadığı bu ülkede, Roza da yasaklardan payını aldı. Kürt kadınları olarak kendi kimliğimizle bir şeyler yapmaya kalktığımızda bu tür baskılarla karşılaşacağımızı biliyorduk." Şimdiye dek Kürtlerin çıkardığı birçok yayın ile aynı ortak paydada buluşuyordu Roza. DGM'ye göre o da diğerleri gibi "bölücü"ydü. Sadece bununla kalsa iyi; hem kadın, hem feminist, hem de Kürttü!

Tamam mı, devam mı?

Haber Merkezi– "Aydınlık İçin 1 Dakika Karanlık" eylemi bir ayı doldurdu. Eylemin çağırıcısı olan "Yurttaş İnisiyatifi" şu günlerde kara kara düşünüyor. Ya başlangıçta ilan edildiği gibi eylem katılımın tepe noktasına çıktığı bu günlerde sonlanlandırılacak ya da somut hedeflerle bir üst aşamaya taşınacak.

Aslında eylem çoktan "İnisiyatif"in inisiyatifinden çıktı. Öncü yurttaşlar diğerlerine "Siz de rahatsızsanız gelin ışıklarınızı saat 21.00'de 1 dakika söndürelim" çağrısı yapmıştı. Oysa eylem ilan edildiği andan itibaren düdükle, tencereyle, tavayla, giderek davul ve zurnayla seslendi. Işıkların söndürülmesinin edilgen olduğunu düşünenler, süreyi 5-6 dakikaya çıkarırken bir yandan da ışıkları yakıp söndürerek çevreye mesaj verme yolunu seçtiler. Bununla da yetinmeyenler sokağa çıkarak seslerini birbirine katmayı tercih etti. Antalya'da eylemi izleyen bir yurttaşın polis tarafından gözaltına alınarak öldürülmesi, hala tereddütte olanları da çileden çıkartınca, sokaklar ışık ve ses gösterisinden geçilmez oldu. "Yurttaş İnisiyatifi"nin bile öngörmediği bir genişliğe ulaşıldı.

Eylem genişledikçe kısaca "temiz toplum" diyebileceğimiz başlangıç hedefinden de biraz uzaklaşılmış olduğu izlenimi doğdu. Refah Partisi'nin gereksiz biçimde kendisini Susurluk rezaletinin önüne kalkan yapma ısrarı kısa sürede "anti şeriat" taleplerin eyleme damgasını vurmasına yol açtı. Ama ışığını yakıp söndüren milyonlarca insanın temel gerekçesi birbirinden farklı olsa da hiçbirinin Susurluk'la birlikte gündeme gelen "devlet çetelerine" karşı duyarsız olduğu anlamına gelmiyordu. Işığını, şeriat tehdidine karşı koymak için yakıp söndüren de, ıslığını özelleştirmelere, her geçen gün artan yoksulluğa, işsizliğe karşı olduğu için çalan da, düdüğünü özgürlükçü demokratik bir cumhuriyet için öttüren de "Bitsin artık bu kirli savaş" dediği için tenceresine tavasına vuran da... Belli ki herkes ortaya saçılan "devlet çeteleri"ne karşıydı. Dolayısıyla bu çeteleri var eden, sürekliliğini sağlayan savaşa bilinçli ya da bilinçsiz karşıydı aslında. Herkese göre yolunda gitmeyen bir şeyler vardı.

1 Dakika Karanlık eyleminin geleceği ne olursa olsun tıpkı Susurluk'tan bir tür 'milat' olarak söz edilmeye başlanması gibi, 1 dakika karanlık eylemi de bir anlamda dönüm noktası olmuştu. Eylemden önce aynı semtte, aynı mahallede, aynı apartmanda oturup birbirini tanımayan onlarca kişi artık her gece aynı saatte benzer şeylere 'hayır' demenin keyfine çoktan varmıştı. Binlerce insan kendi "güçsüz sesinin" diğerlerine katıldığı zaman anlamlı bir gürültü haline geldiğini fark etmişti. Sol gösterilerin değişmez sloganlarından "Susma, sustukça sıra sana gelecek" sloganı milyonlara mal olmuştu. Yine bildik bir sloganı hatırlatırcasına eylemin şenliği binlerce kişiyi sokağa ve özgürleşmeye çekmişti.

Doğal ki böylesi kitlesel bir halk tepkisinden yararlanmak isteyen siyasi oluşumlar olacaktı. Bu tepkiyi bir 'darbe'ye meşruiyet sağlamak ya da 'bir milli mutabakat hükümeti'ne zemin hazırlamak için kullanmak mümkün olduğu gibi, tarif edilmiş demokratik talepleri olan geniş bir muhalefet cephesi şansına sahip olanlar da vardı. Eylemin seyri ne olursa olsun lambadaki cin dışarı çıkmış durumda, hangi yöne meyledeceği tarafların gayretine bağlı gibi görünüyor...

Özelleştirmeye direnen sendikalar tasfiye edilmeye çalışılıyor

Sağlık emekçileri sürgüne karşı yürüyor

Asya DERELİ

Kamu emekçileri sendikalarının yöneticileri ve üyelerinin 1990'dan bu yana karşılaştıkları idari baskı ve cezalar Refahyol hükümeti döneminde de artarak devam ediyor. Daha çok sürgün biçiminde yoğunlaşan bu baskılardan son zamanlarda en çok nasibini alanlar ise SES (Sağlık Emekçileri Sendikası) ve Tüm Sosyal-Sen üyeleri oluyor. Sağlıkta özelleştirmenin gündemde olduğu bir dönemde, sağlık çalışanlarına bu kadar yoğun baskı tesadüf değil elbette. Özelleştirmeye karşı olan sendikalar "tasfiye" edilmeye çalışılıyor.

Başta Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) ve SSK Genel Müdürlükleri ile bağlı kurumlarda üst düzeyde eski yönetici bırakmadı Refah. Bu kurumlarda çalışan sendika üyeleri ise üstten gelen emirlerle bir ilden öbür ile, bir kurumdan öbür kuruma savurulup duruyorlar. Sürgünler ve adli-idari soruşturmalar o kadar hızlı ki, SES bile zorlanıyor liste hazırlamakta...

"Sürgün" özellikle kamu işyerlerindeki yaşamın vazgeçilmiz bir parçası! SHÇEK ve SSK Genel Müdürlükleri ile bağlı kurumlarda son birkaç ayda 900'den fazla kişi "ihtiyaca binaen" sürüldü. Ama olanlara bakıldığında ortada nasıl bir ihtiyaç bulunduğunu anlamak kolay değil; 25 yıllık sosyal hizmet uzmanının Siirt'e "anketör" olarak atanması, belediye korosunda görevli birinin "çöpçülüğe terfi" ettirilmesi, cihazı olmayan yere "röntgen teknisyeni" gönderilmesi hangi tür ihtiyacın ürünü acaba?

Yasalara bakıldığında ne 657 Sayılı Devlet Memurları Yasası'nda, ne de 5442 Sayılı İl İdaresi Yasası'nda bu sürgünler için uygun gerekçeler görülmüyor. Sorun genellikle "müfettiş raporu" ile çözülüyor. Kişi önce sürgün ediliyor, soruşturma ve müfettiş raporu da arkasından hazırlanıyor. Örneğin müfettiş sendika yöneticisi için şöyle bir rapor yazabiliyor: "Kişinin halen bir hata ve kusurunun olmadığı, ancak yaptığı işin dikkat gerektirdiği, bu kişinin ise kooperatif, dernek, sendika gibi sosyal etkinliklerle çok uğraştığı, bunun da dikkatini dağıtıp hata yapmasına yol açabileceği...."

Kapalı huzurevi ve çocuk yuvasına tayin!

Sosyal Hizmet-Sen'in Ankara Şube Başkanı, SHÇEK Genel Müdürlüğü'nden, Süleyman Demirel Huzurevi'ne sürgün ediliyor. Ancak doktor, huzurevine gittiğinde boş bir binayla karşılaşıyor. Çünkü huzurevi kapalı!

Çocuk gelişim uzmanı Esra Güler nereye sürüldü dersiniz! Ankara'dan Mardin'e. O da bavulunu toplayıp yeni görev yerine gittiğinde kapalı olan bir çocuk yuvasıyla karşılaştı!

SES Burdur Şube Başkanı Yaşar Kemal Binerbeyarslan'ın başına gelenler pişmiş tavuğun başına gelmemiştir herhalde! Yetiştirme Yurdu öğretmeni olan Binerbeyarslan'ın önce maaşının 8'de biri, daha sonra ise 30'da biri kesildi. Bu da yetmedi, TCK'nın 240. ve 480. maddesine göre cezalandırılmak üzere hakkında dava açıldı. Daha sonra, "Kademe ilerlemesi durdurulması" talebiyle Burdur İl Disiplin Kurulu'na sevk edildi. Bütün bunlar yeterli gelmemiş olacak ki, sürgün çıktı karşısına bu kez. Burdur'dan, İzmir Urla Çocuk Köyü'ne gönderildi.

SES Burdur Şubesi yönetim kurulu üyelerinin de başına benzer şeyler geldi. Hamza Güven Afyon'a; İbrahim Ek Isparta'ya; Zeynep Yılmaz, Denizli'ye sürüldü. Haklarında açılan davalar ve para cezaları cabası.

Sürgünler, kimi zaman ölüme de yol açıyordu. SHÇEK Malatya İl Müdürü Abdulvahap Aybazar'ın tayini Hakkari'ye çıktığı gün eşi kalp krizi geçirdi ve yaşamını yitirdi.

Ankara'dan Ağrı'ya

Genellikle ülkenin bir ucundan diğer ucuna gerçekleşen bu sürgünler son aylarda o kadar çoğaldı ki.. İşte birkaç örnek: Ankara, Saray Rehabilitasyon Merkezi Çocuk Gelişim Uzmanı Erdoğan Yeltekin Erzurum'a sürüldü. Ankara, Saray Rehabilitasyon Merkezi Müdür Yardımcısı Ağrı'ya gönderildi. Ankara Etimesgut Çocuk Yetiştirme Yurdu Müdür Yardımcısı Fevzi Koyunluoğlu'nun Bitlis'e tayini çıktı.

Sürülenlerin büyük çoğunluğu sendika üyesiydi. Çözüm olarak yapılabilecek tek şey vardı: Yılmamak, mücadele etmek... Bunun için de kitlesel bir eylemle hükümete yanıt vermek gerekiyordu. Ve 1 Mart'ta Ankara'ya yürüyüş kararı alındı.

"Sürgünlere, kadrolaşmaya, balyozla özelleştirmeye, çeteyle suskunlaştırmaya karşı insanca yaşam" yürüyüşünü örgütleyen SES ve Tüm Sosyal-Sen üyeleri dergimiz baskıya girdiğinde yola çıkmışlardı. Bu eylem öncesi kamuoyunu aydınlatmak üzere kapsamlı bir broşür hazırlandı. Sürgün ve cezaların listesi bu broşürde yayınlandı. Ancak Necati Çelik öyle süratliydi ki broşür baskıya girdiğinde yüzlerce sendika üyesine yine ceza yağmıştı bile. Ülkenin çeşitli illerine tayinleri çıkartılmıştı. Artık sendika kayıt tutmakta zorlanıyordu. SES'te şimdilik saptanabilen sürgün sayısı 900 dolayındaydı. Yüzlerce üye hakkında ise soruşturma açılmıştı.

Refahyol hükümetinin bu tavrı sadece SES ve Tüm Sosyal- Sen'e yönelik değildi tabii. KESK'e bağlı bütün sendikalar için geçerliydi bu tutum. KESK'in son olarak yaptığı bir araştırmaya göre, KESK'e bağlı 12 sendikada toplam 71 bin 911 kişi sürgün edilmişti...

SÜREKLİ AYDINLIK İÇİN 1 DAKİKA KARANLIK

Refahyol 300 bin insanın hayatıyla oynuyor

Türkiye herkese yeter

Refahyol Bulgaristan'dan gelen 300 binin üzerinde göçmeni geri göndermeye hazırlanıyor. İçişleri Bakanı Meral Akşener imzalı bir genelgeyle açıklanan karar, umutlarını ve hayatlarını Türkiye'ye bağlamış göçmenleri düşkırıklığına uğrattı.

"Bulgaristan'da giderek ağırlaşan ekonomik krizin, burada yaşayan 'soydaşlarımızın' Türkiye'ye göç etme eğilimini artırdığını" belirten İçişleri Bakanlığı, uygulamaya koymayı düşündüğü tedbirlerle göçün önünü kesmeyi hedefliyor.

Oysa çok değil bundan birkaç yıl önceye kadar Bulgaristan'da zulüm gören 'soydaşlarımız'ın hali gündemin önemli maddelerinden biriydi. Zulmü anlatan acıklı filmler çevriliyor, Bulgaristan'daki Türklerin hikayeleri ekranları süslüyordu. Şimdi onları kapı dışarı etmeye hazırlanan sağcı siyasetçiler, milyonlarca bile olsalar onları bağrımıza basmamız gerektiğini anlatıyordu.

Onbinlerce insan eşlerini çocuklarını geride bırakarak göç yollarına düştü. Binlerce aile parçalandı. Umutlarla Türkiye'ye gelenler burada ikinci sınıf insan muamelesi gördüler. Tam anlamıyla "bizden" olmadıklarını hatırlatmak için 'soydaş' denildi onlara. En pis işlerde, kalifiye de olsalar köle ücretleriyle çalıştırıldılar. Doktor olanlarının eline bile asgari ücretten az para geçti. Sendikaları yoktu.. Sigortaları yoktu.. Güvenceleri yoktu.. Seslerini de çıkaramazdılar, çünkü 'haymatlos'tular yani hiçbir ülkenin vatandaşı değildiler..

Yine de Türkiye'de kalmaya razılar. Çünkü doğdukları ülke ağır bir ekonomik bunalımdan geçiyor. "Soydaşlar" edebiyatıyla siyasi rant peşinde koşanlar, onların dramını iç politika malzemesi olarak kullananlar şimdi onlara kapıyı göstererek onları açlığa mahkum ediyor.

'Soydaşlar' Türkiye'ye ancak15 günlüğüne turist vizesiyle gelebiliyorlar. Ayda 1-2 milyon kazanabilen insanlardan günde 8 milyon harcayacak kadar paraları varsa vize alabiliyorlar.

Kamuoyunun baskısı sonucu Refahyol geri adım atmaya hazırlanıyor. 30 bine yakın insana vatandaşlık hakkı vereceği vaad ediliyor. Doğruluğu kuşkulu bu vaat gerçekleşse bile Bulgaristan'dan gelenlerin hayatlarında ciddi bir değişiklik olmayacak. Ne binlerce ailenin parçalanmışlığı sona erecek, ne Bulgaristan'da kalanların acıları azalacak, ne de burada yaşama 'şansı' bulabilenlerin içinde bulunduğu kötü koşullar düzelecek...

Türk devletinin Bulgaristan'dan gelenlere reva gördüğü muameleye Avrupa'da Türkler maruz kalıyor. Dünyanın her yerinde yönetici sınıflar başları sıkıştığında önce en zayıf olana vuruyorlar. Aşağılık işlerde köle ücretleriyle çalışan insanlar başkalarının yoksulluğunun nedeni olarak gösteriliyor. Sözkonusu toplulukların etnik yada dinsel kökenleri egemen olandan farklıysa ırkçı fikirlere başvurulmaktan çekinilmiyor. Bulgaristan'dan gelen Türkler'e ise 'soydaşlar'a ise "Soyumuz aynı olabilir ama yine de Türkiye'de misafirsiniz ve her misafir gibi bir gün çekip gitmeniz gerekir" deniyor.

Oysa değil bu insanların yaşam koşullarını incelemek milli gelirin dağılımını gösteren istatistiklere şöyle bir göz atmak niçin toplumun çoğunluğunun yoksulluk sınırında da yaşadığını, niçin örneğin Diyarbakır'da insanların bir ekmek için çamurlarda yuvarlandığını ortaya koyuyor. Yüz küsur aile toplumsal gelirin yüzde 60'ına el koyarken, bütçenin yüzde 40'ı silaha yatırılırken Bulgaristan göçmenlerinin zaten yeterince çileli hayatlarına göz dikenleri, onları fazlalık olarak görenleri niteleyecek sözcük terbiye sınırları içinde bulunamıyor.

Bugünlerde başta Fransa'da ve Almanya'da olmak üzere onbinlerce kişi hükümetlerinin göçmenlere yönelik ırkçı politikalarını protesto ediyor. "Göçmenler hoş geldi sefa geldi" diyor ırkçılık karşıtları, anti faşistler, devrimciler ve sosyalistler, "Burası herkese yetecek kadar büyük ve hiç kimse misafir değil." Yürekten katılmamak aynı sözleri Türkiye için de tekrarlamamak mümkün mü?

İlhan Pekmezci

AZALIRKEN Yelda

Ne mutlu Türküm diyene'ye ek olarak

Elhamdülillah Müslümanız

Son zamanlarda şeriat sözcüğünün anlamı tartışılıyor. "Bu sözcükten, birçok müslüman, adaletli bir siyasi düzeni anlıyor... Gelgelelim, toplumun bir kısmı için bu, kadınların zorla çarşafa sokulmasıyla, özgür tercihleri olan yaşam biçimlerinin yasaklanmasıyla, dini diktatörlükle eşanlamlı." *

"BirÇOK Müslüman" değil de, "toplumun bir kısmı"ndan olan bir kısım kadınların endişesi hiç de yersiz değil. İslam hukuku kuralları altında yaşamak istemeyen kadınlar bir kalemde gayrimeşru ilan edilebiliyor. Nitekim, Yeni Şafak gazetesinden Mustafa İslamoğlu, "Şeriata düşmanlık meşru olana düşmanlık, gayr-ı meşru olana dostluktur. Çünkü bir şeyin 'meşru' olması onun şer'i, yani 'şeriata uygun' olması demektir. Şeriata küfretmek gayr-ı meşruluktur" diye yazdı. **

Gayrimeşrudan açıkça kadınları kastettikleri, şeriata karşı kadın mitingine katılanlara 'fahişe' demeleriyle de sabitlendi. Bir şey gayri ile kötülendi mi, çoğu kez gayrimüslimlere de mesaj gönderilir. ÇHD Başkanı Şenal Sarıhan, "sizler bu meydana birer Halide Edip olarak geldiniz" diyordu, ama İslami kesim tarafından "bir avuç kokona" diye suçlanmaktan kurtulamadılar. Kokona ki, Hıristiyan kadınlara verilen addır, Rumca yaşlı kadın demektir... Şeriatçılar feminist provokasyon olarak da niteledi mitingi. Şöyle, her türlü egemenliğe, şiddete, ezmeye karşı sıkı bir feminist eylem olsaydı ne yapacaklardı merak ettim.

CHP'li, İP'li erkeklerin bolca boy gösterdiği söz konusu kadın mitingine gelince. Miting, Sincan olaylarının ardından, ama Yahudi düşmanlığına karşı değil, şeriata karşı idi. "Mollalar İran'a" nidaları, en azından İranlı kadınlarla ne derece dayanışma (!) içinde olduklarını gösteriyordu. "Ne şeriat, ne tank; demokrasi ve barış" sloganı pek güzeldi de, bazıları sadece kendileri için istiyordu. Füsun Özbilgen mesela, kendini 'karanlığa karşı kentli kadın' ilan etmiş, "kara çarşaflılar gibi cahil mi zannettiniz bizi" diye engin kemalist görüşlerinden bizi de yararlandırıyordu. ***

Kadınların her an ortalığa dökülmesine gerek olmadığı görüşündeki Özbilgen gibi Cumhuriyet kadınlarının feminizmi de, 'kadınlar özgür olmalı, AMA kocasını, evini ihmal etmeden' koşulludur. Bu kadınların çoğunun itirazı da 'elhamdülillah Müslümanız ama' diye başlar.

"Çağdaşlara" göre, Türkiye laik kalacak! Türkiye laik ya... Bunlar tıpkı ordu gibi, Erbakan'ın tarikat liderlerine verdiği yemeğe çok kızarlar, haklıdırlar da, ama aynı günlerde Çiller'in iftar yemeğinde Bucak'ın, Ağar'ın ağırlanmasına o kadar da tepeleri atmaz. Esas mezalimi, biz çetelerden kurtulmak için savaşın durması lazım diyenlere yönelik olan potansiyel darbeciler İslami kesimi mazlum hale getiriyorlar.

Mitingin şeriata ve darbeye karşı olması önerileri reddedilen İHD ve ÖDP yürüyüşe katılmadı. Çiller'in, Ağar'ın yargılanması, "Çiller'in çetesi şeriatın bekçisi" sloganı 'kazan'da kaynadı gitti.

Resmi kurum olan Diyanet'in Bahailiğin yayılması tehlikesine dikkat çektiği, insanların Hıristiyanlık propagandası yapmakla suçlandığı bir ülkede Cumhurbaşkanı Demirel, hem laik hem de ama müslüman bir ülke olduğumuzun altını çizdi. Bu ülkede herkes göğsünü gere gere Müslümanım der, dedi. Nedense, zaten egemen olan ve dahi çoğunluk sayılan Müslümanlara güvence verme ihtiyacı hasıl olmuş. Din ve inanç özgürlüğünden bahsedildiğinde Müslümanların hakları konu ediliyor, işe bak. Çanına ot tıkananlar cami mi?..

Herkes göğsünü gere gere Hıristiyanım, Museviyim, Yezidiyim, Bahaiyim, Budistim, ateistim diyebilir mi?

Gayrimüslimlerin şeriat istemediklerini ifade ettiklerini hayal edin. Burası benim ülkem, benim beklentim şudur diyebilir miyiz? Topa tutarlar insanı alimallah!.. Çünkü haklar, demokrat yazarlar tarafından bile yüzdelere vuruluyor: "Bu ülkeye şeriat gelmez derken, bunu şeriatçıların niyetine değil, Türkiye'nin tarihine, geleneğine, atmosferine, milyonların psikolojisine güvenerek söylüyoruz. Yüzde 99'luk Müslüman nüfus içinde şeriatçıların oranının yüzde 9'u bile bulmadığına inandığımız için söylüyoruz." ****

Nüfusun yüzde bilmem kaçı diye akıl yürütenlere Erbakan pabuç bırakmaz tabii: "Sen kimsin? Sadece yüzde 3. Karışamazsın". Bakın, Erbakan'la aynı noktaya düşüyorsunuz: Azınlıkta kalanların/sayılanların memleket meseleleri hakkında konuşma hakkı yoktur. Çoğunluk temsilcilerinin azınlığa hükmettiği bir demokrasi anlayışı...

Göktürk aynı zamanda, bu memlekette reformların bir türlü hayata geçemediğini bilmiyor veya unutmuş. Herkesin yasa önünde eşitliğini, gayrimüslim ahalinin durumlarının iyileştirilmesini, yargısız infazların son bulmasını öngören Tanzimat (1839) bir türlü hayata geçmedi. 1856 Islahat Fermanı'nın öngördüğü, ırk ve din ayrımı yapmaksızın Osmanlı uyruklu herkesin can, mal, ırz dokunulmazlıklarının güvenceye alınması da gerçekleşemedi. Çünkü halk olumsuz tepki veriyordu... İnkılab-ı Osmani (2. Meşrutiyet, 1908) de Cumhuriyet inkılapları da bugün hukuk devleti düzeninde yaşamamızı sağlamadı. Kirli tarihe temiz toplum ol-mu-yor. Ötekilere dayanışmazsan sıra sana da geliyor.

Kürt kimliğiyle siyasi işlere karışma cesareti gösteren İstanbul Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği öğrencisi Harun Çetin sapasağlam düştü Avcılar Merkez Karakolu'na. Kalaslarla dövüldü. 6 ay boyunca komada yatarken de, 5 Eylül 1993'te kilosu 24 bin liradan kargo olduğunda da kamuoyu duyarlılığı yoktu...

Metin Göktepe, Alevi kimliğiyle siyaset yapmış olsaydı, Manisa'da işkence görenler Kürt kimlikli olsaydı kamuoyumuz bu denli duyarlı olur muydu dersiniz?..

*Cengiz Çandar, 15.2.97, Sabah
** 14.2.97 *** (16.2.97, Radikal)
****Gülay Göktürk, 18.2.97, Y. Yüzyıl

Düdük

Bir Dakika Karanlık eylemindeki düdükleri ilk kez Bulgaristan'dan, Yugoslavya'dan gördüğümüzü sanıyorlar. Ta Kasım 1990'da ANAP'lı Devlet Bakanı Cemil Çiçek'in flört fahişeliktir sözüne tepki olarak düdük çaldık diye gözaltına alınmıştık Tünel'den Galatasaray'a geldiğimizde. Feminist tarihimiz unutulmasın.

SÜREKLİ AYDINLIK İÇİN 1 DAKİKA KARANLIK

Kaleyi 'içten fethetme' çabası

Polis Cumartesi anneleriyle birlikte kayıpları aramak için Galatasaray'a geldi!

Ayla ÖNDER

Her cumartesi İstanbul'da Galatasaray Meydanı'nda oturan annelerin, "Cumartesi Anneleri"nin öyküsünü bilmeyenimiz var mı? Yaklaşık iki yıldır her cumartesi günü İstanbul'da Galatasaray Lisesi önünde oturan Cumartesi Anneleri'nin polisin tekmeleriyle ve coplarıyla kıyasıya dövülmelerinin üzerinden tam 8 ay geçmişti. 8 aydır polis fiske vurmadı annelere...

Geçen yaz 5 hafta üstüste süren yoğun baskının geri püskürtüldüğü günlerden bu yana çok şey değişmişti. Artık sessizce gelip kenardan izliyordu polisler.

Taa geçen cumartesiye kadar... Geçen cumartesi sessizlik bozuldu! Diğer haftalardan farklı bir atmosfer vardı geçen hafta sonu Galatasaray Lisesi önünde. Yine polis otobüsleri yığılmış, her zamankinden daha fazla polis doluşmuştu Galatasaray'a... Yoksa yine bir saldırıyla mı karşı karşıya kalacaktı Cumartesi Anneleri... Gerilen sinirler bir anonsla gevşedi. Hayır, bu kez polis kayıpları Cumartesi Anneleri ile birlikte aramaya gelmişti! Neye uğradıklarını şaşıran annelerin sinirleri tekrar gerildi.

Metalik bir ses, "Kayıplar bizim de kaybımız" diyordu. Galatasaray Lisesi önünde park eden bir otobüsten duyuluyordu bu anons. İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, İnsan Hakları Yurtdışı İlişkiler Şube Müdürlüğü, Kayıp Kişileri Araştırma Büro Amirliği'ne ait bu otobüsten yükselen anons kulakları tırmalıyordu. Böylece mesele anlaşıldı. Adeta "dışarıdan fethedilemeyen kale" şimdi "içeriden" fethedilmeye çalışılıyordu. Baskı ve şiddetle yapılamayan bu kez "sevgi ve saygıyla" yapılmaya çalışılacaktı! Bir masal anlatılıyordu aslında: "Sevgili kayıp aileleri ve yakınları! Sizleri Türk polis teşkilatı olarak sevgi ve saygıyla karşılıyoruz. Bizim burada bulunmaktaki amacımız sizin yanınızda olduğumuzu göstermek, duygularınızı paylaşmak, sizlerle birlikte çalışmak ve sizleri bilgilendirmektir. Emniyet teşkilatı olarak kayıp olduğunuzu söylediğiniz yakınlarınızı birlikte araştırmak ve sonuçlarından sizleri devamlı olarak haberdar etmek amacıyla... "

Kayıp Kişileri Araştırma Büro Amirliği, bir de bilgisayar ağı oluşturmuştu kayıpları bulmak için...

Geçen cumartesi bu anonsu duyan anneler acı acı gülümsüyordu: "Kayıplarınız için polis hizmetinizde!"

Polislerle hiçbir şekilde muhatap olmayan annelerin rengi sarardı, iç geçirdiler. "Fesupanallah" çektiler. Biri şöyle mırıldandı kendi kendine: "Kendi kayıp müdürünü bulamayan benim oğlumu nasıl bulacak!"

Hiç inandırıcı bulunmadı yani bu "Kayıp Arama Bürosu"nun faaliyetleri.

"Gölge etmeyin.. " diye söylendi başka bir ana...

Bir başkası ise daha da ileri gitti; "Madem bulacaktınız niye kaybettiniz!"

Dışarıdan fethedilmeyen kalenin içeriden de fethi zor görünüyordu?

Denizli'de bir Gladio öyküsü– 2

Ya tuz kokarsa...

Öykünün adı: Denizli'de bir Gladyo öyküsü (Tuz kokarsa ne yapmalı?);
Kahramanları: Murat İpek ve Murat Demir;
Yardımcı kahramanlar: Bazı Emniyet görevlileri ve polisler;
Hedef kahramanlar: Bülent Öztürk, Hakan Akmaz ve Yavuz Altınmakas;
Planlama ve tasarım kahramanları: Necati Müdür ve Soysal Amir;
Röportaj kahramanları: Bülent Öztürk ve Cengiz Akhisar;
Figüran kahramanlar: Denizli Polisevi çalışanları, Esentepe'deki kahveci, tehditle paraları alınan Kürt kökenli işadamları;
Mekanlar: Denizli Emniyet binası, polisevi, İstanbul'da bir otel, Şırnak, Diyarbakır, İzmir;
Kullanılan alet–edevat ve 'eylem argümanları': TNT patlayıcı kalıplar, zaman ayarlı tahrip kalıbı, kalaşnikof tüfek, bir adet küçük çaplı tabanca, Emniyet otomobili vs.

Eylemin yapıldığı günün tersine bu kez hava buz gibi soğuk ve bozbulanıktır, büyük metropol İstanbul'da. Buluşma gerçekleşmiş ve "kontra tetikçileri" ile röportaj yapan "gazeteciler" en illegal koşullarda birbirlerinden ayrılmıştır. Bülent Öztürk ve Cengiz Akhisar onlarca bilgi ve anlatılandan sonra "vay bee" tepkisi verirken, Murat İpek ve Murat Demir isimli kontra savaşçıları varsayıma göre "ohh bee" demiştir. Kısaca artık "Habil bir tarafa, Kabil öbür tarafa" doğru yola çıkmıştır.

Pandora'nın Kutusu'ndan çıkan "Kontrgerilla öyküsü" de tam anlamıyla bir yaşam kesiti olmuştur. Bu öykünün artık ne kurgu, ne özel seçilmiş kahramanlar, ne de hikaye örgüsü diye bir iç kaygısı kalmamıştır. Öykü, kendi mecrasında özgürce öylesine akmaktadır.

● B. Öztürk– Siz kimsiniz? Bize kendinizi tanıtır mısınız?

M. İpek– 1973 Diyarbakır doğumluyum. 1990 yılında örgüte (PKK'ya) katıldım. 1992 yılında dağdan indim. Teslim oldum.

M. Demir– Vanlıyım. Ben de 5–6 yıl önce teslim oldum.

Ounlu kontra teşkilatları kokmuştur. Ve "evlatlarını yeme" durumuna gelmiştir. İki kontra itirafçısına göre şimdi artık yürüme, konuşma, açıklama yapma, her şeyi anlatma ve o sivil yaşamın dayanılmaz güzelliğine kıyısından–köşesinden bir yerden tutunabilme zamanıdır. Darısı tüm kontraların başına...

● B. Öztürk: Önemli eylemlere katılmışsınız. Ancak bizim için Denizli önemli. Denizli'ye nasıl geldiniz? Size bu eylemi kim veya kimler yaptırdı?

M. İpek– Beni Necati Müdürüm çağırmış. İstanbul'daki bir müdürüm beni aradı. Böyle böyle dedi. Necati Müdürün seni çağırıyor. Ben Necati Altıntaş Müdürümün yanında geliştim. O'nunla çok uzun sohbetlerim oldu. Silahını ve çelik yeleğini çok taşıdım. O'nun emriyle çok iş yaptım. Ben de hemen Diyarbakır'dan yola çıktım.

Güneydoğu'nun milyonluk kenti Diyarbakır'dadır. Bir kenar semt kahvehanesinde dar ve rahatsız bir "kürsü"ye oturmuş demli çayını yudumlamaktadır. Epeydir görmediği Necati Müdürü O'nu çağırmıştır. Bir ara "Diyarbakır nere, Denizli nere?" diye geçer aklından. Sonra "görev görevdir" der. Çayını bitirir ve evine doğru yola koyulur.

Önce İstanbul'a gider. Burada yine "bölgeden tanıdık" müdürünü görür. Ardından İzmir'e geçer. Burada da tanıdık bildik arkadaşlar (belki Kontra'nın İzmir uzantısı) vardır. Artık Denizli'ye doğru yolculuk başlar. Denizli Garajı'nda sivil bir polis otosu ile karşılanır. Ardından polisevine geçilir. Yeni eylem mekanı ile ilgili planlama ve koordinasyon faslı böylece başlar.

Murat İpek (solda), Murat Demir (sağda).

M. İpek: Necati Müdürüm bana, bunlar rahat durmuyor. Üniversite ve bazı kurumlarla uğraşıyorlar, dedi. Kastedilen Denizli Haber Alma'ydı.

● B. Öztürk: Yani Denizli Haber Ajansı. Burada neler yaptınız? Kimleri vuracaktınız? Size kimler yardımcı oldu?

M. İpek: Sizi, bana sizi gösterdiler. DEHA–TV'yi gösterdiler. Gezdim. HADEP İl Başkanı Yavuz Altınmakas ve bir sanatçı da vardı. Önce bomba yerleştirmeyi düşündük. Ancak olmadı. HADEP İl Başkanı'nı cep telefonu ile arıyordum. Kendimi PKK üst düzey yöneticisi olarak tanıttım. Ancak isteklerimi hep reddetti. Konuşmalarımın çoğunu Ali Soysal Müdürümün bürosundan yapıyordum.

Şubat ayının ilk günleridir. İtirafçı Kontra elemanı Murat İpek'ten, arkadaşı Murat Demir'i (o da bir itirafçı–kontradır) öldürmesi istenir. İşte o dakikadan sonra İpek düşünmeye başlar. "Bugün ben onu, yarın bir başkası beni. Bu iş artık koktu." O artık canavar olmaktan, sıradışı yaşamaktan bıkmış, belki de "kan boğuntusu" hissi duymaya başlamıştır. Nereye kadar, diye düşünür. Telefona sarılır ve Denizli DEHA–TV'yi arar. Bu arada yaşamı ve "yaşam kıpırtılarını" gördüğü karısını ve küçük çocuğunu düşünmektedir.

– Alo, beni, sesimi tanıdınız mı? Ben televizyonunuzu kurşunlayan kişiyim. Elinizdeki kayıtla karşılaştırın. Aynı ses olduğunu göreceksiniz.

Murat İpek 5–6 yıla sığan büyük macerasında çok şey görür, yaşar ve eyler. Hedefler hep "anti–komünist" söylemlere bağlı olarak kurgulanır. Bazen ise "neyin ve kimin" hedef olduğu hiç önemli değildir. DEHA'dan Bülent Öztürk ve Cengiz Akhisar'a büyük bir soğukkanlılık ve mekaniklik içinde anlattıkları ise adeta "karanlığa atılan bir çığlık" olmuştur.

● B. Öztürk: Türkiye'yi sarsacak büyük işler–eylemlerden söz ettiniz. Bunlar nedir?

M. İpek: Bir Musa Anter olayı var. Alınan insanların ani bir emirle ve misilleme olarak öldürülmeleri var.

M. Demir: Uğur Mumcu'yu öldüren bombayı yerleştiren "bomba uzmanları"nı tanıyoruz. Bizde fotoğrafları var. Ayrıca Vedat Aydın'ın öldürülmesinden sonra cenazeyi kaldıran halkın üzerine helikopterden "ateş" emrini veren ismi de tanıyoruz.

İki kontra elemanının kafasında da aynı soruya yanıt bulma telaşı vardır. Onlara göre "Artık tuz da kokmuştur." (Et kokarsa tuzlanır, ya tuz kokmuşsa...) Sıradan, herkes gibi yaşamak istemektedirler. O ünlü kontra teşkilatları kokmuştur. Ve "oğullarını–evlatlarını yeme" durumuna gelmiştir.

İki kontra itirafçısına göre şimdi artık yürüme, konuşma, açıklama yapma, her şeyi anlatma ve o sivil yaşamın dayanılmaz güzelliğine kıyısından–köşesinden bir yerden tutunabilme zamanıdır. Darısı tüm kontraların başına...

SÜREKLİ AYDINLIK İÇİN 1 DAKİKA KARANLIK

Ülkücü faşistler İ.Ü'de yine saldırdı. Bu kez saldırının hedefi sürekli aydınlık eylemiydi

Çatışma değil, faşist saldırı

Bülent YOLDAŞ-Mehtap BAŞAR

Bundan 3 ay önceydi, tarih 5 Aralık'ı gösteriyordu. Üniversitelerde öğrenci hareketi Susurluk kazasının ardından geliştirdiği eylemlerde kamuoyunun dikkatlerini üzerine çekmişken, eli silahlı ülkücü faşistler İ.Ü Hukuk Fakültesi kantininde oturan devrimci, sosyalist, muhalif öğrencilere saldırmıştı. Saldırılar sırasında iki öğrenci silahla çok sayıda öğrenci de satır ve bıçak darbeleriyle yaralanmıştı. Yaşanan saldırılar ardından öğrencilerin gerçekleştirdikleri eylemler sonucunda ülkücü faşistler kısmen de olsa kamuoyu nezdinde meşruiyetlerini yitirmişti.

Aradan aylar geçti, Susurluk kazasıyla birlikte su yüzüne çıkan devlet-mafya-aşiret ilişkilerine tepkisini geliştiren kamuoyu, Bağımsız Yurttaş Girişimi imzasıyla "Sürekli Aydınlık İçin Bir Dakika Karanlık" eylemini başlattı. Kamuoyunun gün geçtikçe sahiplendiği eylem üniversite gençliği tarafından da sahiplenildi. Öğrenciler her gün saat 12.00'de bulundukları fakültelerde "1 Dakika Alkış Eylemi" düzenleyerek eyleme kendi cephelerinden destek verme kararı aldılar. Her gün katılımın hızla arttığı eylemde öğrenciler çetelerin Meclis'te ve sokakta ellerini kolarını sallayarak dolaştıklarını, bilimsel ve özerk demokratik üniversite isteyen öğrencilerin ise DGM'ler tarafından cezaevlerine atıldığına dikkat çekmeye çalışıyorlar.

"Sürekli Aydınlık İçin Bir Dakika Karanlık" eylemine devlet katında tahammül yoktu. Önce Başbakan, ardından Adalet Bakanı ve İçişleri Bakanlığı, açıklamalar yaparak eyleme karşı kampanya başlattılar. İçişleri Bakanlığı eyleme ilişkin bir genelge yayınladı. Sonrasında eylemlere karşı şiddet kullanıldı. Antalya'da Celal Cankoru adlı vatandaş polisin, eyleme katılan yurttaşları dağıtması sırasında, başına telsizle vurularak fenalaşmış ve hastaneye kaldırılırken hayatını kaybetmişti.

Üniversitelerde ise "Aydınlık İçin Bir Dakika Alkış" eylemine ülkücü faşistler tahammül edemediler. Ülkücü faşistler 21 Şubat günü Edebiyat Fakültesi'nde, 25 Şubat günü ise Hukuk, İktisat ve İletişim fakültelerinde devrimci muhalif öğrencilere satırlarla, zincirlerle ve sopalarla saldırarak çok sayıda öğrenciyi yaraladılar.

İlk saldırı...

21 Şubat günü Edebiyat Fakültesi öğrencileri "Sürekli Aydınlık İçin Bir Dakika Alkış" eylemini gerçekleştirdikten sonra ülkücü öğrenciler, eyleme katılan öğrencilere saldırdılar. Kendilerini savunmak durumunda kalan devrimci, muhalif öğrencilerle ülkücü grup arasında çıkan çatışma sonrasında, ülkücü öğrenciler fakülte kütüphanesine kaçtılar. Etrafı tahrip ederek barikat kurdular. Fakülte dekanının müdahalesiyle yatışan olaylar sokağa taştı. Edebiyat Fakültesi'nde arkadaşlarına saldırıldığını duyan çeşitli fakültelerden öğrenciler Edebiyat Fakültesi'ne gelmek isterlerken sokak aralarında ülkücü faşist grupların ve polislerin saldırısına uğradılar. Saldırılar sırasında polis havaya ateş açtı ve çıkan çatışmalarda birçok öğrenci yaralandı. Gözaltına alınan yaralı öğrenciler, polisler tarafından karakolda dövüldüklerini ve akşam saatlerinde salıverildiklerini belirttiler.

Ülkücüler 25 Şubat'ta merkez kampüste...

25 Şubat günü Edebiyat Fakültesi'nde sabah saatlerinde 2 öğrenciye saldırıp, satırla yaralayan ülkücü grup polis korumasında merkez kampüse girip tekbir getirerek devrimci öğrencilere çivili sopalarla ve demir çubuklarla saldırdı. İktisat Fakültesi'ni kırıp döken ülkücü grubun saldırısında, 17 devrimci, muhalif öğrenci ve 2 gazeteci yaralandı. Edebiyat Fakültesi'nde ve merkez kampüste gerçekleştirdikleri saldırılarla yetinmeyen ülkücü faşist grup, İletişim Fakültesi'nin bahçesinde oturan bir grup öğrenciye zincir ve sopalarla saldırdı. Burada havaya silahla ateş açıldı. Saldırı sırasında polisin kapıyı kapatması sonucu savunmasız kalarak ülkücüler tarafından sıkıştırılan üç İletişim Fakültesi öğrencisi kıyasıya dövüldü ve yaralandı. Saldırı sırasında fakülte kapısının kapatılması talimatını öğrencilerin "güvenliği" açısından İletişim Fakültesi Dekan Yardımcısı Prof. Dr. Suat Gezgin'in verdiği ileri sürülüyor.

Saldırılar sırasında kampüs içinde bulunan bir öğrenci, polislerin gözleri önünde ülkücülerin tekbir getirerek İktisat Fakültesi'nin camlarını kırdıklarını, polislerin hiçbir şekilde müdahale etmediklerini ve saldırılar sırasında da saldırgan ülkücülerin polislerin yanında taşlar ve sopalarla saldırdıklarını, polisin ise saldırganlara değil, mağdur durumda kalan öğrencilere müdahale ettiğini söyledi.

Merkez kampüs içerisinde kalan devrimci muhalif öğrenciler, kampüs dışında silah kullanıldığını duydukları ve kendilerine silahlı saldırı olabileceği düşüncesiyle Siyasal Bilgiler Fakültesi içerisine girerek Baro ve Öğrenci Yakınları ve Velileri Dernek girişimcilerini telefonla arayarak can güvenliklerinin tehlike altında olduğunu bildirdi. Bunun üzerine Baro yetkilileri öğrencilere okulda beklemelerini, okula gelerek dekan ve rektörle görüşeceklerini, kendilerini güvenlik içerisinde okuldan çıkartacaklarını bildirdi. Saat 16.00 sıralarında okula gelen Baro Başkanı Yücel Sayman, Baro yöneticisi Av. Osman Ergin, Öğrenci Yakınları ve Velileri Dernek Girişimcileri'nden Mustafa Atalay ve Av. Günsal Atar'dan oluşan heyet, SBF Dekanı Ülkü Azrak, Rektör Bülent Berkarda ile görüşerek, öğrencilerle birlikte okul dışına çıktılar ve Vezneciler Kız Yurdu önüne gelen öğrenciler buradan dağıldılar.

Protesto...

İstanbul'un çeşitli üniversitelerinden yaklaşık bine yakın öğrenci son bir haftadır yaşanan faşist saldırıları protesto etmek amacıyla İletişim Fakültesi önünde toplanarak İ.Ü Merkez Kampüs'e doğru yürüyüşe geçti. Öğrencilere destek vermek üzere ÖDP'liler, Baro avukatları, öğrenci velileri ve Öğrenci Yakınları ve Velileri Dernek Girişimcileri de orada bulunuyordu. Burada toplanan öğrenciler Merkez Kampüs içerisinde bulunan bine yakın öğrenciyle birleşerek önce rektörlük önüne, oradan da ana kapıya gelerek basın açıklaması düzenlediler. Yürüyüş sırasında sayıları iki bini aşan öğrenciler "çeteler Meclis'te, öğrenciler ha-

---

S e n d i k a l a r   ö ğ r e n c i l e r i n   y a n ı n d a

Türkiye'nin aydınlık geleceğine saldırıyorlar

Son dönemlerde demokratik eğitime, hak ve özgürlüklere düşman, sendikalara, demokratik kitle örgütlerine, öğrencilere, belli merkezlerden destekli, ellerinde sopa, satır ve silahlarla Ülkü Ocakları'na mensup faşistlerin saldırıları giderek artıyor. İstanbul Üniversitesi'nden Ufuk Tanbaş'la başlayan, Fatih Aslan'la devam eden, 25. 02. 1997 günü demokrasi ve bilime düşman aynı güruhun saldırıları sonucu onlarca öğrenci yaralandı. Sağ-sol çatışması gibi gösterilerek, faşist saldırılar gizlenmek isteniyor. Bunun sonucunda satırlarla, sopalarla, silahlarla saldırılar, ellerini kollarını sallayarak kaçarken, saldırıya uğrayanlar gözaltına alınıp sorgulardan geçirilmektedir. Son örneği, 24. 02. 1997 günü okul çıkışı beş, altı sivil polis tarafından hiçbir gerekçe gösterilmeden kaçırılıp gözaltına alınan Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi 3. sınıf öğrencisi Cemal Akyüz'den haber alınamıyor. Yapılan başvurulara rağmen, poliste olduğu kabul edilmiyor.

Bu saldırılar, bilinçsiz ve tesadüfi değildir. Susurluk'la birlikte suçüstü yakalananlar telaşla suçluları başka yerlerde arıyorlar. Saldırılar gerici-faşist eğitime karşı mücadele veren öğrencilerin, aydınlık, temiz ve demokratik bir ülke için sokaklara çıkan geniş halk kesimlerinin, yedi yıldır grevli, toplusözleşmeli sendikal hak ve özgürlükler mücadelesini yürüten kamu emekçilerinin tepkilerini bastırmaya yöneliktir.

Bir kez daha diyoruz ki, hiçbir saldırı öğrencilerin haklı mücadelesini durduramaz. Biz İstanbul Eğitim-Sen şubeleri olarak, öğrencilerin yanında olduğumuzu duyuruyoruz. Bizler bu saldırıları, öğrenci, veli ve öğretmen dayanışmasıyla püskürtebiliriz.

Eğitim-Sen İstanbul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 nolu şube başkanlıkları

Gençler yalnız değil..

Ülkemizi karanlığa götüren çetelere karşı mücadele eden ve "Aydınlık İçin Bir Dakika Karanlık" eylemine destek veren öğrenci gençliğe karşı gerçekleştirilen polis saldırısı ve korumasındaki faşist saldırıları kınıyor, ülkemizin bağımsızlığı ve demokrasi için mücadele veren tüm etkinlikleri destekliyoruz.

DİSK Genel-İş 2, 3, 6, 7 ve 9 nolu şube başkanlıkları

piste", "Türkeş'in itleri yıldıramaz bizleri", "Susma! Sustukça sıra sana gelecek", "Ferman devletin, üniversiteler bizimdir", "Polis defol, üniversiteler bizimdir" sloganlarını haykırdılar. Ayrıca öğrenciler kortej önüne "Üniversiteleri faşist çetelere bırakmayacağız – Sürekli aydınlık için mücadele" yazılı bir pankart açtılar. Ana kapı önünde İstanbul üniversitesi öğrencileri adına okunan basın açıklamasında, üniversitelerde sağ-sol çatışmasının söz konusu olmadığı, faşist saldırıların olduğuna vurgu yapılarak, "Ülkücüler saldırılarına devam ettikleri sürece, üniversitemizi ve haklı mücadelemizi savunacağız. Faşist saldırılar sadece ülkesine ve üniversitesine sahip çıkan üniversitelilere değil, bilimsel eğitime ve aydınlık geleceğe de yapılmaktadır" denildi.

Basın açıklamasının ardından yeniden rektörlük binası önüne gelen öğrenciler, burada Rektör Bülent Berkarda'yı "Başkomiser Berkarda" sloganı atarak protesto ettikten sonra fakültelerine gitmek üzere dağıldılar.

Polisten güç alıyorlar

Son zamanlarda yükselmeye başlayan öğrenci muhalefetini devlet bir biçimde kırmak, öğrencilerin haklı taleplerini boğmak için kendilerine ülkücü diyen faşistleri üzerimize salarak çalışma alanlarımızı daraltmaya, kültürel ve siyasal faaliyetlerimize engel olmaya çalışıyorlar. Faşistlerin hiçbir kültürel faaliyeti yok. Bunların yaptıkları sadece satırı, bıçağı, silahı alıp fakülteye gelmek. Tüm bu saldırılar Susurluk ve gelişen son olaylarla kirli yüzünü gösteren devletin, gündemi saptırma hedeflerinin bir parçası. Polislerle ülkücülerin işbirliği artık apaçık ortada. Her olaydan sonra ülkücülerin saldırgan olmalarına rağmen, gözaltına alınmaması, silahlarla içeri alınmaları, satırlarla içeri girebilmeleri bunun açık örnekleridir. Hatta şunlara tanık oluyoruz. Bizzat sivil polisler yanlarında getirdikleri sopaları faşistlere dağıtıyorlar. Hatta faşistleri yönlendirenler de polisler. Ne zaman, nerede nasıl davranacaklarını polisler söylüyor. Eğer polis üniversiteden çekilirse faşistler o zaman hiçbir şekilde varlık gösteremezler. Çünkü sayıları az olan faşistler güçlerini polisten alıyorlar. Polisin arkasına sığınıyorlar.

Ali.Çiçek/ *İ.Ü Öğrencisi*

Öğrenci Yakınları ve Velileri Dernek Girişimi'nden Mustafa Atalay ve Günsel Atar:

Çocuklarımızı yalnız bırakmayacağız

■ *Öğrenci Yakınları ve Velileri Dernek Girişimi ne zaman hangi amaçlarla çalışmalarına başladı?*

■ Av. Günsal Atar: Öncelikle böyle bir dernek kurulduğunda işlevi ne olur diye tartıştık. Dernek kurma fikriyle değil de öğrenci velileri olarak nasıl bir araya gelebiliriz fikri etrafında tartıştık. Bunları tartışırken bir dernek fikri ortaya atıldı. Ve tartışmalar bu fikir etrafından devam etti. Bir kamuoyu araştırması yaptık, bu araştırmada da böyle bir girişime, örgütlenmeye ihtiyaç duyuldu. Bir an önce böyle bir girişimin sonuç vermesi gerekli yasal bir kimlikle örgütlenme gerekliliği fikri oluştu ve ikinci bir toplantı yaparak dernek kurulması doğrultusunda çalışmalar başlatılması kararı aldık. Bu süreç içerisinde üniversitelerdeki durumların aciliyetinden dolayı, dernek varmış gibi hareket edecek bir girişim kurulu oluşturduk. Tüzük için bir komisyon kurduk. Önümüzdeki günlerde hazırlıklar tamamlanarak ve kurucular belirlenerek yasal girişimler başlatılacak.

Derneğin amacı esas olarak ilkokuldan üniversiteye kadar bütün öğrencilerin okullarda karşılaştığı, okul dışında karşılaştığı, ailesiyle olan sorunları da dahil olmak üzere, bu konularda çözümler üreten ve bunları ilgililerle tartışan, görüş ve önerilerini sunan, bu görüş ve önerilerin takipçisi olan bir organ oluşturmak.

■ Mustafa Atalay: 6 Kasım akşamı Vatan Caddesi'ndeki Emniyet Müdürlüğü'nde ailelerin bir araya gelmesi sırasında arkadaşlarımız şunu gözlemledi: Geçtiğimiz yıllarda polis tarafından gözaltına alınan çocukların aileleri sadece çocuğunu kurtarmak için uğraşırdı. Tanıdık emniyet müdürü, tanıdık polis, tanıdık milletvekili, siyasetçi arardı. Ama 6 Kasım'da böyle bir durum yoktu. Bu da bizim yola çıkışımızı, olayın ne kadar yakıcı olduğunu, tek tek ailelerin mücadele edemeyeceğini ve birlik olmak gerektiği yolundaki görüşümüzü teyit etmiş oldu. Ertesi gün daha fazla sayıda aile Emniyet Müdürlüğü'nün önündeydi. Ve çocuklarının bir gün önce yapamadığı eylemi, aileler Vatan Caddesi'nden Sultanahmet Adliyesi'ne yürüyerek gerçekleştirmiş oldular. Çocukların mahkemeden çıkmaları esnasında da çocuklara moral verdiler. Bize kuvvet veren etkenlerden biri bu.

■ *İstanbul Üniversitesinde yaşanan son saldırı olaylarını nasıl değerlendiriyorsunuz?*

■ Atar: Son yaşanan olayların daha öncesi de var. Bu nedenle biz kendimizi sadece üniversite ile sınırlandırmadık. Son yaşanan olaylarda birtakım şiddet yanlıları var. Bu şiddet eğitimin hep içinde olmuştur. İlkokuldan itibaren içinde olmuş, ortaokulda içinde olmuş, lisede içinde olmuş. Üniversitede de böyle devam ediyor. Şiddete açık olarak hareket etmek isteyen bireyler var. Asıl önemlisi de olayların şiddete evrilmesinde, çatışma ortamı yaratılmasından yarar umanlar var. Üniversitedeki olaylar da bunların sonucu olarak gelişti. Hoşgörü yok, sevgi yok, karşılıklı tahammül yok, bu da olayların gelişmesine neden oldu. Sonuç her zaman olduğu gibi yine kan, yine şiddet. Yanlışlar yanlışlarla düzeltilmeye çalışılıyor. Şiddetin eğitimin içinde hiçbir şekilde yeri olmaması gerektiği düşüncesindeyiz.

■ Atalay: Kurulduğu günden bu yana var oluşunu, sadece ve sadece şiddete dayandıran, solu, sol düşünceyi, sosyalistleri bastırmaya dayandıran faşist siyasi bir hareket var. Geçmişte komünizmle mücadele dernekleri vardı. Aynı şiddeti onlar da uyguluyordu. Şimdi MHP, Ülkü Ocakları üniversitelerde bu işlevi görüyor, şimdi şiddeti bunlar kullanıyor. Hatırlarsanız 6 Aralık sonrasında Ülkü Ocakları Genel Başkanı, biz satırı, silahı kullananları hareketten dışlıyoruz diye açıklama yaptı. Ama o gün bunu yapan kişi Edebiyat Fakültesi'nde olay çıkartıyor. Şunu söylemek istiyorum, ülkede karışıklık çıkartmak isteyen birileri var. Bu söylediğim grup da bu karışıklığı kışkırtıyor. Geçtiğimiz yıllardan daha fazla üniversitelerde, sol, sosyalist bir yükseliş var. Bunun önü kesilmeye çalışılıyor. Polis kadroları da Ülkü Ocakları'nın eski kadroları olduğundan artık şaşırmıyorum, okula satır nasıl girdi, bıçak nasıl girdi, silah nasıl girdi diye. Biz buna nasıl mani olacağız diye düşünmek lazım.

■ *Dernek girişimi olarak dekanlarla ve İ.Ü. Rektörü ile görüştünüz. Tavırları nasıldı?*

■ Atalay: Şimdi biz 6 Aralık'ta da bir heyet oluşturarak Rektör Berkarda ile görüşmüştük. Tavrı başlangıçta çok kötü ve aşağılayıcıydı. Bir ilkokul çocuğuna ceza verir gibi davranıyordu. Yani rektör ve dekanlar olaya hiç samimi yaklaşmıyorlar, geçiştiriyorlar. Öğrendiğim, bir okulun dekanı olayları duyunca, paltosunu alıp kaçmaya başlıyor. Yine aynı dekan öğrencilerle karşılaşmamak için odasına gitmiyor. Biz Öğretim Elemanları Sendikası ile bir toplantı yaptık, bizim isteğimiz şu: Biz öğretim üyeleri, öğrenciler ve aileler olarak, dekanı, rektörü görevini layıkıyla yapmaya davet ediyoruz. Onlarla görüştüğümüzde de bunları talep ediyoruz. Biz öğrencilerimizin bilimsel araştırma ve çalışma yapabilmeleri için olanakların yaratılması, şiddet ortamının ortadan kalkarak daha rahat düşünme ve bilime daha rahat yönelme ortamının doğması ve hele hele sivil polislerin okul içerisinde cirit atmalarına mani olmalarını istiyoruz. Bu taleplerimiz yerine geldiğinde saldırıların zemini ortadan kalkacaktır. Fakat bu son olaylar bile Berkarda tarafından küçümseniyor. 100-200 kişinin yaptığı olay diyor, olayların toplumsal boyutunu görmüyor. Kendisini gerçekleri görmeye ve üniversiteleri bilim yuvası haline getirmesini talep ediyoruz.

■ Atar: Şimdi bizde bir gelenek vardır. Basiretsiz yöneticiler, kendi başarısızlıklarından kaynaklanan olayları gizlemeye çalışırlar. Gizlerler, gizlerler artık gizleyemez olduklarında olayları sınırlı bir grubun yaptığı, bir avuç insanın yaptığı bir iş olduğunu söylerler. Bu, Türkiye'de sıkça yapılan bir şey. Olaylar sadece 100-200 kişinin meselesi değil, olayın boyutu çok fazla. Artık sorun öğrencilerin can güvenliği sorunudur. Bu durum görülmelidir. Bu noktada rektör Berkarda'nın 'ne yapalım, ne yapacağımızı bilemiyoruz, aklıma birşey gelmiyor' şeklindeki demeçleri onun acizliğini göstermektedir. Üniversitelerde can güvenliğini sağlamak, fakülte içinde can güvenliğini eğitim, bilim güvenliğini sağlamak polisin görevi değil, rektörün görevidir. Üniversitelerde polisin varlığı bir tahrik unsurudur. Devletin en üst düzeylerinde ülkücülerle işbirliği yapılıyorsa üniversitelerde de bu işbirliği yaşanmaktadır.

Ablukayı dağıtmak için

Gelişmelerin endişe verici olduğu ve gündemi oldukça yoğun mart ayı içinde benzer provokasyonların ve saldırıların süreceği kuşkusuz. Demokratik öğrenci muhalefeti bugüne değin süren saldırıları savuşturmayı, faşistleri fiziki olarak geriletmeyi becerdi. Önümüzdeki dönem gündeme gelebilecek saldırıları da bertaraf edebilecek durumda, ama bu soğukkanlılığımızı yitirmemize yol açmamalı. Bir yandan can güvenliğimizi ve eğitim özgürlüğümüzü savunurken, bir yandan da bulunduğumuz durumun ve içine çekilmeye çalışıldığımız çatışma ortamının sağlıklı bir değerlendirmesini yapmak zorundayız. Polis güdümlü çapulcuların İstanbul Üniversitesi'nde etkinlik sağlayamayacağını biliyoruz. Ama çatışmaların uzaması ve süreklilik kazanması demokratik öğrenci muhalefetinin asli faaliyetini engelleme tehlikesi de taşıyor.

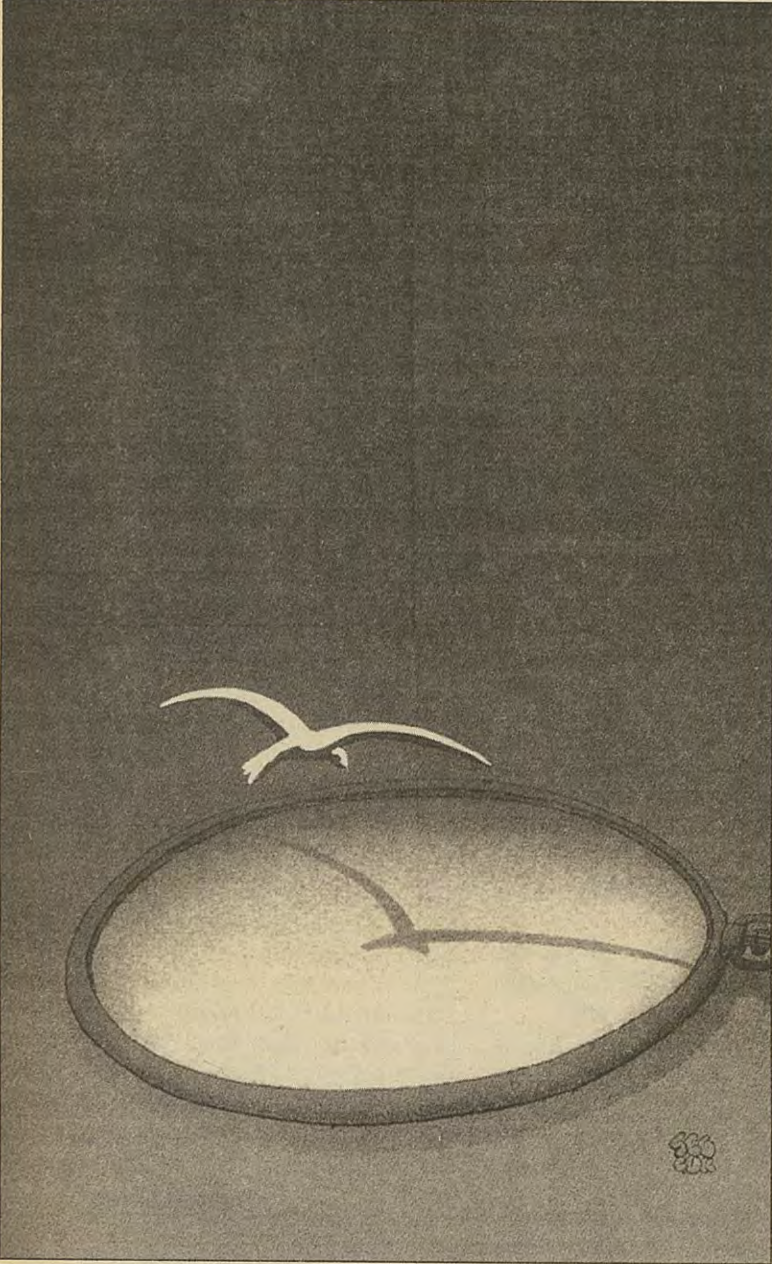
Faşistleri saldırganlaştıranın haraçlara ve eğitimin özelleştirilmesine karşı iki yıldır süren mücadele ve bu mücadelenin devrimci öğrencilerin inisiyatifiyle yükselmesi olduğunu biliyoruz. Susurluk ertesinde yaşanan gelişmeler de hem üniversite öğrencilerini, hem de toplumun geniş kesimlerini politize ediyor. Sıradan öğrencilerin kulakları sözlerimize her zaman olduğundan daha açık.. Refahyol hükümetinin üniversiteye yönelik saldırıları ve öğretim üyelerinin bunlara karşı çıkışları da öğrenci hareketinin kitleselleşme olanaklarının ne denli geniş olduğunun bir başka kanıtı. Demokratik öğrenci muhalefeti bütün enerjisini faşistlerle çatışmaya harcarsa, büyük bir potansiyeli kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalacak -ki polisin ve faşistlerin istediği de tam bu.

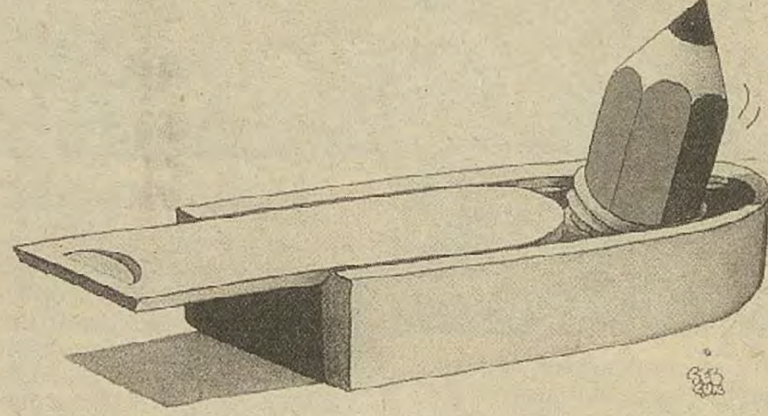
Dolayısıyla önümüzdeki görevler çetrefilleşiyor. Bir yandan gelişmeleri endişeyle izleyen sınıf arkadaşlarımıza haklı bir mücadele sürdürdüğümüzü anlatmak, bir yandan da başta üniversite içindeki diğer bileşenler -öğretim elemanları ve okul çalışanları- olmak üzere, toplumsal muhalefetin diğer kesimleriyle sıcak ve dostça ilişkiler geliştirmek zorundayız. Öğrencilerin de bir parçası olduğu toplumsal muhalefeti ortak hareket etmeye zorlayan öyle çok neden var ki. Örneğin bizim haraçlara ve eğitimin özelleştirilmesine karşı sürdürdüğümüz mücadeleyle kamu emekçilerinin özelleştirmeye karşı sürdürdüğü mücadele arasında, bizim faşistlere karşı sürdürdüğümüz mücadeleyle aydınlık bir ülkede yaşamak arzusuyla her gece 9'da ışıklarını söndürenlerin mücadelesi arasında, bizim demokratik üniversite mücadelemizle, Kürtlerin, Alevilerin, sendikaların, insan hakları savunucularının mücadelesi arasında kopmaz bir ilişki var.

Öğrenci muhalefeti 16 Mart katliamını lanetlemek için sokağa çıkmaya hazırlanıyor. Katillerin çetelerle bağlantısının sağır sultan tarafından bile duyulduğu bir ortamda sendikaların, demokratik kitle örgütlerinin, ailelerimizin yanımızda olması için çabalamak ve bunu başarmak hem faşistlere, hem çetelere, hem de kontrgerillaya vurulmuş önemli darbelerden biri olacaktır. Önümüzdeki her adımı bu genişlikte düşünmek zorundayız.

Zafer YILDIZ
İÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencisi

Solda yeni yayın ihtiyacı

ÖDP yeni yayını tartışıyor

Söz okurları geçen hafta "Solda yeni bir yayına doğru" başlıklı haberimizi hatırlayacaklardır. Bu haberimizde okurlarımıza yeni bir yayın projesi hazırlığından sözetmiş ve muhalif okurların yakından tanıdığına inandığımız gazetecilerin konu ile ilgili görüşlerine yer vermiştik.

Gazetecilerin hepsi solda yeni bir haftalık muhalif dergiye ihtiyaç duyulduğunu belirttikten sonra bunun nasıl bir yayın olması gerektiğine ilişkin görüşlerini açıklamışlardı. Bu hafta da bu iki soruya cevap arayışımızı sürdürüyoruz.

Fakat bu kez sorularımızı solda bir yıl gibi kısa bir zamanda oldukça büyük adımlar atmayı başarmış, kitlesel bir hacme ulaşmış, özellikle Susurluk kazası ile başlayan süreçteki aktif çizgisiyle kamuoyunun dikkatini çeken Özgürlük ve Dayanışma Partisi'ne yönelttiyoruz.

Her ne kadar hazırlığı yapılmakta olan haftalık yayın projesi en genel anlamda sol bir yayın olmayı amaçlasa da SÖZ dergisi açısından ÖDP özel bir anlam taşıyor. Çünkü solda geniş bir siyasal birliğin oluşumu bakımından ÖDP'nin doğuşunda SÖZ'ün ÖDP'yi oluşturan bileşenlere sayfalarını açan ve onların buluşmalarına katkıda bulunan bir işlevi oldu ve daha sonraki süreçte de SÖZ esas olarak ÖDP'ye seslenmeye çalıştı. Ancak gelinen noktada artık kendisini ÖDP ile sınırlamayan bir yayına, daha geniş bir şekilde bütün sola seslenmeye çalışan bir haftalık sol dergiye olan ihtiyaç kendisini dayatmış bulunmaktadır ve bunun gerçekleşme koşulları da olgunlaşmıştır. Dolayısıyla SÖZ de böylesi bir projenin parçası olacak, bütün olanaklarını ve birikimini bu projenin gerçekleşmesi için seferber edecektir.

Aşağıda bu hafta ÖDP'nin çeşitli düzeylerdeki temsilcilerinin haftalık sol bir haber dergisi konusundaki görüşlerini yayımlıyoruz. Gerek geçen hafta, gerekse bu hafta yayımladığımız soruşturma sonuçları "nasıl bir haftalık haber dergisi"ne ihtiyaç duyulduğu konusunda ortak bir paydanın varlığına işaret ediyor ve bu doğrultuda adımlarımızı hızlandırmamızı teşvik ediyor.

Ufuk URAS:

Çoğulcu, özerk bir yayın

Uzun zamandır telaffuz edilen yeni yayın projesi bugüne kadar gelen deneyimlerden de güç alarak pekala hızla hayata geçirilebilir. Kamuoyunun sesi, kulağı, vicdanı olacak bir yayın, var olan bilgi bombardımanın şapşallaştırıcı etkisini de bertaraf eder ve önümüzdeki süreçler konusunda da bizim ufkumuzu açabilir.

Bugün solun lokomotifi ve umudu olan ana eğilimlerin de bütün sola hitabeden çoğulcu / özerk bir yayın anlayışını benimsemesi önemli bir avantajdır ve bir sol dalga yaratma hedefimizde önemli katkılar sağlar.

Sevgili Aziz Nesin'in bir türlü gerçekleştiremediği bu umudu bugün mümkün kılmaktan daha değerli ne olabilir?

Bülent FORTA:

Yeniden fikri hegemonya...

Bir sol muhalif yayının gerekliliği son derece açık. Sol muhalefetin yeniden yaygınlaştığı, politikleşmenin bütün topluma yayıldığı bir döneme giriyoruz. Maalesef sol, bu toplumsal dalgayı düşünsel planda gelişkin araçlarla karşılama konusunda oldukça kötü bir durumda. Bırakalım TV, radyo gibi araçları yayın konusunda bile son derece kısır bir durumdayız. Oysa egemen medya bile sol düşünceli insanların omuzunda yükseliyor. Aslında uzun söze gerek yok sol muhalif bir yayın son derece yakıcı bir görev olarak önümüzde duruyor.

Örneğin bir haftalık yayının içerik, estetik vb. açılardan bir gelişkinlik sergilemesi gerekiyor. Bu yayın dil olarak da, içerik olarak da muhalif bir özellik sergilemeli ve sadece sol–içi bir yayın olmaktan kurtulmalıdır. Asıl sorun sol muhalif düşüncelerin yeniden fikri hegemonya kurmasıdır. Bir yayının temel amacı bu olmalıdır.

Saruhan OLUÇ:

Özgürlüğün kürsüsü olmalı

Bir yayına değil, birçok yayına, hatta yaygın bir iletişim ve haber ağına ihtiyacımız var.

Solcuların, devrimcilerin, sosyalistlerin yaşamakta oldukları sorunlardan ikisi belirleyici öneme sahip. Birincisi, gerçek hareketin şekillenmesinde belirleyici bir paya sahip olmaktaki yetersizlik. İkincisi ise fikri, kültürel ve politik alanda hegemonya kurmadaki eksikler.

Bu eksikleri ve yetersizlikleri giderecek bir araçlar dizisine acilen ihtiyaç var. Solda duran, emeğin ve özgürlüğün kürsüsü olan, dünya ve Türkiye'de yaşanmakta olan sosyal, ekonomik, politik, kültürel, edebi gelişmeleri ve değişimleri yorumlama yeteneğine ve bunlar karşısında öneriler üretebilme becerisine sahip bir haftalık haber-yorum ve analiz dergisi bu araçlardan sadece biri. Ama acilen yaratılması gereken bir araç.

Önemli olan solun bir kesimine değil, tüm kesimlerine, mücadele halinde olanlara seslenebilen bir yayına sahip olunmasıdır.

Böyle bir yayın hem biçimi, hem de içeriği açısından özenle hazırlanmalı; solun geleneksel hastalığı olan bilgiden yoksun kanaat yazma ve olgulara değil sanılara dayanan bir yayın politikası alışkanlığından mutlaka uzak durmalıdır. Politikadan dışlanmış olanların seslerini duyurmalı, sorunlarını detaylı olarak ele alabilmelidir.

Bunun yanı sıra politik-teorik hegemonya kurmada araç olabilecek bir yayına; hatta teorik alanda yaklaşık 20 yıldır yitirilmiş olan hegemonyanın yeniden tesis edilebilmesine araç olabilecek bir yayına da şiddetle ihtiyaç vardır.

Ayrıca yazılı basının yanı sıra radyo ve televizyon açısından da yerel imkanları değerlendirmek ve bütünleştirebilmek atılması gereken ilk adımları oluşturuyor.

Şimdi toplumsal muhalefetin solunun sesi ve kürsüsü olabilmek için çok elverişli bir ortam var. Bu ortam değerlendirilebilirse olumlu adımlar atılabilir.

Yıldırım KAYA:

Solun bütününe seslenmeli

Solda yeni bir yayına olan ihtiyaç ortada. Şu anda çeşitli sol, muhalif yayınlar var tabii, fakat bunların her biri ancak bazı kesimlere sesleniyorlar. Solun bütününe, en geniş kesimlerine seslenecek bir yayına ihtiyaç var. Hatta bunun bir günlük yayın, yani bir günlük gazete olması gerekir. Esas ihtiyaç budur. Ama henüz bunu gerçekleştirecek ortam ve koşullar oluşmamış bulunuyor. Dolayısıyla bugün için haftalık bir yayınla başlanabilir, ama bence bu yayın projesinin hedefinde bir günlük gazete de olmalıdır.

Bu yayın solu kapsayıcı ve çok sesli olmalıdır. Siyasi muhalefeti, toplumsal muhalefeti bir araya getirmeye özen göstermelidir. Bu yayının, ÖDP de dahil olmak üzere, herhangi bir partinin "resmi yayını" gibi bir hüviyeti olmamalıdır. Barıştan, özgürlükten yana olan partilere kapısını kapatmamalıdır. Ancak yukarıda belirttiğim özellikleri itibariyle ÖDP'nin ruhunu ve anlayışını yansıtması gerektiği de açıktır. Daha doğrusu yayın politikasına ÖDP'nin siyaset anlayışı ve felsefesi yol göstermek durumunda olmalıdır...

Masis KÜRKÇÜGİL:

Tahrikçi bir yayın

Sosyalist hareketin yeniden yapılanmasından söz ediyorsak, bu yeniden yapılanmanın kurucu unsurlarından biri de alabildiğine çoğulcu, renkli, tartışmacı bir ortamı oluşturacak araçlardır. Parti yaşamında dahi kimi yerel araçların yanı sıra merkezin de arşiv hüviyetinin dışında tahrikçi bir

yayına sahip bulunması gerekir. Ancak bununla sınırlı olmayan çok daha bağımsız, günübirlik haberlerin ve hatta görevlerin içine sıkışmayan farklı türden dergiler hem sosyalist kültürümüzü yeşertecektir, hem de resmiyetin soluk benizliliğine karşı mücadeleye katkıda bulunabilecektir.

Erdal KARA:

Hem zamanı, hem daha olgunuz!

Solda yeni bir yayına ihtiyaç olduğunu tartışmaya bile gerek olmadığını düşünüyorum. Önemli olan bunun gerçekleştirilmesidir. Kanımca sorun da burada ortaya çıkmaktadır.

Yerel ve uluslararası gelişmeler solun / sosyalizmin entelektüel hegemonyasının yitirilişine de neden oldu. Yaklaşık 15 yıldır adım adım gerilediğimiz ortada. Bütün alanlarda sahip olduğumuz mevzileri terk etmek zorunda kaldık ve bu durum yayın alanında daha derin izler bıraktı. Soldan / sosyalizmden yana olan aydınların, gazetecilerin, yazarların burjuvazi için "kalem salladığı-na" tanık olduk. Kuşkusuz, az sayıda insanın, büyük bir çoğunluğu başarısızlıkla sonuçlansa da, sabırlı ve inatçı girişimlerinin mirası böylece önemli olanaklar sunuyor. Bugün dünden daha fazla başarı şansına sahibiz. Yeniden tırmanma sürecine giren solun / sosyalizmin politik cazibe merkezi olmaya doğru ilerlemesi de kaçınılmaz. Bunun izlerini de görmeye başladık. Bu süreç hızlanarak ilerleyecektir. Bugün zaman geçirmeksizin bunun gereğini yayın alanında da yerine getirmek gerekmektedir. Böylelikle bu sürecin hızlandırılmasına katkıda bulunmak da mümkün olacaktır.

Çoğunluğu başarısızlıkla sonuçlansa da, sabırlı ve inatçı girişimlerin mirasını yeni bir yayına aktaracak çok sayıda insanın olduğuna kuşku yoktur. Cesaretli bir başlangıç bu birikimin önemli bir çoğunluğunun yan yana getirilebilmesini mümkün kılacaktır. Sonrası ise, solun / sosyalizmin böyle bir yayını değerlendirme becerisine bağlı olacaktır. Yaşanmış bunca tecrübeden sonra, böyle bir yayını toplumsal mücadele açısından değerlendirme becerisinin de artık olgunlaşmış olduğu kanısındayım.

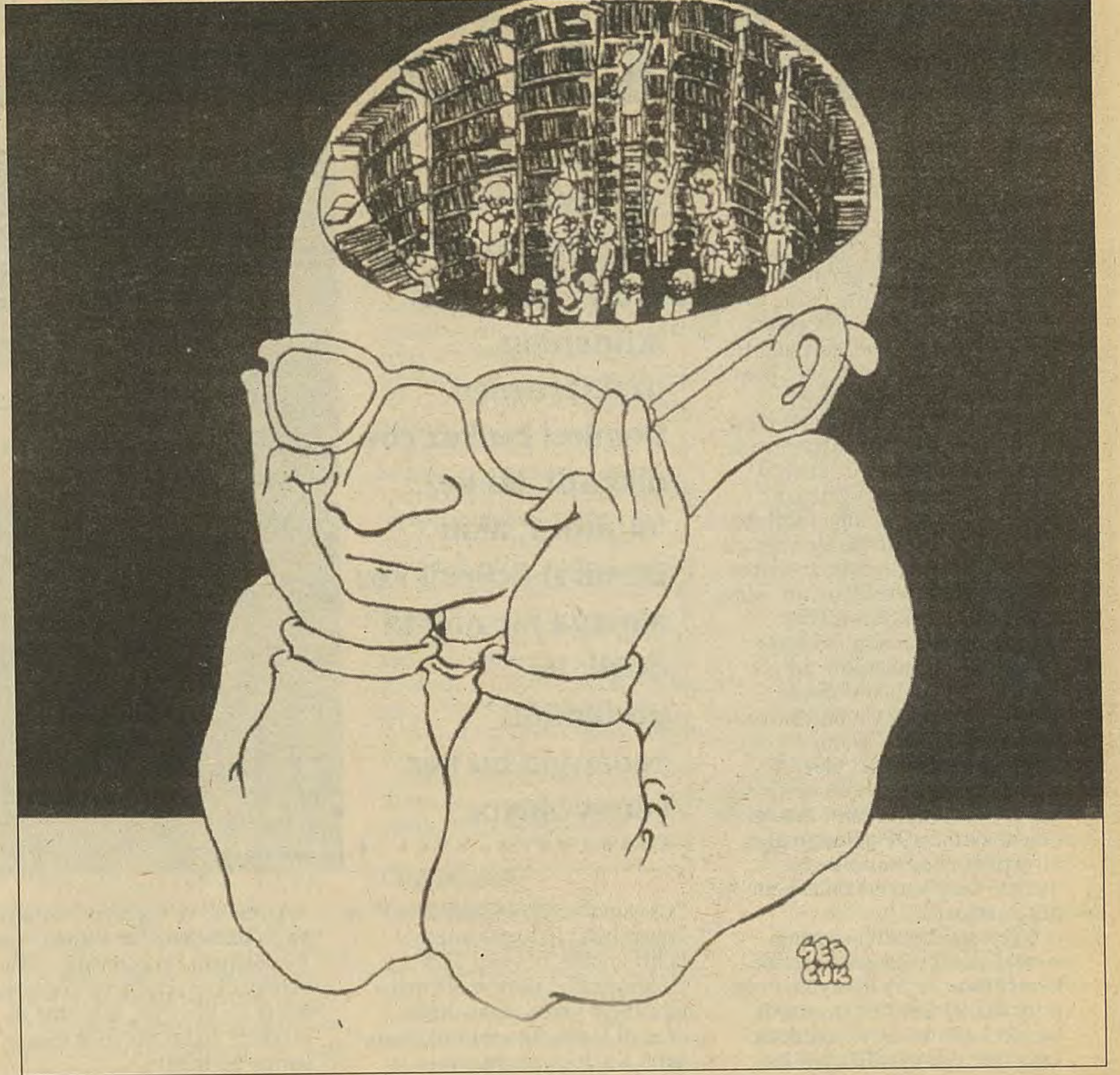
Gençay GÜRSOY:

Kendini okutan, aranan bir yayın

Solun görsel ve yazılı yayın alanında kendi ayakları üstünde duran araçlara bir türlü sahip olamaması, gelişmesini engelleyen en önemli nedenlerden biri. Bu cephenin darmadağınık olduğu dönemlerde doğrusu ben böyle düşünmüyordum. Solun kendi içinde bulunduğu kaosu topluma yansıtması ne kazandırabilirdi ki? Bugün durum farklı. Artık Türkiye'de örgütlenme yolunda önemli aşamalara ulaşmış, siyasi yaşamda söz ve karar sahibi olmaya aday, ayakları yere basan bir sol potansiyel var. Söylemi de eylemi de ses getiriyor. Artık kendi araçlarımızla kamuoyunun karşısına çıkabiliriz. Kuşkusuz asıl varılması gereken hedef görsel yayın alanına girmektir. Er ya da geç bu olanaklara sahip olmak zorundayız. Medyanın muhabbeti hep böyle sürüp gitmez.

Bir yandan bu hedefe yönelik gerçekçi projeler üzerinde çalışırken çok daha kolay kotarılabilecek derli toplu haftalık bir yayına en kısa zamanda geçilebilir diye düşünüyorum. Ama gerçekten derli toplu bir yayın olmalı bu. Temsil ettiği düşüncenin iman gücüyle satın alınan değil, kendini okutan, aranan bir yayın.

Ben bu alanda solun yeterli kadroya, deneyime ve bilgi birikimine sahip olduğunu düşünüyor ve bu işe soyunanlara "kolay gelsin" diyorum.

Atilla AYTEMUR:

'Kapalı devre' olmamalı

Solun perspektifiyle tüm topluma seslenen popüler bir yayına ihtiyaç bulunmaktadır. Bütün sol adına gündelik yaşamla bağını iyi kurmuş; dikkatlice seçilmiş olaylar etrafında haber, bilgi ve analizi buluşturmayı becerebilen ve kullandığı dil itibariyle solun klasik "kapalı devre" alanının dışına çıkmayı öngören bir yayın hedeflenmelidir. Böyle bir yayının hazır okur kitlesinin ağırlıkla sol cenahtan olacağı yönündeki beklenti, ne yayın stratejisini, ne de dilini etkilememelidir. Bütün bunlara teknik ve düşünsel kaliteye duyulan ihtiyaç da eklenmelidir. Solun toplum üzerinde yeniden düşünsel hegemonya oluşturması ağır ve emin adımlara bağlıdır. Bu yayının, böyle bir hedefin önemli araçlarından biri olabilmesi, ancak ele aldığı her konuda ortaya koyduğu fikri performansa, teknik düzeye ve yayın yaşamında göstereceği istikrara bağlı olacaktır.

Böyle bir yayın elbette ki taraf olacak ve gerekli gördüğü her konuda kendi değerlendirmesini okurlarına ve genel kamuoyuna sunacaktır. Bunun, düzeyi iyi ayarlanmış profesyonel bir gazetecilikle yapılması gerekir. Aksi takdirde çok sık rastladığımız "partizan yayın" çizgisine düşmek, kaçınılmaz olur. Bu tür yayınların da bir rolü olduğu açıktır, ama şu anda solun aradığı ortak kürsünün ve sesin böyle bir yayın olabileceği pek söylenemez. Hiç şüphesiz, yukarıda ifade edilen modelin başka noktaları da var. Bu çerçevede yayın çıkarmayı düşünen girişimci grup ihtiyaç duyulan mali kaynağı da kendi yaratmalı, tüm sol siyasal odaklara en azından eşit mesafede bakmalı ve onlar karşısında bağımsız bir konum oluşturmalıdır.

Mehmet Emin SERT:

Güncel politika yapacak bir yayın

SÖZ çevresinde 'yeni bir sol yayın' sohbetini duyunca, açıkçası aklıma hemen 'yenilen pehlivan güreşe doymazmış' özdeyişi geliyor. Geliyor gelmesine de; genelde solda, özelde ÖDP çevresinde böyle bir yayına olan ihtiyaç da ortada.

Aslında böyle bir işe, ÖDP'nin girişmesi gerekirdi, bence. ÖDP'nin çoğulculuğu ve perspektifi içerisinde, güncel politika yapmada araç olabilecek ve partinin kültürel zenginliğinin hissedildiği bir yayına olan ihtiyaç açık. ÖDP tarafında duran (ama klasik grup yayınlarıyla hiçbir alakası olmayan) böyle bir yayın, bugün kendisini ÖDP'de hisseden insanlara (genci yaşlısı işçisi aydını, kadını erkeğiyle 500 bine ulaşan bir kitle..) seslenmeliydi. Bugünkü şartlarda haftalık olabilecek böyle bir yayının 40, 50 bin gibi tirajlarda seyretmesi hiç de hayal değil!..

ÖDP'nin yetkili kurullarının yayını gündemine almadığı / almaktan kaçındığı bu şartlarda; bahsedilen yayın sanki böyleymişcesine bir zemine dayanır ve kısmi olarak da bu işlevi görürse başarılı olur, diye düşünüyorum. Deyim yerindeyse hazırlıklarından, kurumlarına, yayın hattına kadar 'ÖDP ruhu ve perspektifleri' belirleyici olmalı. Bunun için böyle bir yayına doğrudan veya dolaylı katılım sağlayabilecek olan tüm unsurları, hatta okurları böyle bir yayının hazırlık ve politikalarının oluşum sürecine katmak ilk adım olmalıdır.

Tektaş AĞAOĞLU:

Gecikti bile

Solda bir yayın ihtiyacı var. Mutlaka solun en geniş kesimlerine seslenecek ve onlar için bir tür kürsü olacak bir yayını bir an önce ortaya çıkarmak gerekiyor. ÖDP ile birlikte aslında siyasal düzeyde solun, sosyalistlerin yeni bir atılım içine girdiğini söyleyebiliriz. İşte gücünü bu atılımdan alacak ve yayın alanında buna paralel bir işlev üstlenecek bir yayının ihtiyaç olması bir yana, geciktiğini bile vurgulamak gerek. Bence ÖDP'nin siyasi yaklaşımını ve felsefesini benimsemiş, ama ÖDP'den de bağımsız bir şekilde organize olarak böylesi bir yayın için inisiyatif üstlenmiş insanların, gazetecilerin çalışmaları çok önemli. Hazırlıkları başlayan bu yayın umulduğu gibi iyi, etkili olursa zaten ÖDP'lilerin desteğini alır, yok pek iyi bir şey ortaya çıkarılamazsa doğal olarak ÖDP'lilerin de, solun diğer kesimlerinin de desteğini alması beklenemez. Ama süren hazırlıklar çerçevesinde ortaya çıkan olanaklar ve ilişkiler iyi bir yayın üretmeye yeterli görünüyor. Umarım herkes üzerine düşeni yapar ve hep birlikte ortaya iyi bir ürün çıkarabiliriz...

Metin ÇULHAOĞLU:

Solun tümüne hitap etmeli

Düşünülen yayın, sosyalizm temelinde belirli bir ana eksene ve doğrultuya oturmakla birlikte, solun bütün kesimlerine hitap edebilmeli; solun kuramsal sorunlarıyla gereksinimlerine ilişkin konularda ön açıcı yazılar içermeli, ama en önemlisi güncel siyaseti verili güncelliğin ötesindeki temelleriyle değerlendirebilmelidir. Bir içerik bileşimi önerisi:

Güncel siyasal değerlendirmeler yüzde 25, ekonomi yüzde 15, kuramsal konular yüzde 20, dış politika ve uluslararası gelişmeler yüzde 20, kültür ve sanat yüzde 20.

SÜREKLİ AYDINLIK İÇİN 1 DAKİKA KARANLIK

Muhtıra ordudan, imz

Ali Saim DOĞAN

SÖZ dergisi baskıya girerken Uğur Dündar'ın Arena Programı, daha önce Fatih Çekirge tarafından elde edilen "Mektubu" açıkladı. Bu açıklamadan önce hem Demirel, hem de Erbakan mektubun varlığını inkar etmekle birlikte, Arena'da yapılan açıklamadan sonra söz konusu metne bir yalanlama gelmedi. Dolayısıyla bu mektubun varlığını veri alarak değerlendirme yapmak mümkün. Zaten mektup metninde dile getirilen görüşlerin ordu adına defalarca basına yansıtılmış olması, onun varolup olmadığı tartışmasını da anlamsız kılıyor.

Mektup, altındaki imzaya bakılırsa, Türkiye Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e aitti.

Mektup içeriği ise, "devrim kanunları" ibaresinin de gösterdiği gibi, yıllarca tarikatların desteği ile iktidar sürmüş DP geleneğinden bir partinin başkanına ait bir metinle karşı karşıya olmadığımızı göstermektedir.

Süleyman Demirel'in bütün siyasal yaşamı dengeler üzerine kurulmuştur ve bu deneyim, onun üslubuna bütünüyle yansımıştır. Demirel üslubunun en ayırdedici karakteri, çok yönlülük perdesi altında birbirini nötralize eden bir tarzla sorunları takdim etmesidir. Bu mektup Demirel'in üslubuyla bağdaşmayan bir kesinlikledir, ültimatom özelliği taşımaktadır.

Mektup gerçekte bir "muhtıra"dır.

Genel Kurmay Başkanı Orgeneral İsmail Karadayı, İsrail'den Türkiye'ye döndüğü anda "Cumhurbaşkanı'nın sözlerine bütünüyle katılıyorum" diyerek mektuba gerçek "kuvvet boyutu"nu, yaptırım gücünü ve etkinliğini vermiştir.

12 Mart 1971 "muhtırası" Genelkurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanları tarafından verilmiş ve zamanın Cumhurbaşkanı tarafından "benimsenerek" açıklanmışken, 27 Şubat 1997 muhtırası, Cumhurbaşkanı tarafından verilmiş asker tarafından "benimsenmiştir."

Aradaki fark bundan ibarettir.

12 Mart ve 12 Eylül'de iki kez ordu tarafından iktidardan uzaklaştırılan Demirel bu kez çok dikkatli. İki kez 'muhtıra' alan Demirel üçüncü kez almaya hiç niyetli değil. Ve görüldüğü kadarıyla bu kez veren oluyor.

27 Şubat Muhtır

Sayın Necmettin Erb
Başbakan
Türkiye Cumhuriyeti
nitelikleri "Demokratik
belirtilmiştir.
Anayasa'nın 4. mad
ilmesinin teklif edileme
deleri devletin korunm
niteliklerine, devletin te
toplumda hem de dev
dinci cereyanlara karşı
olarak dikkatinize geti
uygulanmalıdır. Anay
lanmalıdır. Kökten din
melidir. Bu cümleden o
organları ve silahlı kuv
Gereğini rica ederim.
Cumhurbaşkanı Süle

Türkiye bir muhtıra ile karşı karşıyadır

Altındaki imza, Avrupa Birliği'ne girmeye ve "Yeni Dünya Düzeni"ne ayak uydurmaya çalışan Türkiye'ye özgü bir muhtırayla yüzyüze olmamızdan dolayı Cumhurbaşkanı'nın adını taşımak zorundaydı, öyle de oldu.

Muhtıra'da sözü edilen 120, 121 ve 122. maddelerin zikredilmesi, köktendinci örgütlerin tasfiyesini, dolayısı ile Refah Partisi'nin de hükümet dışı kalması sonucunu doğuracak olan "devrim kanunları"nın uygulanması ültimatomunun yerine getirilmemesi gibi bir bahanenin doğması halinde ne gibi yaptırımların söz konusu olacağını göstermek amacını taşımaktadır. Burada, muhtıranın gerekleri yerine getirilmediği takdirde "sıkıyönetim", "olağanüstü hal" ve "savaş hali" ilan edilebileceği belirtilmekte, böylece 12 Mart muhtırasında "idareye el koyma" tehdidinin yerini, daha düşük düzeyli bir başka yaptırım almaktadır. Kaldı ki, muhtırada Türkiye'de "devletin temel çatısına yönelmiş tehdit ve tehlikeler"den sözedilmekte ve bu gibi durumlarda anayasa maddeleri sayılarak, bu tehdit ve tehlikeleri ortadan kaldırma yolu olarak "olağanüstü hal", "sıkıyönetim" ve "savaş hali" önerilmektedir.

'Savaş hali'nden söz edilmesinin anlamı

Bu metin, yukardaki anayasa maddelerinin gerektirdiği "olağanüstü hal", "sıkıyönetim" ve "savaş hali"nden sözettiği andan itibaren, hükümet ile Cumhurbaşkanı arasındaki ilişkilerin sınırını aşmakta, çok partili rejim boyunca sönümlenen "devrim kanunları"nın "aynen" uygulanmasını istediği andan itibaren de laik-antilaik çatışmasına benzin döken bir zorlamayı göze almaktadır. Fakat burada zikredilen ve "savaş halini" de içeren 122. madde, uluslararası politika bakımından kuşku uyandırıcıdır.

Medyanın Refah Partisi'ni fundamentalist gruplarla kesin bir şekilde kopuşa zorlayan kışkırtıcı propagandası, RP'yi ılımlı bir çizgiye çekme amacının yanında, fundamentalist islamcı grupları "zamanından önce" eyleme yöneltme gibi, sonucu belirsiz maceracı bir amacı da akla getirmektedir. Böyle bir kışkırtmanın gerçekleşmesi durumunda "devletin tehdit ve tehlike" ile yüzyüze olduğunu söylemek ve bu "tehdit ve tehlikeyi" savuşturmak için "olağanüstü hal"e ve "sıkıyönetime" ihtiyaç doğduğunu ilan etmek işten bile değildir.

Günümüzün bütün istikrarsız ülkelerinde potansiyel "tehdit ve tehlikeleri" zamanından önce doğurtmak ve "önleyici hareketler ya da darbelerle" bastırmak stratejik yöntemler arasındadır. Fakat belirsizliklerle dolu bir coğrafyada böyle bir yönelim, sanılanın da ötesinde ülkeyi bir anda yangın yerine çevirebilir.

"Devrim yasaları"nın uygulamaya konduğunu ve bir an için "türban" gibi bir "kisvenin" yasaklandığını düşünen herkes, bu yasağa bir kaç on bin ya da yüz binlik bir kadın gösterisiyle karşı konması halinde olacakları kolayca kestirebilir.

Hiç kimsenin Türkiye'yi bu türden bir "deney" laboratuarı olarak kullanmaya hakkı olamaz.

Sıkıyönetim ilanı yanında "Savaş Hali İlanı"nı da içeren anayasa maddesinin muhtırada zikredilmesine gelince... Bunun anlamını, şu anda Türk-İsrail ilişkilerinin almakta olduğu stratejik boyutun, bununla bağlı olarak ABD'nin Türk-İran ilişkilerinin gelişmesini engelleme yolunda yaptığı baskıların, İran'ın Erzurum konsolosunun "istenmeyen adam" ilan edilmesinin, İran'ın Türkiye Cumhuriyeti'nin İran'daki Büyükelçisi'nin geri çağrılmasını istemesinin, Suriye ile PKK nedeniyle devam eden gerginliğin, Kıbrıs sorununu Türkiye'nin kabul edemeyeceği bir modelle çözme yönünde artan baskıların ve Türkiye ile Yunanistan'ın karşılıklı tırmanan silahlanma yarışının, kısacası Türkiye'nin uluslararası ilişkilerinin fonunda aydınlatmak ilginç sonuçlar verecektir.

Karadayı'nın İsrail'den verdiği demeç

Genelkurmay Başkanı İsmail Karadayı, bu çizilen tablonun devletin iç siyasetinde taşıdığı büyük önemi, İsrail gezisi sırasında verdiği demeçte açıkça dile getirmiştir. 27 Şubat tarihli Sabah gazetesinin haberi şöyle: "Türkiye'nin etrafında bir yangın çemberi bulunduğuna işaret eden Orgeneral Karadayı, Balkan, Kafkas ve Ortadoğu üçgenindeki sıkıntıların Türkiye'ye sıçramamasını, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin gücüne bağladı." Karadayı "Silahlı kuvvetlerimizin gücü bu yangınların ülkemize ulaşmasına mani oluyor" derken, belli ki, yalnızca ordunun gücüne işaret etmenin dışındaki bölgesel sorunlara değinmiş bulunmaktadır.

Şimdi bütün sınırdaş ülkelerin başkentlerinde muhtırada "savaş ilanı"ndan bir önlem olarak sözedilmesi belli ki pertavsızla incelenmekte, devletlerarası karşılıklı güvensizlikle ve karşılıklı hegemonya kavgalarıyla belirlenen bölgede muhtıranın bu alanda doğurabileceği sonuçlarla ilgili nesnel ya da kasıtlı pek çok "öngörü" yapılmaktadır.

Herşey bir yana şimdiki rejimin üstüne dolaysız olarak asker gölgesinin düştüğü bugünkü durum Türkiye'yi bölgede -en az öteki devletler gibi- bir istikrarsızlık ve tehdit ögesi olarak görmeye yol açacak olan bir nitelik taşımaktadır. Böyle bir görüntünün Türkiye'nin genel çıkarlarıyla da, bölge barışıyla da bağdaştığını ise söylemek olanaksızdır.

Muhtıra karşısında Refahyol savunulamaz

Peşinen söylenebilecek şey şudur: Şeriat tehlikesini de, iç savaş tehlikesini de, bölgesel savaş tehlikesini de muhtıralarla yaratılacak bir özel rejim aracılığı ile ortadan kaldırmak hem mümkün değildir, hem de böyle bir rejim bizzat söz konusu tehlikeleri kendi bağrında büyütmeye adaydır.

Bütün bu söylenenler, bugün muhtıra ile yüzyüze gelen Refah Partisi yönetiminin "mağdur" bir güç olduğunu, hükümet sivil, muhtıra ise yarı-askeri olduğu için Refahyol'u savunmanın "sivil" olmanın bir gereği sayılacağını kesinlikle göstermiyor.

Herşeyden önce muhtıraya rağmen kriz sürüyor ve burada mazlum bir gücün karşısında zal bir güç bulunmuyor.

Türkiye'de devlet iktidarı içind iki çizgi, iki kapitalist yönetim biçimi, iki hegemonyacılık ve emperyalist devletlerle işbirliğini iki kampı çarpışıyor.

Bu iki güç, kendisini, bir dizi nedenle bir tarafta islamcı politik güçler, öte tarafta laik militarist güçler şeklinde ortaya koydu. Merkez sağ ve merkez sol bu iki kutba doğru yalpalıyor.

Muhtıra, bu güçler arasındaki mücadeleyi sona erdirmedi. Sonucu hükümetin geleceğinden, parlamentodaki dağılımdan, siyasal partilerin iç gelişmelerinden çok ve asıl olara iç sınıfsal faktörlerle Batı'nın, özellikle ABD'nin tutumu tayin edecek.

Sermayenin ağzı, İran'ın enerji kaynaklarıyla sulanmakta, ama aynı sermaye "Dimyat'a pirince giderken evdeki bulgurdan olmamak" için ABD'nin İran'a karşı uyguladığı politika karşısında duraksamakta. AB kapılarını ne denli zorlarsa zorlasın, Gümrük Birliği'nin gelecek günlerinden n denli umuda kapılırsa kapılsın, b sermaye bölgesel pazarlara olan ihtiyacının yaşamsal önemini kavramakta, bunun ise "ılımlı" islami bir rejimle mi, Kemalist bi rejimle mi, bunların sentezinden doğacak ırkçı-ümmetçi bir yönelimle mi gerçekleşeceği hakkında içten içe tereddüt geçirmekte. Çünkü bu sermaye Soğuk Savaş boyunca islam ögesinin değil, ant komünizmin birleştirici etkisiyle boy attığı koşulların değiştiğini görmekte, yeni yönelimlerin gerekli olduğunu anlamakta...

ABD ve Avrupa karar verdi mi

Emperyalizm kampında da Türkiye'ye bölgede verilen rolün nasıl bir iç siyasal yönelimle dah etkin olacağına dair kesin sonuçlara varıldığını söylemek is betli olamaz. Şah İran'ının bir zamanlar Arap milli hareketine karşı İsrail ile çıkar ilişkisinin yer ni Türkiye-İsrail ekseninin aldığı

a Demirel'den

ı

ıan

ıayasası'nın 2. maddesinde Cumhuriyetin temel
aik ve sosyal hukuk devletidir" şeklinde

ısinde ise bunların değişmeyeceği ve değiştir-
ıceği yazılıdır. Anayasının 120, 121, 122. mad-
ıyla ilgili tedbirler öngörmüştür. Cumhuriyetin
ıel çatısına yönelmiş tehdit ve tehlikeler hem
ıin kurumlarında rahatsızlık yaratmaktadır. Kökten
ıvkalade hassasiyetler vardır. Bunun neticesi
ıorum; laik düzeni korumak için kanunlar "aynen"
ının 174. maddesi gereği devrim kanunları uygu-
ıcereyanların devlet kurumlarına sızması önlen-
ırak okullar, yerel yönetimler, üniversiteler, yargı
ıetler korunmalıdır.

ıan Demirel

ne denli açık olursa olsun, İran "islam devrimi"nden emperyalistlerin, Türkiye için mutlak bir laik rejimde ısrar etme politikası çıkardığını söylemek tek yanlı olabilir. Amerikan çevrelerinde Türkiye'nin ılımlı bir islami rejimle mi yoksa laik bir militarist rejimle mi Ortadoğu'da daha iyi rol oynayabileceği sorunu belli ki hala tartışmalıdır. Almanya İran'la ABD'den daha farklı bir ilişkide

ne islamcıların yarattığı tehdidin akutlaşması sonucu ordunun duruma müdahele etme zorunluğu doğurmasıyla, ne de ordunun sudan bir bahaneyle iktidara el koyma niyeti karşısında islamcıların direnmek zorunda kalmasıyla açıklanabilir.

Bu iki kamp arasındaki kavga, Türk kapitalizminin en geniş kesimlerinin desteğini alma ve Batı'nın, herşeyden önce ABD'nin tereddütsüz desteğini elde etme

olduğuna göre, bu devletlerle, yani Batı ile ilişkilerin laik rejim için bir garanti olduğu görüşü sanıldığı kadar güçlü bir temele sahip değildir.

Türkiye'de rejim meselesinin, ortada elle tutulur bir islami fundamentalist kalkışma belirtisi olmadığı halde böylesine keskinleşmesinde, işte bu belirsizliklerle dolu iç ve dış koşulların etkisi büyüktür.

Siyasal güçler arasındaki kavga, yönünde kıyasıya bir yarışa dönüşmüştür. Yarışı kızıştıran, krize dönüştüren olguların başında Kürt sorununun askeri yoldan çözümünün çıkmaza girmesi ve bu sorunun doğrudan sonuçlarının ("çeteler", eroin ticareti, bunların yarattığı iç ve dış çelişkilerin) taşınmaz bir yük haline gelmesidir. Bu ve sayılabilecek başka nedenler yeni konseptlere olan ihtiyacı körüklemekte ve ortaya çıkan farklı konseptler iç ve dış sermayenin desteğini almak için yarışmaktadırlar.

Bu hükümetin Koç grubuna karşı açtığı savaşı, sermayeyi kendisini desteklemeye zorlama amacı olarak yorumlamanın yanlış olmayacağı kanısındayız.

Son ABD gezisinde ne oldu?

Türk resmi heyetinin son ABD gezisi, bu mücadelenin dışında bütün yönleriyle anlaşılamaz. İki kamp arasındaki bu yarışın gözlemcilerinden biri olduğu anlaşılan Radikal gazetesi yazarı Avni Özgürel şu ilginç yorumu yaptı: "Bir ay önce Fehim Adak ABD'ye gitmiş ve gazeteci İlnur Çevik'in sevinçle açıkladığına göre Washington 'en aşırınız buysa başımızın üzerinde yeriniz var' demişti. Orgeneral Çevik Bir gerek toplantılara katılımıyla, gerekse konuşmalarının gördüğü ilgiyle Gül'ün hesaplarını boşa çıkardı."

Devlet Bakanı Gül'ün ABD'de yaptığı açıklamalar Refah Partisi'nin ABD desteğini kazanma isteğine iyi bir örnektir. Habere göre, Abdullah Gül "RP'nin ABD yönetimiyle ilişkilerinde herhangi bir sıkıntı bulunmadığını" söyledi. Amerikalıların kendisine "en temiz parti sizsiniz" dediklerini de ifade etti. Şu anda muhtırayı destekleyen medyanın ise Çevik Bir'in ABD'de nasıl alkışlandığını abartarak yansıttığı akıllardadır.

27 Şubat muhtırası işte bu mücadelenin ne denli keskinleştiğini ortaya koydu.

Bundan sonra ne olacak?

Hükümet yıkılacak mı? Yerine milli mutabakat hükümeti kurulacak mı? Yarı-başkanlık rejimine geçilecek mi? Yoksa durum büsbütün kronikleşip, muhtırada belirtilen "olağanüstü hal", "sıkıyönetim" ve "savaş hali" ilan edilecek mi? Dahası, Türkiye açık bir askeri diktaya sürüklenecek mi?

Eğer meydan rejimin tepesindeki iki kamp arasındaki mücadeleye kalacaksa, bütün bu olasılıklar Türkiye'nin yakın ve orta vadeli gündemine yapışıp kalacaktır. Krizin çalışanlardan ve bölge barışından yana aşılması toplumsal muhalefetin gücüne, mücadelesine, Kürt demokratik hareketiyle ilişkisine, ve "sosyal demokrasi"yi sola çekmesine yakından bağlı kalıyor.

Şuirası da var: 27 Şubat muhtırası, bir bakıma darbenin hemen kapı önünde durduğu yolundaki gürültünün bizzat bu muhtırayı gizlemeye, darbe tehdidiyle sonuç almaya yönelik bir gürültü olduğunu en azından şimdilik göstermiş bulunuyor. "Sürekli aydınlık için 1 dakika karanlık" eylemini yedeğe alma yönünde milli mutabakat hükümeti yanlılarının aldıkları mesafe de gözden kaçmıyor. Daha da önemlisi, "darbe" ve "şeriat" gürültüsünün sendikal hareket üzerinde yarattığı olumsuz etkiler şimdi daha net görülüyor.

Toplumsal muhalefet zayıf

Toplumsal muhalefeti zayıflatan bu duruma kısaca değinmek gereklidir. ÖDP ve öteki sosyalist güçlerin tüm uyarılarına karşın, sendika yönetimleri krizden çıkışı, parlamentodaki partileri, yani ANAP ile DYP'yi, DSP ile CHP'yi birleştirme yoluyla çözme siyasetine yöneldiler. Bu siyasetin gerçekte, muhtıra ile amaçlanan milli mutabakat hükümetine yardımcı olduğunu sendika önderleri ya göremediler, ya da görmek istemediler.

Kurulacak bir milli mutabakat hükümetinin, bileşiminde sırf

Demirel'in bilinen üslubuna oldukça ters düşen 'mektup'taki görüşler aslında bugüne dek çeşitli askeri yetkililer tarafından kamuoyuna açıklanmıştı. Ama artık bu belgeyle askerlerin görüşü devletin en üst katından dile getirilmiş oldu.

"sosyal demokratlar" var diye çalışanlardan yana adımlar atacağını düşünmenin büyük bir hata olduğu açıktır. Çünkü Refah Partisi dışında kalan parlamentodaki partiler yapısal bir kriz içindedirler ve kitlesel bağları aşınmıştır. Bunlar, iktidar olmak için aylardan beri "darbeyi önleme" sloganıyla orduya dayanma dışında hiç bir etkinlik gösteremediler. Parlamentodaki geniş tabanlı mutabakat hükümeti, belirli bir kamuoyu desteği alan ordu dışında güçlü bir toplumsal dayanaktan yoksundur. Böyle bir hükümetin asker denetiminde olması kaçınılmaz bir sonuç olacaktır.

Geleneksel parlamenter partilerin krizi öylesine açığa çıkmıştır ki, bu olgu sağ kanat politikacılar tarafından da artık itiraf ediliyor. Haberde şöyle yazıyor: "Cindoruk, Türkiye'de siyasi partilerin bugün örgütsüz hale getirildiklerini, örgütlerin sadece genel başkanlara ve genel merkezlere hizmet ile yükümlü hale getirildiğini kaydetti." Cindoruk şöyle devam etti: "Böyle olunca da demokrasi bu kadar yaşıyor. Sokaklar da bu yüzden batıla teslim olmuştur."

Bu değerlendirmeyi devletin en üstündeki kişi olarak Cumhurbaşkanı da onaylıyor. 12 Eylül darbesinden sonrayı kastederek Demirel şöyle diyor: "CHP de paramparça oldu, AP de paramparça oldu. Biz iki büyük partideki zıtlaşmaları ortadan kaldıralım derken, bu iki parti içinde zıtlaşmalar meydana geldi. Zaten bir yerden sonra teşkilatlar da önemini kaybetti. Çünkü halktan kopukluklar oldu..."

Bu saptama bütünüyle doğrudur. Sendika yönetimlerinin işi kriz içinde bocalayan ve iktidarlarını seçimlerden değil, ordunun darbe yapma eğiliminden ve ordu desteğinden uman partileri birleştirmek olamaz. Krizden çalışanların lehine çıkışın en büyük gücü, şu anda kriz içindeki partileri birleştirmeye çalışan sendika yönetimlerinin bizzat böldükleri işçi sınıfının sendikal hareketini birleştirmeleriyle ve yasalarla parçalanan işçilerle "memur" statüsü verilen çalışanların örgütsel birliğini kurmalarıyla yaratılabilir.

Emin Çölaşan'a dikkat!

Bu başarılamazsa ne olur?

Bunu anlamak için ömrünü çalışanların eylemlerinde "bölücülük, terörizm, dış güç kışkırtması" aramakla geçirmiş bir kimsenin şu satırlarını okumak yeter: "Türk-İş Genel Başkanı Bayram Meral, DİSK Genel Başkanı Rıdvan Budak, TESK Genel Başkanı Derviş Günday bir araya geldiler. Eylemlere başlayacaklarını açıkladılar. Parola 'Laiklik ve demokrasi sahipsiz değil'. Düşünün ki, işçiler şalter indirip genel greve gitmişler, esnaf kepenk indirmiş, şoförler kontak kapamış... Öyle bir ortamda bu hükümet üç gün bile ayakta kalamaz..."

Bu satırlar Emin Çölaşan'a ait. Muhtırayı da ,darbeyi de önleyecek; mollayı camiye, cuntayı kışlaya hapsedecek olan gerçek toplumsal gücün kitlesel eylem biçimlerini darbecilerin kendi amaçları için kullanma hevesine kapılmaları karşısında çok iyi düşünmek gerekiyor.

Belki kriz içindeki partileri 27 Şubat muhtırası bir süre için birleştirecektir.

Çalışanları birleştirmek toplumsal muhalefetin en önemli mücadele hedefi olarak şimdi her zamankinden daha büyük önem taşıyor.

Krizin ilacı kuvvettir... Örgütlü, bilinçli, toplumsal kuvvet...

Çin'in yeni lideri hem orduyu, hem liberalleri memnun etme peşinde

Çin, Deng'in gölgesinden çıkıyor

Beycin— Çin, Deng Şiaobing'in küllerinin bir kupadan Pasifik Okyanusu'na serpilmesinin ardından yastan çıkıyor ve gündelik yaşantısına geri dönüyor.

Deng'in, ölümü öncesinde de aktif siyasetten elini eteğini çekmiş olduğu biliniyordu ama günümüz Çin'inde de sembolizm imparatorluk döneminde olduğu denli önem taşıyor.

Yüce liderin bu dünyadan ayrılışıyla hassaslaştıkları kırılgan bir hafta boyunca yasta kalan Çin'in yeni yöneticileri, televizyonla bütün dünyaya yayınlanan cenaze töreni sonrasında artık resmen göreve başlayarak Deng'in politikalarına ince ayar yapmaya başladılar bile.

Çarşamba sabahı masalarının başına oturan yeni liderler önlerinde Sincan'daki yeni şiddet olaylarını duyuran raporları buldular. Uygur azınlığının Beycin'den daha geniş özerklik talebinde bulunduğu Sincan'ın başkenti Urumçi'de üç bomba daha patlamıştı.

Sincan ve Tibet sorunları

Çin'in yeni lideri Ciyang Zemin ile yandaşlarının başını ekonominin yanısıra, Çin'i kıtanın kalbine bağlayan iki ileri karakol Sincan ve Tibet ağrıtmaya devam edeceğe benziyor.

Tibet'in Beycin için uluslararası yansımaları da olacak. Holywood sanatçılarıyla Kongre üyeleri arasında büyük desteğe sahip Tibetli sürgünlerin ABD yetkilleri üzerindeki baskılarının Beycin'e aktarılması kaçınılmaz.

Deng'in cenaze töreni sırasında Çin'de bulunan ABD'nin çiçeği burnunda Dışişleri Bakanı Madeleine Albright bu ziyaretinde dile getirmediyse bile bundan sonra Çinli yetkililerin önüne ısrarla insan hakları dosyalarını sürecek. önümüzdeki haftalarda ABD diplomasisinin Çin'e verdiği önemde bir azalma olmayacağı besbelli. Çin yönetiminde sürekliliğin korunup korunmayacağı, önderlik içinde mutabakatın sağlanıp sağlanmayacağı sürekli olarak gözlenecek.

Çin Başkanı Ciang Zemin'in Deng'in ölümü sonrasında Komünist Partisi içinde meydana gelebilecek mevki mücadelesi olasılıklarına karşı ordu üst kademesinin desteğini sağlamayı amaçlayacağı bildiriliyor.

Komünist yünetim öncesinde sürekli olarak imparatorlar ve güçlü adamlarca yönetilmiş olan Çin devrim sonrasında yalnızca iki lider tanımıştı: 1949'dan 1976'daki ölünceye kadar Mao Zedong ve arada geçen iki yıllık iktidar mücadelesinin ardından 1997'ye kadar Deng.

Hong Kong'da yayımlanan ''Doksanlar'' adlı derginin yayın yönetmeni Li Yi ''Çin'deki iktidar yapısı hep bir lideri gereksinir,'' görüşünde. ''Çin anayasalar ya da yasalarla değil, kişisel ilişkilerle yönetilen bir ülkedir'' diyen Yi, ''burada sorunları yasalar ya da mahkemeler değil liderler çözer,'' diye ekliyor. ''O yüzden ya birisi dizginleri eline alır ya da Çin kargaşalığa gömülür.''

Ordu fiili iktidar

Kimi diplomatların ve yorumcuların görüşünce Deng'in gücünde bir lider olmasa Çin'de güç coktan fiili iktidar olan ordunun eline geçmiş olurdu. O yüzden Çin'de sivil siyasal sistemin zayıflığı da gözönüne alınırsa Ciyang'ın ipleri elinde toplayamaması halinde askerin nüfuzunun artması olasılığı ortaya çıkabilir.

1992'de Devlet Başkanı olmadan önce Şanghay Belediye Başkanlığı görevinde bulunan Ciyang'ı Çin'in üçüncü kuşak liderleri arasına Deng sokmuştu. 1989'daki Tiananmen katliamı sonrasında parti liderliğine yükselen Ciyang, bunun ardından Deng'in üzerindeki son resmi sıfat olan Merkezi Askeri Komisyon Başkanlığı'nı da devralmış ve sonunda Devlet Başkanlığı'na yükselmişti.

Her ne kadar Deng'in karizması ve gücünden yoksun olsa ve kimilerince yalnızca bir geçici lider olarak görülse de 70 yaşındaki Ciyang Zemin, partinin tutucularını da liberallerini de kendisine düşman etmemeyi başararak siyasal basiret sahibi olduğunu kanıtlamıştı.

Liberaller ve tutucular

Gözlemcilere göre Ciyang popülizmle bezediği güç dengesi cambazlıkları sayesinde yalnızca siyasal olarak ayakta kalmayı başarmakla kalmadı aynı zamanda kendi iktidar temelini de sağlamlaştırmış oldu. Yolsuzluklara karşı başlattığı demir yumruk siyaseti de, yıllar boyu yolsuzluk ve suçlardaki artıştan yaka silken halktan büyük destek gördü.

Ciyang'ın başlattığı ''manevi uygarlaşma'' kampanyası da toplumu ''kapitalizmin kötülüklerinden kurtarmak'' için ortaya atılmış en son ideolojik araç oldu. Ancak, kimi gözlemciler bunu Ciyang'ın kendine özgü siyasal söylemi olduğunu düşünseler de kimilerine göre bu kampanya Çin toplumu üzerindeki aşırı Batı nüfuzundan hoşnutsuz eski tüfekleri yatıştırmaya yönelik esaslı bir hamle.

Ayrıca Ciyang'ın yurtseverliği yüceltişinin de kendisine askerlerin ve parti içindeki sertlik yanlılarının desteğini kazandırdığı söyleniyor. Milliyetçi duyarlılığın kabarışı yalnızca Çin'in Konfüçyüscü geleneklerini uyandırmakla kalmıyor aynı zamanda ayrımcılara ve Tayvan'daki Çin karşıtı unsurlara yönelik sert uyarılar da içeriyor.

Çin'in kendi vilayeti olarak kabul ettiği Tayvan'daki ateşli bağımsızlık hareketiyse Ciyang'ı ordunun sert baskısıyla yüz yüze bırakıyor. Geçtiğimiz yıl Çin donanmasının Tayvan açıklarında giriştiği deniz manevraları da ordunun Ciyang'ın Taypey'le barışçı yeniden birleşme önerisinden duyduğu derin hoçnutsuzluğun ifadesi olarak görülüyor.

Ancak Çinli yöneticilerin Tayvan'a karşı daha sert bir tutumu mu yoksa diplomatik yolları mı benimseyecekleri henüz belirsiz.

Tiananmen'le hesaplaşma

Ciyang'ın yüzlerce göstericinin hayatına mal olan Tiananmen olaylarını yeniden değerlendirmekten yana olduğu yolunda verdiği kimi işaretler de Çin'in yeni liderinin daha geniş bir halk desteği aradığına kanıt olarak gösteriliyor.

Tiananmen katliamı 1989'da Parti ve Deng tarafından kargaşalığa son vermek açısından gerekli bir adım olarak nitelenmiş olmasına karşın bunun Deng'in en büyük siyasal hatalarından bir olduğu görülmüştü. Gözlemciler Tiananmen olaylarına ilişkin resmi yorumu bir yana bırakmasının Ciyang Zemin'e Çin halkının ve uluslararası camianın desteğini kazandırabileceğinde birleşiyor.

Ancak Çin'in önceki liderleri gibi ordu kökenli olmayan Ciyang Zemin'in hem liberalleri hem tutucuları memnun etmeye yönelik kendi siyasetini sürdürebilmesi için hala ordu yüksek kademelerinin desteğini elinde bulundurmaya ihtiyacı var. **(IPS)**

Ciyang Zemin

Zaire'de 'Lumumbacılar' Batı'nın koruduğu diktatörle zafere kadar savaşacak

Mobutu'nun sonu yaklaşıyor...

Özgürlüğün simgesi Lumumba

Kigali-Afrikali liderler, BM ve ABD'nin Zaire'de savaşan partileri görüşme masasına oturtma çabaları muhalefet güçlerinden iltifat görmedi.

Muhalefet önderleri Zaire'nin doğusunda süregiden ve ülkeyi bölünmenin eşiğine getiren çatışmanın Başkan Mobutu Sese Seko'nun diktatörlüğünü sona erdirmenin tek yolu olduğunu söylüyor.

Silahlı mücadeleyi sürdüren Halk Cephesi Ulusal Koordinasyonu (CNR) başkanı Jacques Matanda-ma-Nboyo, ''ülkede olduğu kadar Büyük Göller bölgesindeki felaket halini sona erdirmenin ilk çaresi Mobutu'nun soykırımcı diktatörlüğünü, iktidarını dayandırdığı siyasal ve askeri sistemle birlikte toptan çökertmektir,''diyor.

CNR aynı zamanda Zaire'nin Belçika'dan bağımsızlık mücadelesinin önderi Patrice Lumumba'nın adıyla, "Lumumbacılar" olarak da anılıyor. Ülkenin ilk başbakanı olan Lumumba 1960'lar başında yeni-sömürgecilikle Afrika milliyetçiliği arasındaki mücadelede Afrika Birliği yanlılarının kahramanlık simgesi olmuş ve 1961'de Mobutu'nun da dahil olduğu bir komplo sonunda öldürülmüştü.

Matanda-ma-Mboyo, IPS'le yaptığı görüşmede hükümetle Kongo-Zaire'nin Kurtuluşu İçin Silahlı Demokratik Güçler (ADFL) arasında başlatılan görüşmelerin Zaire'de esen değişim rüzgarlarının hızını kesebileceğini söyledi.

CNR önderi bu görüşmelerden yalnızca Mobutu'nun komutanlarının karlı çıkacağını belirtti. Matanda-ma-Mboyo ayrıca görğşmelerin Mobutu'nun 32 yıllık ikitidarı sırasında yaptığı yolsuzluk ve işlediği insan hakları ihlallerinden aklanması anlamına geleceğini de söyledi.

CNR liderine göre Mobutu, Angola, Ruanda ve Burundi arasındaki çatışmalarda da belirleyici bir rol oynadı.

''Ruanda'daki katliamların yargılandığı Aruşa Mahkemesi'nden söz edildiğinde neden Mobutu'nun da herhangi bir Ruandalı adi katil gibi bu makhemeye çıkartılmadığını anlamakta güçlük çekiyorum," diyor.

Zaire 1994'de soykırım amacıyla ülkeye girerek Tutsi katliamı gerçekleştiren eski Ruanda hükümet güçlerini ve Hutu aşrılarını eğitmek ve silahlandırmakla suçlanıyor.

Bölgedeki yorumculara göre, Zaire'deki anlaşmazlıkları özmek için gösterilen gayretler aslında bazı batılı devletlerin Mobutu rejimini kurtarma çabalarından ibaret.

Merkezi Kigali'deki Siyasal Araştırmalar Merkezi müdürü Dr. Kanyamanza Mikekemo'ya göre, ''Batı Avrupa'daki hamileri Mobutu'nun 30 yıl sonra despotik rejiminin sonuna geldiğini anladıklarından bu yana en muteber yeni-sömürge müşterilerini kurtarmak için kolları sıvadılar."**(IPS)**

Peru ordusunun, MRTA baskınını önceden bildiği halde Başkan'a bildirmediği söyleniyor

'Paşalar'ın Fujimori'ye oyunu mu ?

Lima-Peru devlet başkanı Alberto Fujimori Lima'daki Japon elçiliği işgalinde istihbarat örgütünün ihmalinden sözediyor ama Perulu yorumcular bunun ihmalden de öte bir boyutu olduğu, ordunun başkana karşı kesiminin eylemi önceden bildiği halde önlemek için parmağını kıpırdatmadığı varsayımını ileri sürüyorlar.

Fujimori geçtiğimiz hafta sonu yaptığı bir açıklamada ''yıkıcı faaliyetleri önleme aygıtında en azından bir ihmalin söz konusu olabileceğini, çünkü (eylemin gerçekleştirildiği) 17 Aralık'tan haftalarca önce (Milli İstihbatarat Örgütü) SIN'in hazırladığı bir raporda Tupac Amaru Devrimci Hareketi'nin (MRTA) Lima'da eyleme hazırlandığının saptanmış olduğu''nu söylemişti.

'Uyuyan Aslan'lar

Ordu'da Fujimori'ye karşı oldukça yaygın bir muhalefet olduğu konusunda epeyce belirti var. ''Leon Dormido'' (Uyuyan Aslan) imzasıyla bildiriler dağıtan bu kesimin SIN ile de bağlantılı bulunduğu ve Fujimori'ye yönelik bir dizi büyük çaplı saldırının gerisindeki güç olduğu düşünülüyor.

Bu gizli örgüt basına, 1992'de 12 üniversite öğrencisini öldüren SIN ajanlarının adlarının yanısıra kurbanların yalnızca örgüt içinden birilerince bilinebileceğine inanılan mezarlarının bulunduğu yeri de açıkladı.

Grubun önderliğini görevinden alındıktan sonra Arjantin'e iltica eden General Radolfo Robles'in yaptığına inanılıyor.

Robles istihbarat servislerinin işlediği insan hakları ihlallerini kınayan bir açıklama yaptıktan sonra ülkesinden ayrılmıştı.

Sosyolog Alberto Panessi SIN'in asıl şefi Vladimiro Montesinos'un resmi mekanizmaların dışından bu göreve getirilmesinin ve Silahlı Kuvvetler Başkomutanı General Nicolas Hermoza'nın 1992'de emekliye ayrılması gerektiği halde hala bu mevkiyi işgal etmesinin hükümetin bir kesiminde hoşnutsuzluk yarattığını söylüyor.

Panessi, ''ancak sihalı kuvvetlerde komutanlara muhalefet edilemez,'' diyor. ''Tek muhalefet yolu gizli örgüt kurmak. 'Uyuyan Aslan'ın perde gerisinde hareket ederek Fujimori'nin başlıca destekçileri General Hermoza ve Montesinos'un ayağını kaydırmaya uğraşmasının nedeni bu.''

Asıl hedef Fujimori

MRTA gerillaları Japon elçiliğini bitişiğindeki bir evden şaşılacak kadar büyük bir kolaylıkla işgal etmeyi başarmışlardı. Her iki yapı arasındaki duvarı havaya uçurarak gerillaların elçiliğe geçmesini sağlayan patlamada kimse yaralanmamış ve Japon İmparatoru Akihito'nun doğum günü resepsiyonu dolayısıyla elçilikte bulunan 700 kişi gerillalarca rehin alınmıştı. Şu an gerillaların elinde aralarında Perulu ve Japon diplomatlar, işadamları ve hükümet yetkilileri olan 72 kişi bulunuyor.

Gözlemciler gerillaların asıl hedefinin baskın sırasında elçilikte bulunmayan Fujimori olabileceği kanısında. Ancak Fujimori'nin annesi ve kardeşi Santiago gerillaların elinde gitti. Anne Fujimori öteki kadınlarla birlikte baskının hemen sonrasında serbest bırakılırken kardeş Fujimori henüz elçilikte rehin tutulmaya devam ediyor.

MRTA'nın 1995'de cezaevlerinde ömür boyu hapis cezalarını çekmekte olan militanların serbest bırakılması için pazarlık yapacakları rehineleri ele geçirmek amacıyla parlamentoya bir baskın düzenlemeyi planladığını açığa çıkartmışlardı. Yorumcular gerillaların bu planlarının başarısızlığa uğramasından sonra derhal yeni bir plan üzerinde çalışmaya başlamalarının sürpriz sayılmaması gerketiğinde birleşiyor.

Kalaşnikov sevkiyatı

Fujimori Ekim'de düzenlenen bir SIN raporunda Peru'nun kuzeydoğusundaki ormanlarda faaliyet gösteren MRTA militanlarından bazılarının yanısıra bir miktar Kalaşnikov tüfeğin de Lima'ya gönderildiğinin belirtildiğini söylüyor. ''Buradan, elçiliklerin, özellikle de Japon elçiliğinin muhtemel hedefler arasında bulunduğu sonucuna varmak hiç de zor olmamalıydı,'' diyor. ''Şimdi SIN'in uyarısının neden dikkate alınmadığını araştırıyoruz. Belki de, bazı kelleler gidecek.''

Muhalefet faturayı, MRTA ve Aydınlık Yol'un yenildiğini söyleyerek dereyi görmeden paçayı sıvayan ve ülkenin ana ''antiterör'' polis birimini dağıtan Fujimori'ye çıkartıyor. Muhalefet ayrıca SIN'i isyancılar yerine Fujimori'nin muhaliflerini takip etmekle görevlendiren Montezinos'u da suçluyor.

Bu arada Fujimori'yse elçilik işgalinin böylesine kolayca gerçekleştirilmesini antiterör yetkililerinin SIN raporunu dikkate almış olmamalarına bağlıyor.

Generaller neredeydi?

Eski SIN görevlilerinden sosyolog Francico Loayza'ya göreyse Fujimori SIN raporuna gönderme yaparak baş güvenlik sorumlusunu temize çıkartmayı amaçlıyor.

MRTA lideri Cerpa

ABD'de yayımlanan Washington Time ve Arjantin'de yayımlanan ''Clarin'' gazetelerinde yer alan başyazılarda da elçilik işgalinin önceden bilindiği varsayımı üzerinde duruluyor.

''Clarin'' 17 Aralık resepsiyonunda bütün polis şefleri hazır bulunduğu halde hiçbir askeri yetkilinin doğum günü kutlamasına gelmemiş olmasına dikkat çekiyor. Bu polis yetkilileri halen gerillaların elinde rehin.

Peru'lu yorumcular da aynı kanıyı paylaşıyor. Muhalif politikacılardan Fernando Olivera, ''elçilik işgalinden en ağır darbeyi Fujimori, Montesinos ve Hermoza üçlüsü aldı,'' diyor.

''Fujimori yeniden seçilmek için kampanyasını yıkıcı faaliyetleri ezdiği tezine dayandırmayı hesaplıyordu. Ama evdeki hesap çarşıya uymadı.'' **(IPS)**

Gerillalarla, Peru MİT'i görüşüyor

Lima- Peru'nun başkenti Lima'daki Japon elçiliğinde 72 diplomatı rehin tutan MRTA gerillalarının lideri Nestor Cerpa'nın rehinelerin serbest bırakılması pazarlıklarına bizzat katılmış olması bu ülkenin ve dünya basınının manşetlerine çıkmış olmasına karşın hükümet adına görüşmelere katılan bir kişinin kimliği dikkatlerden kaçmış görünüyor.

Oysa, bu kişinin varlığı görüşmelerin kendisi kadar dikkat çekici. Peru hükümeti adına görüşmelere, Eğitim Bakanı Domingo Palermo'nun yanısıra Peru MİT'i SIN'in ikinci adamı Rafael Merino da katılıyor.

Geçtiğimiz Perşembe günü, Japon elçiliği yakınlarındaki bir evde yapılan ilk tur görüşmelerin ''yapıcı bir atmosfer''de geçtiği ve önemli konuların ele alınacağı ikinci turun bu Pazartesi başlayacağı haber verilmesine karşın henüz kayda değer bir gelişme olmadı.

Geçtiğimiz haftaya kadar hükümet yetkilileriyle elçiliği işgal altında tutan gerillalar adına temasları MRTA'nın ''Arap'' lakaplı ikinci adamı Roli Rojas yürütüyordu. Bu kez MRTA'da ''Arap''ın yerine Cerpa görüşmelere doğrudan katılırken karşısına da Başkan Fujimori'nin en üst istihbarat danışmanı Vladimiro Montesinos'un yardımcısı Rafael Merino geçti.

Klasik müzik meraklısı Merino'nun SIN'le ilişkisi 1970'lere kadar gidiyor. Çin konusundaki geniş bilgisi o zamanlar general olan kayınpederinin dikkatini çekince SIN, kültürlü avukat Merino'ya kancayı atmakta gecikmemişti.

SIN'i çevreleyen kalın gizlilik duvarını aşıp resmi yetkililere doğrulatmak imkanı bulunmasa da Merino, Maocu Aydınlık Yol gerillalarının başı Abimael Guzman'ı bizzat çökerten kişi olarak biliniyor.

Guzman yakalandıktan sonra silahlı mücadelenin tatil edilmesi gerektiğine ilişkin yazılı beyanda bulunmuş ve dışarıdaki yandaşlarına da silah bırakmaya çağırmıştı.

İyi bir dinleyici olduğu bilinen Merino'yla, konuşmayı seven doktora öğrenciliğinden terk devrimci filozof Guzman arasındaki söyleşi ortak zevkleri olam müzik ve edebiyat konusunda yoğunlaşmıştı. Adını vermek istemeyen bir polis yetkilisi, ''hücrede geçirdiği bir iki aydan sonra Guzman kendisini dinleyecek herkesle konuşmayı ister olmuştu,'' diyor. ''Merino da doğrudan doğruya siyasal konulara girmek yerine Guzman'la olayla igisi olmayan kültürel konuları tartışmaya başladı. Sonrası malum,''

Aynı polis yetkilisi Merino ve Cerpa'nın doğrudan doğruya görüşüp görüşmediklerini bilmediğini söylüyor. Yetkiliye göre Merino görüşmelere doğrudan müzakere amacıyla değil, büyük bir olasılıkla Cerpa'nın kafa yapısını ve muhakeme tarzını anlamak amacıyla katılıyor. **(IPS)**

Gerillalar 72 gündür, 72 kişiyle Japon elçiliğinde

'Ailenizin partisi'nde işçiler üvey evlat

İtalya'da eski sol 'globalleşince'...

Roma-Globalleşmenin simgesi orta yaşlı ''ılımlı'' sol, İtalya ve İngiltere'de iktidarın yeni adayı olarak şekilleniyor.

İtalya'nın Masimo D'Alema önderliğindeki Demokratik Sol Partisi'yle (PDS) İngiltere'nin Tony Blair önderliğindeki İşçi Partisi geçtiğimiz yirmi yıl boyunca yaşadıkları sayısız yenilgiden sonra artık öteki sol ve merkez partilerle kopuşma çağrısının iktidarı ele geçirmek için gereksindikleri hegemonyayı kendilerine hiçbir zaman sağlamayacağı sonucuna varmış gibiler.

Geçmişte başlıca hedef olarak işçileri sosyalist ideallere ulaşma mücadelelerinde örgütlemek adına etkinlik gösteren iki parti de hedeflerine varmak için artık kendileri bir sınıfsal güç olarak tanımlayan ideolojik gelenekleri arkada bırakmaları gerektiğine iman ediyor.

Masimo D'Alema

"Kazandıracak" imaj

Henüz 40'larının başlarında olan ve birbirlerini hayranlıkla izliyen iki lider de teknolojik devrimin ve globalleşmenin sanayi işçilerinin bir zamanlar sahip oldukları kitlesel gücü ve devrimci enerjiyi azalttığına ve işçilerin bir daha aynı güce ulaşamayacağına inanıyor. İkisi de siyasal gerçekçiliğe, kamu oyu yoklamalarının değeri, pazarlamanın etkisi ve temiz, birleşmiş ve ''kazandıracak'' bir imaja sahip olmaları gerektiği konularında birleşiyor.

Eski İtalyan Komünist Partisi'nden doğan PDS lideri D'Alema 20-23 Şubat günlerinde toplanan parti kongresinden yalnızca bu konumunu değil İtalya'nın en önemli siyasal lideri sıfatını da koruyarak çıktı.

PDS, kongre sürecine hükümeti sürdürme arzusuyla en sağlam dayanağı olan işçilere sadakatini koruma kaygusu arasında bölünmüş olarak girmişti. Kongreden, sol birliği sürdürerek hükümete devamı savunan D'Alema zaferle çıktı.

Aynı durum İngiltere İşçi Partisi'nin 1996 sonlarında toplanan kongresinde de gözleniyordu. Parti, kamulaştırma, silahsızlanma ve refah devletinin alanını genişletme gibi ''dikenli'' konuları gündemine almayan ''iktidar'' programı çevresinde anlaşmış olarak çıkmıştı.

Ama gelenek belası her iki partinin de yakasını bırakacağa benzemiyor. İngiltere İşçi Partisi sendikalarla kopmaz bağlara sahip, PDS de İtalya'nın başlıca sendika federasyonuna egemen.

PDS kongresinde parti lideri D'Alema ile, gücünden henüz birşey kaybetmiş olmayan İtalya Genel İşçi Federasyonu CGIL'in genel sekreteri Sergio Conferatti yaka yakaya geldiler. Ulusal toplu sözleşmeyi savunan Conferatti'yi ''sağır ve taşkafalı'' olmakla suçlayan D'Alema, hükümetin sendikasız ve kayıt dışı çalışanları da gözönünde tutan ''esneklik'' politikasını savundu.

İtalya'da ortalama yüzde 13 olan işsizlik oranı işsizliğin yüzde 3 dolayında kaldığı kuzeyle yüzde 23'e fırladığı güney arasındaki büyük uçurumu gözden gizliyor.

Kongreden yenik çıkan Conferatti, ''sonuçların CGIL'in özerkliğini bir kez daha doğruladığını'' öne sürerken D'Alema da ona katılıyor:"CGIL'in partinin solunda kalması yerinde olur. Sendikalar toplumun bir kesimini, parti ise bütün ülkeyi temsil ediyor."

Ancak İngiltere İşçi Partisi'yle PDS arasındaki benzerlikler burada sona eriyor.

Yeni bir bölünme mi?

Son kamu oyu yoklamaları İşçi Partisi'nin yüzde 50'ye varan desteğe sahip olduğunu gösterirken PDS'in desteği yüzde 23 dolayında kalıyor. Bu yüzden PDS için ittifaklar kaçınılmaz.

İtalyan Komünist Partisi'nin küllerinden doğan Komünist Yeniden Kuruluş Partisi yüzde 10 dolayındaki seçmen desteğiyle iktidardaki PDS öncülüğündeki hükümetin tedirgin edici ama vazgeçilmez müttefiki.

PDS Kongresi'nin dolaysız sonuçlarında biri, bu neo-komünist müttefikiyle arasındaki mesafenin açılması ve ''işçi hareketi'' içinde yeni bir bölünmenin sinyallerini vermesi oldu.

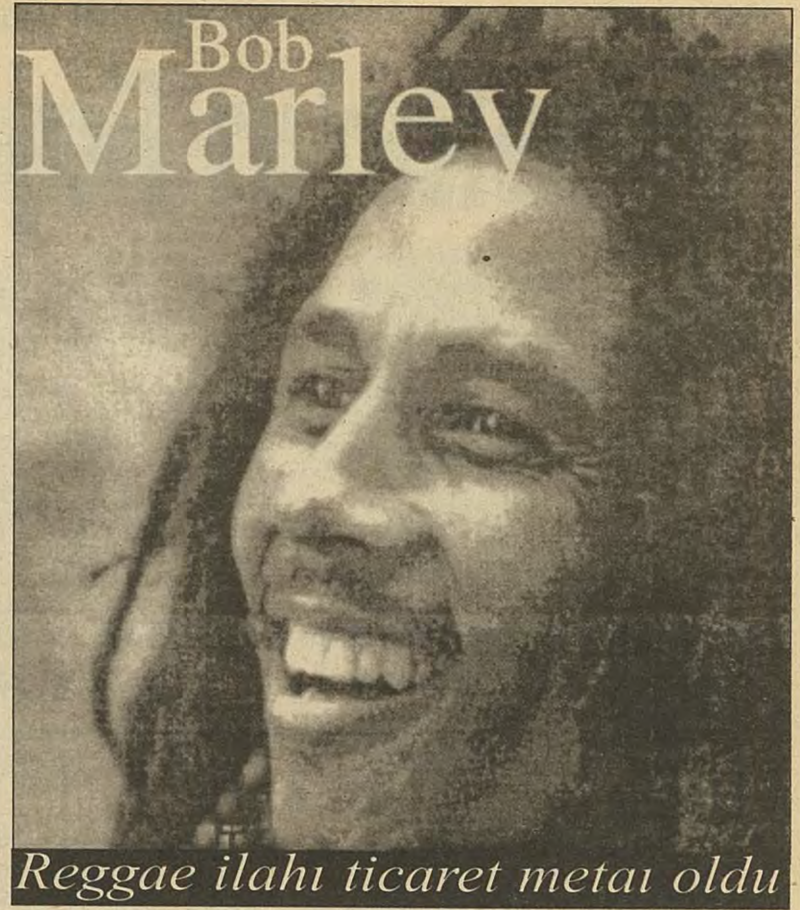
Hükümette resmen görev almamakla birlikte başbakan Romano Prodi'den daha çok otoriteye sahip görünen D'Alema, partisi içinde efsanevi Enrico Berlinguer'den bu yana kimsenin sahip olamadığı yüzde 80 desteğe sahip ve yeni İtalya'nın mimarı olma hevesinde.

'Ailenizin partisi'

Kamu oyu yoklamalarına bakılırsa PDS "eski-faşist" Ulusal İttifak'ın yanısıra İtalyanlar'ın gözünde en ''ailenizin partisi''.

D'Alema'ya yakın liderlerden birine göreyse bütün bunlar oy demek. Oyları alırsanız hükümete yaklaşırsınız, böylece hükümetle yapılabilecek iyi şeyleri yapmaya koyulabilirsiniz."

Ancak globalleşme ile D'Alema'nın karizması bir arada düşünülecek olursa bir zamanlar kendisine, Sovyetler Birliği'ne meydan okuma ve değişim için kendi şablonunu ileri sürme lüksünü bile tanımış olan bir parti için bu hedefler biraz mütevazı kalmıyor mu.? **(IPS)**

Reggae ilahı ticaret metaı oldu

Bob Marley efsanesi

Kingston-Jamaikalı reggae ilahının efsanesi, 1981'de öldüğünden beri her yıl kazandığı yeni bir boyutla Bob Marley'in sağlığında olduğu kadar ölümünde de yayılmayı sürdürüyor.

Jamaika'ya turist çekmek için Amerika'da duvarlara asılan ilanlar en çekici çağrı olarak Bob Marley'in "Bir Aşk" adlı şarkısını hatırlatıyor.

Jamaika Turizm Kuruluşu da reggae kralının dünyaca bilinen çarkılarını 1989'dan bu yana sürdürdüğü tanıtım kampanyalarının başlıca malzemesi olarak kullanıyor ve harikalar yaratıyor. Aslında Marley adı yalnızca dünyanın dört bir köşesine yaydığı reggae ritmiyle eşanlamlı olmakla kalmıyor aynı zamanda bir pazarlama aracı işlevi de görüyor.

ABD'nin Florida eyaletinin Orlando kentinde bu yıl sonlarında açılması planlanan eğlence parkında da Marley'in adı para ediyor. İki yıl önce de Marvel çizgi film kuruluşu Bob Marley'in yaşamını çizgi film konusu yapmıştı. Elbette daha sırada sayısız Marley Günü kutlamaları Marley tişörtleri ve giyim eşyaları var.

''Kurulu düzen''in 1970'lerde marihuana bağımlısı olarak damgaladığı Bob Marley sonunda reklam ve halkla ilişkiler yöneticilerinin hayallerindeki imaj halini aldı. Adını andığınız an istediğiniz ürünü satabiliyorsunuz.

Jamaika Turizm Kuruluşu (JTB) bu gerçeği ''Bir Aşk''ı gayri resmi marşı olarak benimsediği an farketmişti. JTB başkan yardımcısı Jonathan Spitz'e göre şarkı hükümetin reklam kampanyası için bulunmaz nimet olmuştu.

Şarkı sözlerinin ilk dizeleri şöyleydi: ''Tek aşk, tek yürek, birara ya gelip keyfetmek gerek.''

"Araştırmalara göre ilanlara bakanların çoğunluğu Jamika'ya gelmeyi istediklerini, bunların yüzde 96'sı da şarkıyı ülkeyle özdeşleştirdkleri için sevdiklerini söylediler," diyor Spitz. ''Tek Aşk'' öylesine popüler olmuştu ki, JTB 1997'deki reklam kampanyası için de şarkının yeni bir düzenlemesini yaptırdı.

Spitz, Marley adını kullanan çoğu kuruluş gibi JTB'nin de ''yasal kurallara uymakta olduğunu'' söylüyor. Ancak Marley ticaretinin her türünü izlemekte olan Bob Marley Vakfı'na göre herkesin aynı yoldan gittiği pek doğru değil.

Bunlar arasında Marley'in eski ahbapları da var. öç yıl önce ''Marley ve Ben'' adlı kitabıyla Marley'in özel yaşantısının ayrıntılarını ortaya döken eski menajeri Don Taylor Marley'in anısını sömürmek eleştirinden nasibini almıştı. Eskiden birlikte çalıştığı sanatçılardan Buny Wailer de Marley'in anılarıyla cebini doldurmakla suçlanıyor. Bob Marley'in şarkılarında oluşan iki albümden sonuncusu ''Bunny Wailer's Hall of Fame''i Marley'in 50. yaşgünü anısına piyasaya süren Wailer 1995'de Grammy ödülüne de aday gösterilmişti.

Marley ölümünden sonra ticaret metaı halini alan tek sanatçı sayılmaz. Plak şirketleri hemen her yıl Jimmy Hendrix, John Lennon, Elvis Presley'le sürüp giden bir listede yer alan sanatçıların yaşasalardı belki de duymak bile istemeyecekleri eski şarkılarından oluşanalbümleri piyasaya sürüp milyonlarca doları ceplerine indiriyorlar hala, efsanenin gücü sayesinde. **(IPS)**

Çalışanlar 'resmen' soyuldu

Çalışanların zorunlu tasarrufları 1996 yılında yüzde 30 faizli tahviller yerine piyasa faizleriyle değerlendirilseydi nema oranı yüzde 300'ü aşacaktı. Bu durumda çalışanlar aldıkları nemanın yaklaşık bir kat fazlasını alacaktı.

Ekonomi Servisi - Çalışanlardan zorla kesilen tasarruflar tam bir "resmi" soyguna dönüştü. Piyasalardan geçen yıl zaman zaman yıllık bileşik bazda yüzde 200'ün üzerinde faizlerle borçlanan devlet, çalışanların tasarruflarını çok düşük faizler yerine piyasa faizlerine yakın faizlerle nemalandırsaydı, nema oranı yüzde 300'ü aşacaktı.

Çalışanların tasarrufa teşvik hesabını nemalandırmakla görevli olan Hazine, nisan 1988'den bu yana tasarrufta bulunanların, ana paralarının aralık 1996 sonuna kadar yüzde 233.76 oranında nema getirdiğini açıkladı. Nema oranı 1995 yılı sonunda ise yüzde 222.29 olarak gerçekleşmişti.

Faizlerin çok yüksek seyrettiği 1996 yılında nema oranında sadece yüzde 11.5 puanlık bir artış yaşanması, çalışanların, başbakanların başkanlık yaptığı Yüksek Planlama Kurulu'nun kararıyla adeta "soyulduğunu" ortaya koyuyor. Zorunlu tasarrufta biriken paralar, YPK'nın kararıyla yüzde 30 ya da Merkez Bankası'nın reeskont faizine endeksli kamu iç borçlanma kağıtlarına yatırılıyor.

1996 yılında zorunlu tasarruf hesabındaki birikim piyasa faizlerinin bile altında yüzde 100 oranında bir faizle değerlendirilseydi, 1996 sonu nema oranı yüzde 300'ün üzerinde bir düzeye ulaşabilecekti.

Bir örnek...

Nisan 1988'den bu yana zorunlu tasarrufta bulunan ve anapara miktarı 1995 sonunda 66.5 milyon lira olan bir çalışanın durumunu dikkate alarak yapılan bir hesaplamaya göre, hesapta biriken paraya düşük faiz verilerek nema miktarı yarı yarıya azaltıldı. Sözkonusu çalışanın hesabındaki brüt birikim, 1995 sonunda yüzde 229.29 nema oranıyla 214.5 milyon liraya ulaşmıştı.

Geçen yıl ve ondan önceki yıllarda hesapta biriken nemasının toplam 49.3 milyon lirasını alan sözkonusu çalışanın hesabında 1995 sonunda net 165.2 milyon lira kalmıştı. Bu birikim, sadece yüzde 100 oranında bir faizle değerlendirilirse, yıl içerisinde sözkonusu çalışan adına yatırılan 45 milyon liraya da bir yılda yüzde 50 oranında bir getiri sağlansaydı, 1996 sonundaki anapara ve daha önce ödenen de dahil nema olarak toplam brüt birikim 447.2 milyon liraya ulaşacaktı. Örnek alınan çalışana bu durumda Şubat ayında yaklaşık 62.5milyon liralık bir nema ödemesi yapılacaktı. Oysa yüzde 233.79 nema oranıyla sözkonusu çalışanın hesabındaki birikim yılsonu itibariyle 372.3 milyon lira olarak gerçekleşti. Sözkonusu çalışanın bu durumda bu ay alacağı nema 37.6 milyon lirada kalacak.

Çalışanların parası nereye gidiyor

Hazine Müsteşarlığı uygulaması 1988 yılında başlayan çalışanların tasarruflarını teşvik hesabında, 1996 yılı sonu itibariyle 525 trilyon 842 milyar 202 milyon lira biriktiğini açıkladı.

Hesapta biriken para çok düşük faizle değerlendirerek, "zorla" ucuz kredi yaratılıyor. Bu ise, borç faizi ödemek, özel savaş harcamalarını karşılamak vb. için kullanıyor. Yani, sözün kısası, çalışanlar kazıklandıkları yetmiyormuş gibi kendilerinin sorumlusu olmadıkları bedelleri ödemek, suça ortak olmaya zorlanıyorlar. Çalışan kesimlerin, izinleri alınarak değil, metozori kesilen bu "modern haraç"a kar;şı çıkmaları ise en doğal hakları. Tabloya bakılırsa, çalışanlar bu haklarını kullanmakta geç bile kaldı...

Türk-İş: Çalışanların tasarrufları yağmalanıyor

Türk-İş, 1988 yılından bu yana enflasyonun altında nemalandırılarak devlet için ucuz bir finansman kaynağı haline dönüştürülen zorunlu tasarrufun giderek daha büyük yağma haline getirildiğini öne sürdü.

Hazine'nin hesaptaki parayla ilgili olarak kamuoyuna açıkladığı bilgilerin hesabın tahakkuk bazındaki getirisin kapsamadığı, bu yolla da hesabın gerçek büyüklüğünün gizlendiğini belirtildi.

Kasım 1996 itibariyle zorunlu tasarruf hesabında olan toplam girişlerin 641.1 trilyon, fondan yapılan toplam ödemelerin ise 119.1 tirlyon lira olduğunu ve çıkışlar düşüldükten sonrda fonda 523 trilyon lira kaldığı vurgulanan açıklamada şöyle denildi:

"Oysa Hazine 1996 aralık sonu için "nakit" bazda nema üzerinden fonda biriken toplam paranın 525.8 trilyon lira, toplam ödemelerin 120.4 trilyon lira, nemalandırılmayan bakiyenin 9.5 trilyon lira, nemalandırılan tutarın da 395.8 trilyon lira olduğunu açıklamıştır. Oysa aralık 96 sonu bakiyesinin, tahakkuk bazında nemayı da kapsaması ve fon mevcudunun 405 trilyon lira değil 550 trilyon lira düzeyinde gösterilmesi gerekiyordu. Bu hesap oyunlarıyla kamuoyunun aldatılmasını protesto ediyoruz. "

Türk-İş hükümeti zorunlu tasarruf ve konut edindirme yardımına son vermeye çağırdı.

KOBİ'ler demokrasinin neresinde?

Celil DENKTAŞ

Kapitalist düzen içerisinde siyasi partilerin sırtlarını belirli ekonomik "çıkar grupları"na dayama mecburiyeti adeta "dayatır". Çünkü her şeyde olduğu gibi, siyasi rekabette de belirli bir ekonomik gücün desteği şarttır. Aksi takdirde, örgüt yapısı "yokluklar"la karşılaştığında çözülmeler başlar. Yani kabaca, "aç ayı oynamaz"!

Elbette ki bu sorun kapitalist düzen içerisinde belirli bir mevziyi tutmak, bu mevzii korumak için yakın çevresinde kendisini ekonomik olarak rahatlatacak bir "çıkar grubu" oluşturan ya da böyle bir grubun oluşmasına göz yuman düzene endeksli siyasi partilerin sorunudur.

Kapitalist düzeni bir bütün olarak yanlış gören, bu düzeni insanlık için en büyük "baş belası" olarak değerlendiren ve insanları (hepsini, yalnızca bazılarını değil...) bu baş belasından kurtarmayı hedeflemiş siyasi oluşumlar için böyle bir sorun olmaması gerekir. Çünkü, bu siyasi oluşumların içerisinde bir araya gelen insanlar "düzen içerisinde tutunmaya" değil, "bu düzeni ortadan kaldırmaya" endekslenmişlerdir. Dolayısıyla hiçbir şekilde ve hiçbir nedenle karşısında oldukları düzene "uyum sağlama" hakkına sahip değillerdir.

KOBİ'lerin Türkiye ekonomisi içerisindeki yeri ve önemi pek çok iktisatçı tarafından vurgulanıyor. KOBİ'lerin bugün, her akşam 21.00'de ışıklar söndürülerek protesto edilen siyasi iktidarın (ya da buna "egemen siyasi yapının", "oligarşinin", ne derseniz deyin) üzerinde yükseldiği kirli ekonomik ilişkilerin içerisindeki yeri mi önemli? Yoksa, Türkiye'deki KOBİ'ler mevcut siyasi-ekonomik düzen dışında, bir başka düzende mi yer alıyorlar?

KOBİ'lerin demokrasi talepleri nereye kadar? Kredilerden yeterince pay alıncaya kadar mı? Ya da çeşitli yerlerden bağışlar yağmaya başlayıncaya kadar mı?

Doğu Avrupa ülkelerinde, 1980'li yıllarda, özellikle Macaristan'da, Çekoslovakya'da, Polonya'da, daha sonraları da Çin'de, Vietnam'da ve en nihayet Küba'da önce görmezden gelinen fakat daha sonra "piyasa ekonomisi" baskısı altında resmen tanınmaya başlanan ve bu ülkelerin ekonomik yapılarını bir çırpıda kanser gibi sarıveren "küçük ve masum özel işletmeler"! Ya sonrası?

Bu bir ders; dünyanın kimi yerinde halen yaşanmaya devam ediyor.

Gelelim Türkiye'deki KOBİ'lerin çok çarpıcı bir başka yanına. Bu öyle bir "yan" ki, KOBİ'lerin ekonomik varlıklarını adeta belirliyor.

Cumhuriyet gazetesinin "Ekonomi" ekinde, bu "yan" Filiz Gümüş imzasıyla oldukça kısa fakat öz bir biçimde ortaya konuldu: "Sayıları T. C. resmi rakamlarına göre bir milyonu geçen, yaşları 6 ila 14 arasındaki çocukların her yönden sömürülmesi.."

Ben, bu rakamın gerçekte çok daha yüksek olduğuna inanıyorum.

Siz, demokrasiyi yalnızca bugün için değil, yani yalnızca kendiniz için değil, gelecek için de talep edersiniz. "Benden sonra tufan" mantığı sizin mantığınız olamaz.

Siz, "gelecek için de" talep ettiğiniz demokrasiyi, çocukların "gasp" edilen alınterleriyle sağlanacak bir ekonomik desteğe dayayamazsınız.

Siz, "zoraki" değil, "gönüllü" katılımlardan destek alacaksınız. Sizi kollayacak olan savunduğunuz noktaların size katılanları ikna edebilmesidir. Hiçbir ekonomik güç size olan inancı artırmaz, tersine, ekonomik gücün bir "kriter" haline getirilmesi size katılanların beklentilerini derinden etkiler, çevrenizde "gönüllü destek grupları" yerine, siyasi gücünüzden medet uman "çıkar grupları"nın kümelenmekte olduğunu görürsünüz. Bu grupları her ne kadar "kontrol ettiğinizi" sansanız da sonuçta bu gruplara mahkum kalırsınız.

Sizin desteğiniz, örgütünüzü ayakta tutacak "ekonomik dayanaklar" değil, sizi ulaşmayı hedeflediğiniz "nihai amaçlarınız" için gönülden destekleyen, amacınıza ve size en az sizin kadar inanmış olan beyinlerdir.

Bırakın oradan buradan gelecek "artı değerleri", hiçbir para bu beyinleri satın alamaz.

Sizin başka bir desteğe ihtiyacınız yok!

Gezgin kalpli rembetislerin kent şarkıları: Rembetiko*

1996 yılı Nisan'ında Girit Üniversitesi Sosyal Psikoloji bölümünce, "Rembetiko ve Toplum Yansımaları" adıyla ilk rembetiko semineri düzenlendi. Konuşmacılar genellikle sosyal psikolojiyi iyi tanıyan, ama rembetikoyu tanımayan üniversite hocalarıydı. Toplantıda -benim gibi- rembetikoyu çok iyi tanıyan, ama sosyal psikolojiyi bilmeyen rembetiko araştırmacıları da vardı. Tartışılan ilginç görüşlerin tutanakları yayınlandığında ilgi çekecekti. Bu seminere, Almanya, İskandinav ülkeleri, Avustralya ve İngiltere'den katılanlar oldu. İkinci seminerin, 1997 yılında Atina'da İzmir'den göç edenlerin yaşadığı, Kakino semtinde gerçekleşmesi için çalışmalar yapılıyor. Bu seminerlere Türkiye'den katılacakların söyleyecekleri önemli şeyler olmalı."

Yorgiyadis Neyarhos ile beni, Vula Harana tanıştırıyor. Neyarhos'un rembetiko üzerine büyük bir araştırmacı ve arşivci olduğunu sevgili Vula'dan öğreniyorum. Nicosia'daki evlerine röportaj için gittiğimizde ise, karısı ve annesiyle tanışıyoruz. Sanki İstanbul'dayız, sanki onlar benim misafirim. Sıcak bir ortam. Müzik, politika, komşuluklar, savaş acıları... Ama bizleri saran iki şey var, şarkılar ve insan. Annemin Şarkı Sandığı'ndaki, azınlık bir udun, koro mahallinden koparılmış solo bir tel geliyor aklıma ve doğaçlama şiire başlıyorum. "Annem azınlık bir şarkının düşüz'üydü" diyorum... Vula bazı dizeleri çeviriyor... Rembetiko adlı bir çiçek yolumuzu kesiyor... Şarkılar yolumuzu kesiyor...

● Rembetiko; kent şarkısının folklorik, turistik adıdır. Kent şarkısı diyorum; örnek olarak İstanbul, İzmir, Atina ve Pire gibi şehirleri verebilirim. İşçi sınıfının, orta sınıfların, marjinal kesimlerin, işsizlerin, serseri takımının kendisini ifade ettiği müzik türüdür. Rembetiko Yunanca "Rembove" fiilinden gelen, "avare, berduş, gezginci olmak" anlamında bir sözcüktür. Rembetisler, bir yerden bir yere giden, amaçları iş bulmak olan, kalacak yerleri olmayan, şarkı söyleyen, çalan, söz yazarı olan sürekli hareket halinde insanlardı. Bazı şarkılar rembetisin bu yönünü vurgular: "Sürekli gezer dururum burada, orada/ Ben ne suç işledim ki, kaderim beni sürekli ağlatıyor..." İzmirli Rembetis Apostolos Hacihristos da; "Beş parasız sabah akşam gezer dururum/ Evim barkım yoktur, üstüm başım yoksuldur, yapayalnızım" der. Bu artık rembetiko araştırmacılarının hemfikir oldukları bir tanımdır. Türkçedeki ve Osmanlılar'daki "gurbet" sözcüğü de bu tanıma uyar. O zamanlar "gurbet", yerinden, yurdundan yoksulluğu nedeniyle ya da başka bir nedenle uzaklaşmış, evsiz-barksız avare dolaşan insanlara denirdi. Osmanlı tarihini yazanlardan Halil İnalcık, 1572'de Kıbrıs'a gelen ilk yerleşiklerin, buraya getirilmiş işsiz çiftçiler, 'gurbet'ler olduğunu söylüyor. Rembetiko sözcüğü, rembetiko müziğine rembetisin eşanlamlısı olarak geçti. Markos Vamvakaris der ki; "Gurbette yaşayan bütün mangaslar, onların kalbinde büyük dert vardır"...

Küçük Asya savaşında yer alan dedemi, rembetiko, Küçük Asya şarkıları söylerken hatırlıyorum. Bugün Yunancada "amenes" denilen pek çok şarkı biliyor, plaklardan öğrendiği pek çok şarkıyı söylüyordu. Anneannem de, o dönem moda olan pek çok şarkıyı söylüyordu.

Vula devreye giriyor. Belli ki anıları canlanıyor. Anılarını ve yüreğinin sesini tercüme edercesine gurbet kokulu duru bir Türkçeyle mırıldanıyor: "Hariklaki, 'Darıldın mı cicim bana' şarkısını söyleyen rembetistir. İstanbul'da, komşumuz komser Vehbi Amca, bu şarkıyı penceremize bakarak dul bir Rum olan anneme Rumca söylerdi.

● Liseye gidiyordum, şiir yazıyordum, şiirin sırlarını biliyordum. 1960'lı yıllarda Teodorakis'in şarkıları çok hoşuma gidiyordu. Müziğin, seslerin, Ritsos'un, Seferis'in, Gatsos'un şiirlerinden oluşan şarkı sözlerinin değerini verebiliyordum. Radyodan bir şarkı anons edildiğinde, kardeşim hemen akordiyonu alarak notaları kaydeder, ben de sözlerini yazar ve şarkı biter bitmez çalardık. 1961'de Atina'da önce felsefe, sonra da hukuk fakültesine gittim. Üniversite, hayatı tanımak konusunda bahaneydi, zamanın çoğunu üniversitenin dışında geçiriyordum. Burada dili, aşkı, dostluğu, kini tanıyordum. Rembetikoyu da orada tanıdım. Önce eskicilerden birkaç taş plak satın aldım, dinledim. Şiiri tanıyan biri olarak diyebilirim ki, şarkı sözleri çok özgündü. Şarkılardaki öyküler beni cezbetti. Atina'nın Monastraki semtinde bir bodrumda çok sayıda plak buldum. Plak yüklü bir kamyon duruyor, yükünü eritmek için boşaltıyorlar, diğerini ise İzmirli Suaros Baba satın alıyor, dükkânın bodrumuna koyuyor. Plakların tanesini 10 drahmiye, bir tabak kuru fasulye fiyatına satın aldım. Böylece taş plak koleksiyonu ilk olarak benimle başladı. Benden sonra başlayan Panayidis Gunadis, rembetiko plağı koleksiyoncularının ön önemlisidir ve birçok 33 devirli plağa şarkı kaydetmiştir. Günümüzde pek çok CD'ye sahiptir, çok önemli rembetiko yayıncılarındandır.

Rembetiko şarkılarını keşfedince, bu kez rembetisleri keşfetmek yoluna gittik. Markos Vamvakaris'i ve başka rembetisleri bulduk, görüştük. 1965 yılında ilk rembetiko konserini düzenledik. Konserde Marcos Vamvakaris söyledi.

1960–65 döneminde,"Rembetiko ve Siyaset" ilişkisini yazmaya karar verdim. Rembetiko, sosyal ve siyasal içerikli bir şarkıydı, üst sınıfların kötülediği gibi suçluların, katillerin, marjinallerin şarkısı değildi. Uzun yıllar inceledikten sonra, "Rembetiko ve Siyaset"i yazmaya 1987 yılında başladım. Sonuç alıcı araştırma ve yazma dönemi 5 yıl sürdü ve1993'te kitabım yayınlandı. Çalışma 25 yıl sürdü ve yaklaşık otuz bin şarkı kaydettim.

1974 Cuntası'ndan sonra şarkılar tekrar piyasaya çıkmaya başladı. Bunların içinde daha önce rastlanmayan siyasal içerikli şarkılar da vardı. Bunlarda Küçük Asya savaşının ve devamındaki felaketin tarihini buldum. Savaşmaktan yorulan Yunanlı askerlerin ruhunu yansıtan, Yunan halkının iki büyük kesiminin Venizelosçular–Kralcıların çatışmalarını dile getiren, iki dünya savaşı arasında Yunanistan'da hüküm süren cuntayı hicveden, Yunanistan'ın Almanlar ve İtalyanlar tarafından işgal edilmesini konu edinen, Yunan İç Savaşı'na değinen şarkılardı. Tümünde, halkın yoksulluğunu, ilk savaştan sonraki sürgünleri, hapse atılanları bulabiliyordum. Pek çok şarkı Kıbrıs'ın dramını işliyor, birçoğu 21 Nisan Diktatörlüğü'nü eleştiriyordu.

Pek çok kişi ve eleştirmen, "Rembetiko ve Siyaset" kitabımı sol düşüncelerimi öne çıkarmak için yazdığımı düşünerek eleştirdi. Kitabı yazarken tek amacım, rembetikonun yalnızca esrarkeşlerin ve suçluların müziği olduğuna dair suçlamaları reddetmekti. Bu konuda haklı olduğum daha sonraları doğrulandı.1993'ten bu yana görüşlerim kanıt olarak gösterildi.

Neyarhos, Cemal Süreya'nın "Kimse dokunamaz bizim suçsuzluğumuza" dizelerini bilmiyor ama, "kimse dokunamaz şarkıların suçsuzluğuna" demeye getiriyor. Bir tarihte, adı rembetiko olan şarkılar yolunu kesmiş ve onu efsunlamıştır...

● Kent şarkısı parçalıydı, pek çok kişiye göre her biri başka türdü. Bu, kent şarkısını bütünsel bir bakış açısıyla görememekti. Oysa bütün ayrıntılarına rağmen kent şarkısı bir tek türdü. Pek çok araştırmacı rembetikonun yaklaşık yüz yıllık geçmişi olduğunu düşünürken, ben çok daha fazla geçmişe sahip olduğu görüşüne ulaştım: Şarkıların kökleri Bizans İmparatorluğu'na dayanıyor, son biçimini alması Osmanlı İmparatorluğu dönemine rastlıyordu. Rembetikoya, yitirmiş olduğu bütünlüğünü, büyük geçmişini iade etmeyi amaçladım. Kent şarkısı beş yüz yıllık bir geçmişe sahiptir, süreklîliği ve bütünselliği vardır, kent insanının ruhunu, günlük hayatını yansıtır. Osmanlı toplumu etnik topluluklardan oluşan bir mozaikti. Rumlar, diğer topluluklardan, müzik, folklorik dans ve şiir olmak üzere üç başlıkta pek çok öge almıştır. Şunu söylemek istiyorum; Rembetiko, Osmanlı kültürünün, şarkı, müzik ve dans alanında mirasçısıdır. Rembetiko aslında bir mozaik sanatıdır, kentlerin kozmopolit yapısına dayanmaktadır.

Rembetiko, iyi kalpli kuşların karşıdan karşıya, komşularına kalplerini sektirmesi ve yolculuk demek: İzmir, Pire, Selanik... Kent şarkılarının aralarındaki ayrımları merak ediyorum.

● Rembetiko kentlerde söylenen bir halk şarkısıdır. İstanbul, Aydın, İzmir'den göçenlerin Atina, Pire ve Selanik'e yerleşmesi doğaldır. Kent şarkısının her zaman sınırlı mekanları olmuştur; önce İstanbul ve İzmir vardı, sonra Atina ve Pire, daha sonra Selanik oluştu. Atina çok önemliydi, çünkü plak şirketleri oradaydı. 1932–34 yıllarına kadar ürün verenlerin İstanbullu ve İzmirli oldukları görüşü ağırlık kazanıyor. Sonra, eski Yunanistan'ın sanatçıları öncülüğü ele aldı. Sirozlu Markos Vamvakaris ile Vassilis Tsitsanis Osmanlı etkileriydi. 1933'ten sonra, Osmanlı döneminden gelen buzuki aleti de-

SÜREKLİ AYDINLIK İÇİN 1 DAKİKA KARANLIK

Neyarhoslar Vamvakaris'in konserine gider. Çişi gelen Vamvakaris buzukisini bir kenara koyar ve çişini yapıp gelir. Konser devam etmektedir. İzleyiciler şaşırır. Anne Neyarhos da... O günden sonra, anne Neyarhos, "Marcos Botsoris ile Markos Vamvakaris arasında ne fark var" sorusuna, 'Vamvakaris elinde buzukisini ve pipisini tutardı, Botsoris ise silahını' cevabını verir.' (Botsoris, 1821'de Osmanlılar'a karşı yürütülen Yunanistan bağımsızlık savaşına katılan bir rembetistir.)

podan çıkarıldı ve kullanılmaya başladı. O günden bugüne rembetiko her zaman İstanbul ve İzmir etkilerini taşımaktadır.

Buzuki, yalnızca komşudan komşuya el değiştiren müzikal gösterge değil, rembetiko müziğinin, rembetis yaşam tarzının temel simgelerinden biri. Vamvakaris'in buzukide başlattığı tavrı, buzukiyle yaptığı inişli çakışlı doğaçlamaları, taksimleriyle mangas yaşamının bütün özelliklerini taşıyan müzikhallerini anımsatıyorum ve buzukinin "yükselen değer" oluşunu eleştiren şarkı sözlerini aktarıyorum:

"Buzuki, yeryüzü sevinci, mangasları eğlendiren/ Şimdi zenginler bile artık alıyorlar seni içeri/ Halıların üstüne, şık odalarına getiriyorlar,/ Seni –yarim benim– kemanın da daha üstüne,/ İki kat yukarıya yerleştiriyorlar. (...) Şimdilerde daha da yükseliyorsun/ Aris tanrısı katına,/ Büyük Apollon'un bile, onun dahi hoşuna gideceksin."

Doğaçlama ve nota ilişkisiyle devam ediyoruz.

● Rembetiko, Anadolu makamından da, Avrupa müzik sisteminden de etkilenmiştir. Yüzyıllardır süren bir sözlü gelenek nedeniyle, ağızdan ağıza yayılan bir müzik türüdür. Doğaçlamalar genellikle Anadolu makamları çerçevesindedir. İlk yıllarda güfte yapan ve besteleyen aynı insandı, sonraları güfte başka, müzik bir başka, aleti çalan bir başka, şarkıyı okuyan da bir başka kişi olabildi.

Ve iç savaş...Şovenizmin, şarkıları da gücendirdiği bir süreç. Resmi tarihin, şarkılardan komşu seslerini, kuşları kovmaya çalıştığı hüzzam bir zaman dilimi...

● Yunanistan İç Savaşı'ndan sonra rembetiko kısmen yasaklandı. Çünkü halk kültürünün etkin olmasını istemiyorlardı. 1957 yılında uzun zaman sonra dinlediğim ilk rembetiko şarkısı şöyle diyordu: "Bu dönemde paranın yönettiğini söylüyorsun/ Ben zavallıyı bırak/ Sen parayı, zenginliği al." Diktatör Metaksas döneminde rembetikonun Anadolu kültüründen gelen, gazel (amanes), Anadolu makamları, Türk, Pers kökenli makamlar yasaklanınca, besteciler buzukileriyle Avrupai unsurlara, bir İtalyan türü olan kantatlara (bir çeşit serenad), çiftetelli yerine kalamonyoros dansa ve ritme ağırlık verildi. Döneme ilişkin şöyle bir öykü anlatılır: Doruktaki rembetislerden İstanbullu (Mudanya'dan göçen) Yannis Papayuannu, Cunta döneminde Metaksas'ın karşısına çıkar ve bir şarkı çaldıktan sonra; "Bu çaldıklarım kötü bir müzik mi? Bunlara neden yasak koyuyorsun? İzin verin bu tür müziğe devam edelim" der.

Rembetikoda Avrupa etkisi iç savaş yıllarının sonuna dek sürdü. Savaştan sonra anti–Amerikan ve anti–İngiliz tavırdan dolayı yeniden Anadolu makamlarına dönüldü.

Uzun bir tarihi ağır aksak makamlarla yürüyen, "gurbet ustası" bir şarkıdır bu. Şair Ahmet Ada'nın; "Şarkılar çalınır hâlâ taş plaklarda" dediği rembetiko için, "Bizans'tan Markos Vamvakaris'e Rembetiko" adlı ikinci kitabı neden yazdığını merak ediyorum.

● İkinci kitabımda Yunan halk şarkısının ve rembetikonun tarih öncesini anlatıyor, kent halk şarkısının yaratılmasının önkoşullarını inceliyorum. Bunlardan bir tanesi kentlerin büyümesi ve birleşmesidir, şarkıların ortaya çıkması için, nüfusun çoğalması ve şarkı kültürünün oluşması gerekiyordu. Çünkü, büyük kentlerde şarkıcıların ortaya çıkmasını sağlayacak koşullar var: Büyük bir dinleyici kitlesi şarkıcıya gelir sağladığı için profesyonel olma hakkını tanıyor ve profesyonel bir mekan yaratıyor. Bu mekanlar ilk ortaya çıktığında Yunanistan ve Anadolu'da "Kafe Aman" adını taşıyordu. Bunun yanı sıra kültürel önkoşullar da gerekliydi; zengin bir dil ve müzik geleneği, şiir ve dans geleneği. Bizans İstanbul'unda, oyun alanında kasap havası ile sirtoya, şiir alanında ise onbeşlik hece ölçüsüne rastlıyoruz. Bunlar rembetikonun gelişmesinde önemli rol oynadılar. Kent şarkısının dayandığı kafiyenin güçlenmesi, gelişmesi lazımdı. Dil yani yeni Rumca henüz çok fazla gelişmemişti, müzisyenlerin henüz profesyonel mekanları yoktu. Gelişmeler İstanbul'un fethinden sonra meydana geldi. Rumlar kafiyeyi 15. yy.'da Galata'da ve İstanbul'un başka semtlerinde yaşayan Cenovalılar'dan ve Venedikliler'den almışlardır. Rum şarkıcı, şarkısına bunların hepsinden farklı unsurlar alıyordu: Arap, Pers ve Türklerden makamları ve taksimleri, Zeybeklerden zeybek havasını, Sırplardan sırp havasını, Çingenelerden de karşılamalar ve çiftetelliyi. O zamanlar, İstanbul'un İslam olmayan halkı, şarap içilen, müzik icra edilen tavernalar işletiyordu. Daha sonra ise, Lübnan ve Suriye'den getirilen kahve ile birlikte "Kafe Aman"lar ortaya çıktı. Burada Rumlar ve Türkler bir arada şarkı söylüyor ve müzik icra ediyorlardı. Dinleyici polietnik, repertuvar da polietnik bir yapıdaydı. 1700'lü yıllara kadar bu müziğe kasap havası, zeybek havası, makam ve amane denilen tür girmişti. Bu bilgilere Evliya Çelebi'nin kitaplarında da rastlıyoruz. Bunlardan şu sonuca varabiliyoruz: Bu dönemde, rembetiko dediğimiz kent halk şarkısı son biçimini almıştı.

İki komşu müziğin birbirinden nota ve makam alışverişi ilgimi çekiyor. Vula, "Evde şarkı bittiğinde annem/ Komşuya şarkı almaya gönderirdi/ Evde komşu bittiğinde annem/ Şarkılara komşu almaya gönderirdi" dizelerimi çeviriyor. Neyarhos'un annesi çok duygulanıyor. Fotoğraf çektiriyoruz.

● Özellikle Fatih Sultan Mehmet, Kanuni Sultan Süleyman ve 1. Selim, 4. Murat dönemi anımsanmalıdır. Lübnan, Mısır ve Suriye'yi fethedenler oradan çeşitli müzisyenleri İstanbul'a getirtmişler, bu müzik türü saray vasıtasıyla halka ulaşmış, Rumlarda ve Türklerde makam, taksim ve peşrev moda olmuştur. Benim saptamama göre Rumlar; Arap, Pers müziğini Osmanlılar vasıtasıyla almışlardır. 'Kafe Aman'lar açıldıktan sonra, şehirlere taşınıp şarkı söylemeyi meslek edinen gezgin aşıklar ise, "esnaf türküsü" meydana getirdiler. Rumlar bu türü şarkılara taşıdılar. "Demircinin Şarkısı", Türkçe ve Rumca söylenen bu türe örnektir.

Rembetikoda rastladığımız şarkılara mülk olmuş sözcükler. "Hiçbir şeyin yok şu dünyada türkülerinden başka" (A. Ada) diyerek denizin öte yakasına, mavinin gurbetine yolculuğa çıkmış insanların dillerinin altında götürdüğü komşu yadigarı sözcükler.

● Türk müziğinden bir etki de dervişlerden gelmiştir. Tanrıya şarkı ve dans vasıtasıyla ulaşan dervişler Rumlara sıcak bakarlardı. Aralarında dinsel anlamda benzerlikler bulduklarından, Rumlara törenlerini izletirlerdi. Rumlar pek çok derviş havası almışlardır. Büyük bir ihtimalle, "Abdaliko Dervisko" adını verdiğimiz müzik ve oyun türü dervişlerden alınmıştır. Çok daha az sayıda olmakla birlikte Türkler de, Rumlardan ve onların şarkılarından unsurlar aldılar: Kasap havası, Sirto. Bunlar kitabımın birinci bölümünde yer alıyor. İkinci ve üçüncü bölümünde ise "Frenk–Bizans Ortaçağ Etkileşimleri"nden söz ediyorum. Kitabımın son bölümü: "Rembetikoda Osmanlı Etkileri." O dönem, Rum diline giren "sultan, hoca, harem, paşa, yeniçeri" sözcüklerinin şarkılara geçmesi çok doğaldı. Yunanistan bağımsız olduktan sonra, birçok sözcük yok olmasına karşın, "harem" kavramının varlığını koruması ilginçtir. Çünkü Rum ya da Yeni Yunanlı, kendini "paşa" gibi hissetmekten mutluluk duyuyor. Birçok gücün kölesi olsa da, böyle bir hayal onu mutlu ediyor, etrafında köleler ve kadınlar bulundurmaktan hoşnut oluyordu Tsitsanis'in, Peristeris'in, Hacihristos'un pek çok şarkısında, haremde köle olan genç kız, Run delikanlının kendisini kurtarmasını beklemektedir. Stelyos Sitinis'in bir şarkısında harem anlatılmakta, delikanlı haremde, her kesin kendisinden korkacağı paş olmayı hayal etmektedir. Haremi güzelleri Türk ve Arap kızlarından oluşacak, kahvesini tepsid alaturka usulde içecektir.

Denizin öte yakasından, göç e tirildiği topraklarına bakarak kuş lara ve evlerine selam söyleye "ülkesiz" yaşayan, hem gurbe hem de sılayı şarkılarında birikti ren rembetisler. Ve Marika Kana ropulo; Türk sanatçılarına özg yorumundan dolayı Türkalist "Türk Kızı" diye ünlenen şarkıc Biz ve öteki'nin sazın/sesin telle rinde iç içe geçtiği bir kültür.

● Rumlara geçen pek çok Osmanlı alışkanlığına, mentalitesin rembetiko şarkılarında rastlıyoruz: "Yaşamı delikanlıca karşılama alışkanlığı" anlamındaki "levent" sözcüğü gibi. Bir başkası "meraki" kavramıdır ki, Türkç "merak" sözcüğünden gelir. Bugünün Yunanlısı için "meraki" "bir işi en iyi şekilde yapma, mükemmele ulaşma isteği"dir. Yunanlı, "meraklis" adını verdiği bı tipi çok sever. Çünkü meraklı insan işini merakla yapacak, şarkının en iyisini sunacak, ayakkabının en güzelini yaratacaktır. Bi başka kavram "aşık" ise "ozan"dan hareket eden bir sözcüktür. Rumcada, "Asikis"; "yaptığı işe aşık olan", "yaşama aşkl bakan" insana verilen isimdir. Bi de "derviş"ten gelen "dervisis" kavramı vardır ki, "dervisis"; Yen Yunanlı için, "özellikle güce v yönetime karşı tavır alan, dürüst adil ve cesur insan"dır. Kent insanı "cesur, sözünün eri" olanlar "dervisis" adını verir. Rumları Osmanlılardan aldığı ve köken Arnavutça olan bir sözcük de "güvenilir insanlar" için kullanılan "besa"dır. Bir kişinin "besas var" dendiğinde, "asla arkada vurmayacak insan" anlaşılır. Besa, iyiye iyilikle, kötüye kötülükl karşılık vermektir. Toparlayacal olursak, "meraklis, asikis, dervisis, besalis" bugün Rum karakterinin özellikleridir ve şarkılara d bu şekilde geçmişlerdir.

Vassilis Tsitsanis bir şarkısında "Meraklılar sevmeyi bilir, ellerinde para vardır, yaz da olsa kış d olsa eğlenmek onların tek istekleridir" der. "Kefi" ve "vilendi" kelimesi de, "eğlenceden ve keyiften" geçmiş sözcüklerdir.

Halk şarkısının amacı, üzüntüli ezgilerde bile hüznü uzaklaştır mak, yerine keyfi geçirmekti Rumlar bu anlayışı Osmanlı'da almıştır.

Rumlar, şarkılarında yaşlısıyl genciyle eğlenir, dans eder coşa Bunu öbür dünyada bile yapa Yannis Papayanu'nun bu konuy işleyen bir şarkısı vardır.

** Neyarhos, Rembetiko sözcüğünü kullanıyor. Sevgili Muammer Ketencoğlu ise Rebetiko diyor.*

Sezai SARIOĞLU

'Kahraman itfaiyeciler'i kim öldürdü?

Ozan UMUT

"Kahraman itfaiyeciler öldü." Gazeteler böyle yazdı onlar için. Televizyonlar böyle andı onları.

Tuzla'daki tanker yangınında alevlerin içinde çırpınırken gördük onları. Üstlerindeki naylon elbiseleri yanmış, bedenlerine yapışmıştı. 35 yaşındaki Grup Amiri Celil Dağ ve 32 yaşındaki İbrahim Koray yanmış bedenleriyle bizleri terk ettiler.

Belediye Başkanı arkalarından ağladı. Televizyonlarının başındakiler "kahraman itfaiyeciler"e bakıp ürperdiler. Bizim ülkemizde her zaman insana, çevreye yapılan "masraf" yetkililerimize hep pahalı geldi. Her şeye para bulup insan yaşamı için cimri kesilenlerin yaptığı tek şey "kahramanlık"ın arkasına sığınmak ya da yalan söylemek oldu.

Ülkelerine termik santral kuranlar, pahalı olduğu için desülfürizasyon ünitesi yaptırmayıp yöre insanını, doğasını katlettiler. Ülkesine nükleer santral kurmaya soyunanlar, radyasyonlu atıkların belli bir süre korunması için ne kadar çok para gerektiğini herkesten sakladılar. Neden? Çünkü böyle bir masrafı yapmaya niyetli değillerdi de ondan.

Bazı biliminsanları yetkililerin yalanlarına destek verdi. Hatta bazı zaman yetkililer, biliminsanı geçinenlerin yalanlarına sığınıp kamuoyuna gerçeği anlatıyormuş gibi yaptılar.

Son günlerde "Türkiye'ye radyasyonlu atık geldi" diye ortalığı ayağa kaldıran eski Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK) Başkanı Ahmet Yüksel Özemre yaşadıklarımıza en uygun örnektir. Çernobil patlaması sonrası yiyeceklerde radyasyon olmadığı yalanını ağzına sakız eden Özemre, çaylardaki radyasyon miktarını ölçüp gerçeğin hiç de böyle olmadığını açıklayan gerçek biliminsanlarına ağıza alınmayacak saldırılar yapmıştı.

O günleri anlatmakta yarar var. Çünkü "yalanlar"a güvenip radyasyonlu çayları içen, fındıkları yiyen insanların başına neler geldiğini televizyonlarda göremedik. Çünkü o insanlar kaderlerine terk edildi. Kahraman itfaiyeciler gibi yanışlarını göremedik, bilemedik.

ODTÜ öğretim üyeleri İnci Gökmen, Aykut Kence ve Olcay Birgül, yetkililerin "korkulacak bir şey yok" nutukları attığı günlerde çaylarda tespit ettikleri radyasyonun korkunç boyutlarını kamuoyuna açıkladılar. 16 Ocak 1987 tarihli raporda aynen şöyle deniyordu:

"Çay örneklerinden 137'sinin radyoaktivitesi Dünya Sağlık Teşkilatı'nca yiyecek maddeleri için kabul edilmiş değerlerin üzerindedir. Çay ülkemizde çok yaygın olarak tüketilen bir üründür. Kamuoyuna yansıyan tartışmalarda kanser yapıcı etkiler üzerinde durulmuştur. Oysa radyasyonun genetik etkileri çok daha geniş boyutlu ve gelecek nesilleri de kapsayacak niteliktedir."

O günlerin TAEK Başkanı Özemre raporu görünce sinirlendi. Raporda yazılanlarla kendi söyledikleri taban tabana zıttı. On gün sonra 27. 1. 1987'de kaleme aldığı yazıda gerçek biliminsanlarına şöyle saldırdı:

"Çayın doğrudan tüketilen bir gıda maddesi gibi dikkate alınması haksız ve cahilane bir spekülasyon yaratmaktan öteye gitmemektedir. Hatalı deney sonuçlarının gazete aracılığıyla kamuoyuna duyurulmasında bilimsellikten öte başka amaçlar gerçekleştirilmek istendiği anlaşılmaktadır. Bilimsellik kisvesi altında, bilimi kamuoyunu tedirgin etmeye alet etmek gibi adi ve pespaye bir gayeye vasıta kılmak gayretkeşliği hamile kadınlarda panik yaratabilecek ve pek çok bebeğin katline vesile teşkil edebilecektir."

Özemre'nin bu çarpık yaklaşımına göre cayır cayır yanan itfaiyecilerin de televizyonlarda gösterilmemesi gerekiyordu. Biz görmeyecektik, bilmeyecektik ve ölecektik.

Biliminsanları Özemre'yi mahkemeye verdiler. Tazminat kazandılar, ödüller aldılar.

İtfaiyecilerin cenaze törenini izlerken insan ister istemez düşünüyor. Göz göre göre üzerlerindeki naylon elbiseleriyle insanların ölüme götürüldüğü bir ülkeye nükleer santral kurulduğunda neler olabilirdi? Gözlerden ırak, hiç kimselerin giremediği, göremediği Akkuyu'da ne dolaplar çevrilirdi? Dünyanın halledemediği atık sorununu acaba denizlerimize boca ederek mi çözerlerdi? Nasıl olsa kimseler görmez, duymaz, bilmezdi.

Kesin öyle yaparlardı. İtfaiyecisine pahalı olduğu için zor yanan elbise almayanlar kesinlikle yine "masraftan" kaçarlardı.

Batı'da güç tutuşur kumaşlarla ilgili yasa var

ABD ve İngiltere gibi ülkelerde çocuk giysileriyle bazı döşemelik kumaşların güç tutuşur olmasını zorunlu kılan yasalar varken, Türkiye'de ateşle savaşan itfaiyecilerin giysilerinde gerekli şartların sağlanamamasının en önemli nedeninin pahalılıkta yattığı görüşünü biliminsanları da onaylıyor. TMMOB Tekstil Mühendisleri Odası Başkan Vekili Prof. Dr. Güngör Başer konuyla ilgili şunları söylüyor:

"Her ne kadar tekstil ürünlerini tamamen yanmaz hale getirmek olanaklı değilse de, bazı kimyasal işlemlerle tutuşma sıcaklığını yükselterek, ateşe maruz kalan kişinin güvenliği sağlanabilmektedir. Halen ABD ve İngiltere gibi gelişmiş ülkelerde çocuk giysilerinde ve bazı döşemelik kumaşların güç tutuşur olmasını zorunlu kılan yasalar varken, ülkemizde ateşle savaşan itfaiyecilerimizin giysilerinde gerekli şartların sağlanamaması üzücüdür. Nomex ve Kynol gibi güç tutuşur malzemeler pahalı olduğu için yaygın olarak kullanılamıyor. Son tanker yangını olayında görüldüğü gibi hayati tehlike altında çalışan kişilere çalışma koşullarına uygun giysiler sağlanması zorunludur."

İtfaiyecilerimizi yakıp öldürüp sonra kahraman ilan edeceğimize, yanmaz elbiselerle donatmak daha akılcı değil mi sizce?

Evet, ama çok pahalı bir yöntem. Oysa yetkililerimiz insana yatırımı sevmiyor; insan yaşamına özgü masraflar onlara çok pahalı geliyor.

Şimdi duyuyoruz ki, itfaiyecilerimizi o halleriyle ateşin içine atanlar hakkında soruşturma başlatılmış. İnsanın gülesi geliyor.

Radyasyon tehlikesi yok diye bas bas bağırıp bize radyasyonlu çayları içiren, üstelik biliminsanı diye geçinen insanlara bir şey olmadığı bu ülkede, kime soruşturma açılacak? Suçlu kim?

Nükleer atıkları ne yapacaklarını bilmeden ülkelerine nükleer santral yapmaya kalkanlar sizce bu sorunları çözebilirler mi?

İtfaiyecilerimize yanmaz elbise almak için birkaçının cayır cayır yanması mı beklenmeliydi? İlle onların tüyler ürperten, insanlığımızdan utandıran hallerini görmemiz mi gerekirdi?

Biz, biliminsanlarının uyarılarına karşın umursamayarak patlattığımız çöp dağlarının altında kalan insanlarımıza daha dün gözyaşı dökmedik mi? Yetkililer ne yaptı? Çöpün altında ölen insanlarımız için çöplüğe anıt dikti.

Temiz toplum diye ayağa kalkanlara Başbakan ne yanıt verdi? "Sizi gidi glu glu dansçıları sizi."

Çeteler ne oldu? Ses yok. Tutuklama kararı olan polis müdürü neden ortalıkta geziniyor; kameramanlar görüyor da siz neden göremiyorsunuz? Ses yok.

Siyanürle altına varsınız, nükleer santrale varsınız, itfaiyecilere yanmaz elbiselere yoksunuz.

Evet siz, o itfaiyecileri siz öldürdünüz...

Çeteler ne oldu? Ses yok. Tutuklama kararı olan polis müdürü neden ortalıkta geziniyor; kameramanlar görüyor da siz neden göremiyorsunuz? Ses yok. Siyanürle altına varsınız, nükleer santrale varsınız, itfaiyecilere yanmaz elbiselere yoksunuz. Evet siz, o itfaiyecileri siz öldürdünüz...

KÖRTOPAL ÖYKÜLER

MAHDUM RUHİ

Arap'ın gazabı ya da Hazım'ın intikamı

Herkes birbirine "Hazım Ruhi nerde" diye sorup dururken telefon çaldı. Eylem'in, "bırak açma, yan odadakiler açsın" demesine rağmen, meraktan olacak telefon ahizesini kaldırdım. Mezardan geliyorcasına boğuk bir ses hırladı:

"Spakoynoye noçe!"

Kanım donmuştu. Telefonun ucundaki ses Brejnev'in sesiydi.

Hortladı zahir diye düşündüm. Düşünmekle birlikte eski alışkanlıktan olacak, hafiften ceketimin düğmelerini ilikleyerek, saygıyla yanıt verdim.

"Spakoynoye noçe tavariş Brejnev!" Sesim titriyordu ve duyulur duyulmaz çıkıyordu.

Telefonun öbür ucundan belli belirsiz bir gülme sesi işitir gibi olmuştum. Ama bu imkansızdı, çünkü benim bildiğim Leonid İliç pek güleç bir insan değildi.

"N'aber Mahdum, nassın, eyi misin, eyisin eyisin."

"Değerli yoldaş Brejnev" diye kekeledim, "siz şeyi ne zaman öğrendiniz, yani Türkçeyi demek istedim, izviniti, kusurumu bağışlayın ama tıpkı Süleyman Bey gibi konuşuyorsunuz, yoksa dil öğretmeniniz Ispartalı bir yoldaş mı Sayın Brejnev, merakımdan dolayı beni bağışlayın..."

O gıcırtılı gülme ile ağlama arası sesi bir süre dinledim...

İçimi bir titreme kaplamıştı.

"Tavariş Brejnev, Leonid İliç yoldaş, yapmayın korkuyorum" diye inledim.

Hortlamıştı... Bu kesindi ve muhtemelen yeni hayatında Süleyman Bey'in bedenine girmişti... İlk defa bir hortlakla telefonda konuşuyordum. Daha fenası, "destur" diyerek birkaç elham ve kulhuvallah okuyacağım ama, ateizmden sapma korkusuyla sesim çıkmıyor, dudaklarım kıpırdıyor.

"Ne o mahdum, kemik görmüş encik gibi ne yalanıp duruyorsun" demez mi? Gözümün önünde elinde tırpanıyla etleri dökülmüş bir kemik yığını canlanıyor. Hey ulu tanrım, kalp sektesinden gideceğim...

"Estağfurullah Brejnev Yoldaş" diyebildim sadece...

Ritmik bir takırtı kulağımı tırmaladı. Hayret, hortlak mortlak ama, adam protez dişlerini takmayı unutmamış, diye düşündüm. Daha bu fikre kendimi alıştırmıştım ki, bu defa müthiş bir darbuka tarakası başlamaz mı? İnanılır gibi değil. Brejnev Yoldaş'ın en sevdiği enstrüman balalayka iken, bu darbuka da nereden çıkmıştı. Ve olan oldu! Brejnev Yoldaş bana enternasyonal değil, serhat türküleri dinletiyordu... Hem müzik, hem de türkücü hiç de yabancı değildi. "Estergon kal'ası bire dilber aman"...

"Yandım allah" diye bir nara attım. Söyleyen Hasan Mutlucan'dı. Tüylerim diken diken olmuştu. 12 Eylül günü yurtdışında dinlediğim bu mahut sesi Türkiye'de dinliyordum. Yılların verdiği tecrübeyle avazım çıktığı kadar "Ya darbe, ya muhtıra" diye bağırdım...

"Ha şunu bileydin" diye kıkırdadı... Ses değişmişti... Tanrım bu Brejnev filan değildi.

"Hazım Ruhi..." dedim ve ağlamaya başladım...

Tam 27 Şubat 1997 tarihinde tüymüştü. Muhtıranın kokusunu bu defa benden önce almıştı...

Gerçekten de Moskova'daydı. Politik göçmen olarak Krokodil'e kapağı atmış ve daha o gün yazıp çizmeye başlamıştı... "Eh," dedi huzurlu ve güvenli bir sesle, artık yirmi yıl sonra görüşürüz..."

Telefonu kapattı.

"Seyfi Bey, Sermet Bey, Ayla Hanım, Eylem Hanım, Ali Küçük Bey," diye bağırdım... Hepsi başıma toplandı.

"Arkadaşlar, Hazım tüydü" dedim, "yirmi yıl sonra dönecek..."

Herkesi bir hüzün kaplamıştı.

Fakat o ne?! Seyfi sırıtıyordu.

"Oh, şükürler olsun," dedi, örgütsel gizliliği koruyamasak bile, artık tenceremizdeki yemek bileşiminin gizliliğini koruyabiliriz..."

Yurttaş ve demokratik katılım

Hülya ERGÜN

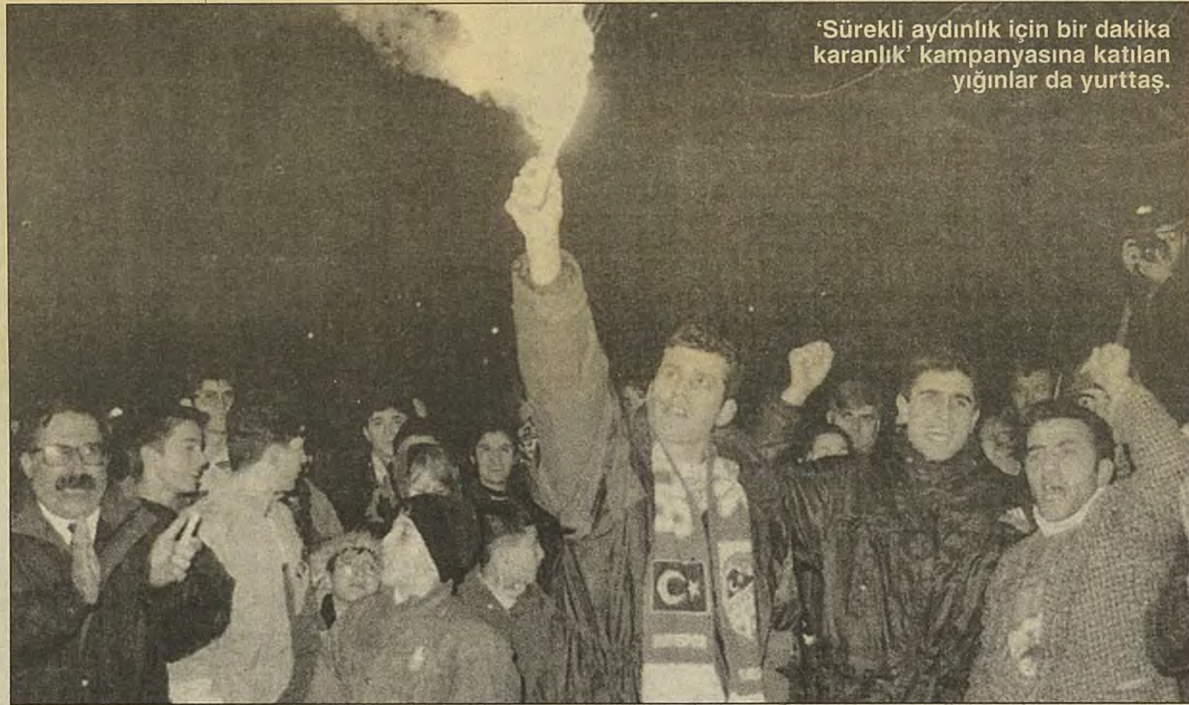
Zaman zaman Türkiye'nin gündeminde önemli bir yer tutar yurttaşlık kavramı. Tartışmalar "çifte vatandaşlık"tan farklı, ulusal ve etnik kökenlerden gelen insanların yurttaşlığının sorgulanmasına, tebaadan yurttaşa geçiş sürecinden yurttaşlık bilincine kadar bir dizi konunun etrafında dönenir. Çiller'in çifte vatandaşlığı, Kürtlerin yurttaşlık konumları, politik skandalların ardındaki suskunluk ya da reaksiyon, yurtdışındaki işçilerin çifte vatandaşlığı gibi konular dönemlerine göre kavramsal veya etik boyutta irdelenmeye çalışılır.

Yurttaş ve demokrasi kavramlarını birbirlerinden ayrı tartışmak imkansızı istemek gibi. Bu iki kavram ilk olarak Roma ve Yunan uygarlığındaki şehir devletlerinin gelişmesiyle ortaya çıktı. Antik çağdan bu yana da dönüşüme uğradılar birlikte. Demokrasi kavramındaki dönüşümler, yurttaşlık kavramının da yeni açılımlarla ele alınmaya başlanmasına neden oldu. 21. yy.'da demokrasiyi araç olmaktan çıkarıp amaç haline getiren anlayış çerçevesinde de demokratik yurttaş katılımı nosyonu gündeme geldi.

Antik çağda yurttaşlık kavramı kişinin refahıyla kamu refahının iç içe geçtiği anlayışına dayanıyordu. Aristo'ya göre "iyi bir devlet içinde iyi bir yurttaş iyi bir kimseydi ve iyi bir kimse de iyi bir yurttaş idi." Dolayısıyla herkes yurttaş değildi. Kadınlar, esirler gibi...

Antik çağdaki yurttaşlık kavramının, bütün toplumu kapsamadığı için etik anlamda eleştiri almasına karşılık toplumsal bir katılımı ifade ettiği de su götürmez bir gerçek.

Çağdaş anlamda yurttaşlık kavramı ise Fransız Devrimi ve 18 ve 19. yüzyıl milliyetçilik hareketlerinden etkilendi. Ulus devletlerin ortaya çıkması da bu sürece rastlar. Yurttaşlık kavramı da bu dönemde önemli tartışmalara konu oldu. Yurttaşlık bir ulusa üyelik midir? Devlete üyelik midir? Sonuç olarak da 19. yüzyılda yurttaşlık, bireyin ulus devlete üyeliği olarak kabul görmüştür.

'Sürekli aydınlık için bir dakika karanlık' kampanyasına katılan yığınlar da yurttaş.

Yurttaşlığın üç boyutu

Günümüze gelindiğinde ise literatürde konuyla ilgili birbirinden farklı kavramsal çalışmalara rastlanmaktadır. Tüm kavramsal çalışmalar Marshall'ın yurttaşlık kuramından etkilenmiştir... Marshall yurttaşlığın üç boyutundan söz eder. Bunlar sivil, siyasal, sosyal hak ve ödevlerdir. Bunlardan birincisi, yani bireyin yasal haklarının kabul edilmesi ve bağımsız mahkemelerin gelişmesi ile gündeme gelmiştir. Yurttaşlığın siyasal boyutu da modern parlamenter sistemin gelişmesiyle ortaya çıkmıştır. Sosyal vatandaşlık ise 20. yy.'ın ürünüdür. 20. yy.'da yurttaşın yeni birtakım hak ve yetkileri gündeme gelmiştir. Devletin sorumlulukları arasında işsizlik, sağlık, eğitim gibi üst başlıklar sayılabilir.

21. yy.'a girerken de yurttaşlık kavramı demokratik kuramın geçirdiği dönüşümlere koşut olarak yeniden ele alınmaktadır. Artık yurttaşlık konusu ulus devletin alanı dışında ele alınmaya başlamıştır. Demokratik yurttaşlık kuramı inançları, ulusal ve etnik özellikleri, cinsiyet farklılıklarını hesaba katar. Tabii ki bu farklılıklar yurttaşlık nosyonunun temel hareket noktası değildir.

Anlaşılacağı gibi günümüzde demokrasi, ulus devlet gibi kavramların yanı sıra yurttaşlık kavramı da önemli dönüşümler geçirmektedir. İnsan hakları nosyonu da bu dönüşümü hızlandırmaktadır.

Farklı etnik ve ulusal kökenden gelen insanların oluşturdukları ulus devletlerin sorunlarının kaynağında yurttaşlar arasında türdeş bir yapının oluşturulamamış olması gerçeği yatar. Uluslaşma sürecinde rüştünü erken ispat ederek egemenliği eline geçiren etnik ya da ulusal topluluğun diğerleri üzerindeki baskısı tartışmasız bir gerçek. Bu baskı da diğer ulus ve etnik kümelerin ekonomik, kültürel vs. gelişmelerini engelleyici rol oynuyor.

Yurttaşlık kavramının yeni açılımlara konu olmasının en iyi örneklerinden biri feminist söylemdeki ayrılmalardır. Feminist söylem, yurttaşlık kavramında özel alanı öne çıkarır. Burada özel alanı öne çıkarmanın nedeni, cinsiyetler arası eşitsizliği azaltmak, kadınlara daha iyi yaşam şartları hazırlamaktır.

Anlaşılacağı gibi günümüzde demokrasi, ulus devlet gibi kavramların yanı sıra yurttaşlık kavramı da önemli dönüşümler geçirmektedir. İnsan hakları nosyonu da bu dönüşümü hızlandırmaktadır.

Yurttaşın demokratik katılım serüveninde Eduard Bernstein'ın "katkıları" da önemlidir. Bernstein "amaç hiçbir şey, araçsa her şeydir" diyerek bugünkü yurttaşlık problematiğiyle ilgili alanlara girmiştir.

Demokratik yurttaşın siyasete katılımı seçme ve seçilme hakkının ötesindedir. Demokratik katılımda süreklilik vardır. Yurttaş oy kullanma hakkının ötesinde de siyasetin içindedir. Katılım süreklidir. Demokratik katılım amaç değil daha uygar bir yaşam için araçtır.

Tabii bütün bu bahsedilenler literatürdeki tanımlar. Türkiye'deki uygulamalarsa çok farklı. Her gün yaşananlar yurttaşlık nosyonunun insan hakları çerçevesinde ele alınmadığını gösteriyor.

Türkiye'de yurttaş kavramı Meşrutiyet'le gündeme geldi. Cumhuriyet'le de kavramsal genişlemelere uğradı. Günümüze kadar da çeşitli tartışmalara konu oldu. Yurttaşın içinde bulunduğu son durum da her türlü tartışmanın ötesinde.

Bazı örneklerle yurttaş:

Uluslararası kuruluşların raporlarına göre Türkiye'de 20 milyon aç insan var. Ramazan dolayısıyla gerek özel kişilerin, gerekse belediyelerin dağıttığı "yiyeceklerin" trajedisini televizyonlardan izledik. Yoksul insanlar bir parça ekmek için birbirlerini çiğnedi. Yaşlı, kadın, çocuk birbirine girdi. Tam bir arbede yaşandı. Bu arbedeye girenler tanımlardaki yurttaştı.

Şu an cezaevlerinde "bulundurulan" Kürt kökenli eski parlamenterler var. Seçilmiş olmalarına aldırılmadan. Bu eski parlamenterler yurttaş.

Bir sivil kuruluş yaptığı açıklamada yalnızca Bayrampaşa Cezaevi'nde tedavi bekleyen 32'si acil müdahale olmak üzere, 457 tutuklu ve hükümlü olduğunu açıkladı. Bunlardan 10'u çocuk. Bunlar da kağıt üzerinde yurttaş.

Türkiye'de kişi başına düşen eğitim yılı 3.6 yıl. Sadece 3.6 yıl okuyabilen yurttaş. Asgari ücret 11 milyon. Bu parayla geçinmek zorunda olan da yurttaş. Türkiye'de her 12 kadından biri dayak yiyor. Bu kadınlar da yurttaş. Sokaklardaki kimsesiz çocuklar da. Hatta gözaltında kaybolanlar da bir zamanlar yurttaştı.

Tabii bu tablodan hareketle umutsuz olmak gerekmiyor. "Sürekli aydınlık için bir dakika karanlık" kampanyasına katılan yığınlar da yurttaş. Tahminlere göre yurttaşların yarıdan çoğu -sürekli olmasa da- eyleme katılmış. Dörtte üçü de eyleme sıcak bakıyor. Oy vermenin ötesinde siyasi tavır koyan yığınlar yurttaş olduklarını eylemlilikleriyle hatırlattılar.

Devlet kabul etmese de.

Durucalı çocukların yeni dünyası rengarenk

Urfa'nın Duruca köyünde bir süre önce belirlenemeyen nedenlerle 8 çocuklarını yitiren iki aile, alıştıkları, bildikleri çevreden ölüm korkusu yüzünden koparıldılar. İlk kez geldikleri büyük şehirde, Ankara'da, bir hastanede 13 çocuklarıyla birlikte şaşkınlık içindeler.

Altlarında rengarenk bisikletler, ellerinde siyah tüylü, pembe tüylü ayıcıklar, ayakları çıplak, saçları başları darmadağın, hastanenin altını üstüne katıyorlar. Ne dertlerini anlatabiliyorlar, ne de söylenenleri dinliyorlar. Duruca'nın her an ölümle yüz yüze çocukları onlar...

Aylar önce ardarda kardeşleri öldü, tam sekiz çocuk. Ardından bir panik ve korku başladı. Sağlık ekipleri geldi, araştırmalar, otopsiler yapıldı, ancak ne olduğu bir türlü anlaşılamadı. Sonunda alıştıkları, bildikleri çevreden bu ölüm korkusu yüzünden koparıldılar ve Ankara'dalar. Urfalı ve Aldemir aileleri, 13 çocuklarıyla birlikte ilk kez büyük bir şehre geliyorlar.

Hastanenin altını üstüne katıyorlar

Büyük şehir onları çok şaşırtmış. Hayatlarında ilk kez bu kadar uzun bir yolculuk yaptıklarını söylüyorlar. Arapça hep bir ağızdan konuşuyorlar, minibüste içleri dışlarına çıkmış. Çocukları Salih ve Fatma Aldemir'i kaybeden baba Halil Aldemir, el kol hareketleri ve yarım yamalak Türkçesiyle "Bir oradan bir buraya savrulduk, ha devrildik, ha devrileceğiz. Gelene kadar, Allah seni inandırsın, çoluk çocuk hep birlikte kuştuk durduk" diyor.

Sağlık Bakanlığı tarafından Dışkapı'daki Dr. Sami Ulus Çocuk Hastanesi'nin birinci katındaki üç odaya yerleştirilen dört kadın ve 13 çocuk, hastanenin düzenini bir günde bozmuşlar. Hemşireler ortalıkta saçları diken diken havaya kalkmış dolaşıyorlar. Sürekli olarak "Türkçe bilen var mı, çocuklarınıza sahip olun, gürültü yapmasınlar, yalınayak gezmesinler, yere çöp atmasınlar" diye uyarıp duruyorlar, ama ne dinleyen var, ne de anlayan...

Çocuklar hayatlarından çok memnun. Okula gitmemek, hayatlarında hiç görmedikleri oyuncaklarla oynamak, sabahtan akşama kadar ortalığı birbirine katmak, işte Durucalı çocukların yeni dünyası... İçlerinden yalnızca ikisi 10 yaşındaki Abdullah Urfalı ve 12 yaşındaki Mahmut Urfalı Türkçe biliyor. Diğerleri anlıyor ama konuşamıyor. Her söylediğimize "evet" ya da "sağol" diyorlar. Hastaneye gelir gelmez, rengarenk bisikletler ve bir dolu oyuncak verilmiş. Birbirlerinin elinden kapıp duruyorlar.

Okula gitmemek, hayatlarında hiç görmedikleri oyuncaklarla oynamak, sabahtan akşama kadar ortalığı birbirine katmak... İşte Durucalı çocukların yeni dünyası... Erkekler ise, geceleri misafirhanede kalıyor, yaşamlarından hoşnut değiller.

Kadınlar oyun oynuyor, ama gizli kapaklı. Bir odaya kapanıyorlar, çocukların tek ilgi göstermediği oyun olan "Yap boz"u alıp, yere bağdaş kuruyorlar ve büyük bir hevesle yapıp bozmaya çalışıyorlar. Doktorları görünce de, yaramazlık yaparken yakalanmış çocuklar gibi hemen oyunu saklıyorlar.

Aile başına 30 milyon

Erkekler hastanede kalmıyor, onlara Sağlık Bakanlığı'nın misafirhanesinde yer ayrılmış. Gündüz bir arabayla getiriliyor, gece götürülüyorlar. Bu, erkeklerin çok canını sıkıyor. İki çocuğunu kaybeden Cuma Urfalı, erkeklerin derdini şöyle anlatıyor; "Biz zaten buraya gelmeyi hiç istemedik. Harrankapı'da tam 28 gün kaldık. Hiçbir şey bulamadılar. Çocuklara 'otostop' yaptılar gene bir şey çıkmadı. Çok yalvardık, biz köyümüze dönelim dedik, ama izin vermediler. Şimdi karılarımızdan, çocuklarımızdan ayrıyız, dilini, yordamını bilmediğimiz bu koskoca şehirde yalnız kaldık. Bize aile başına devlet 30 milyon lira da para verdi, bundan memnunuz ama, köyümüz başkaydı..."

'Çiğ köfte yaptırmıyorlar'

Odadaki sandalyelerde oturup konuşuyoruz, ama sanki kurt kaynıyormuş gibi huzursuzlar, "yere oturalım" diyorum, sevinçle kabul ediyorlar. Odanın ortasına, adetten olmamasına rağmen, sadece rahat etsinler diye bir halı yayılmış. Hemen papuçlarını çıkartıp, tıpkı köylerinde olduğu gibi yere uzanıyorlar. Bu onların doğal oturuşu. Kim gelirse gelsin hiç istiflerini bozmuyorlar. Köyden getirdikleri kaçak çayı demliyorlar, yerde oturup, bir yandan çay içiyor, bir yandan da konuşuyoruz. İçeri her giren hemşire bir kere yüzünü ekşitiyor. Halil Urfalı'ya köyden gelirken ne getirdiklerini soruyorum, yüzünde mutsuz bir ifadeyle; "Kaçak çayımızı, tozşekerimizi, bulgurumuzu, yeşil soğanımızı, karabiberimizi, salçamızı, sumakımızı kaptık da geldik. Ama hastaneye sokmamıza izin vermediler. Halbuki şurada oturup bir çiğ köfte yoğurabilseydik, şöyle oturup çoluk çocuk bir ağız tadıyla yiyebilseydik, kendimizi evimizde hissedecektik, ama yaptırmıyorlar, çok üzgünüz" diyor.

'Yağmur gibi banyo'

Çocukları burada en çok şaşırtan şey duşlu banyo olmuş; "Bir kere su sıcaktı. Hem de çeşmeler vardı ve yağmur gibiydi. İğne gibi kafamıza geldi" diyorlar. Kadınlar banyo yapmamış, "Gerek yok, neden yıkanalım ki, erkeklerimiz yanımızda değil" diyorlar. Erkekler bu sözlere çok gülüyor, köylerindeyken leğenin içinde, başlarından aşağı şöyle bir soğuk su döktüklerini ekliyorlar. Uyuyamamaktan ve rahat yemek yiyememekten şikayetçiler; "Karyolaya yatınca sallanıyor. Bir yana dönemiyoruz. Sürekli uçakta ya da minibüste gibiyiz. Gözümüzü bir türlü uyku tutmuyor. Biz de o zaman yorganı, yastığı alıp, yere uzanıveriyoruz. Bir de burada masada oturup, tenekelerden yemek yiyoruz. Bu ne biçim adet, yere bağdaş kurup, aynı kaptan yemek dururken, boşuna ziyanlık. Bir de acıktığımız zaman yemek vermiyorlar, acıkmadığımız zaman önümüze teneke tabakları getiriyorlar..."

Ölüm korkusunun köyünden, toprağından ettiği Durucalı çocuklar ve aileleri, şimdilik Ankara'ya ve yetkililerin araştırmalarına katlanıyorlar, daha ne kadar kalacaklarını da bilmiyorlar ancak bildikleri bir şey var; "O zaman bizim dediğimiz çıkacak, bu iş Allah'tan... Cinler bizim peşimizde, biz söylemiştik..."

Esra ÖZDÜNDAR

Sürekli aydınlık için 1 dakika karanlık

Yabancı doktorlar da devrede

Dr. Sami Ulus Çocuk Hastanesi uzman doktorları, daha önce Duruca Köyü'nde de takip ettikleri çocukları bu kez kendi mekanlarında gözetim altına almakla büyük ölçüde rahatlamışlar. Doktorlarla çocukların ilişkileri çok iyi. Dr. Nejat Koyuncu, çocuklara ve ailelerine hijyenik kurallarla ilgili sürekli uyarıda bulunduklarını belirtiyor; "Çocuklara öğretmek daha kolay oluyor da, belli bir yaşı aşmış insanlara, elinizi yıkayın, yere çıplak ayakla basmayın, yatağa üstünüzle girmeyin, demek, bunu öğretmek çok zor. Ama burada tutmaya mecburuz. Hiçbir ilaç tedavisi uygulamıyoruz. Yalnızca gözetim altında tutup, tahlil yapıyoruz. Çeşitli uzmanların da bu olay dikkatini çekti. Kısa sürede onlar da bu çalışmalara katılacak. Bizim üzerinde durduğumuz nokta, alerjik bir reaksiyon olduğu yönünde. Ancak şimdilik bir şey söylemek için çok erken" diyor.

SÖZ Haftalık Haber Yorum Dergisi

● Sahibi: Olgu Ltş. adına Ali KÜÇÜK
● Koordinatör: Seyfi ÖNGİDER
● Yazışleri: Ayla ÖNDER, Sermet ÖZDOĞAN, Sezai SARIOĞLU, Veysi SARISÖZEN
● İdare: Muzaffer TUTKAN
● Sorumlu Müdür: B.Aytaç YOLDAŞ

Avrupa Temsilcilikleri

Almanya: A. Vehbi PAKSOY Tel: 0049 306183742 Fax: 0049 302755143
Fransa: Y. Mustafa ÖZKAN Tel: 0033 148572114 Fax: 0033 148571691
İsviçre: Süleyman ÖZGÜR Tel: 0041 3415213
İngiltere: Ahmet SAYER Tel: 0044 1814826280

Adres: Sıraselviler Cad. Billurcu Sk. No: 3/8 Taksim/İstanbul Tel: (0212) 249 99 29 Fax: (0212) 249 99 29 Basıldığı Yer: Serler Matbaacılık Dağıtım: Biryay